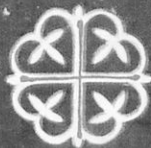

Ιωάν. Κ. Γιαννίδη

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
937

ΤΑΞΕΙΣ Ε'

ΕΧΘΑΚΟΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ

Ηλεκτρονική έκδοση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

9 69 11ΔΒ

Γιαννίτσος (Α. Κ.)

(Quin. X.) *Γιατί* 67 213
Επιτομή

ΕΚΠΟΙΗΣΙΜΟΤΗΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ

(Αριθ. Πρωτ. Υπουργείου Παιδείας: 11040/1952)
επισημοποιήθηκε με αριθμ. 1175/11-4-51 της παρ.

... η οποία είναι ...

... Υ. Υπουργείο Παιδείας

ΕΚΔΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ Α.Ε.
... ΑΘΗΝΑΙ

69 223
Γιαννέλης
Ιωάν. Κ. Γιαννέλη

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΑΞΙΣ Ε'

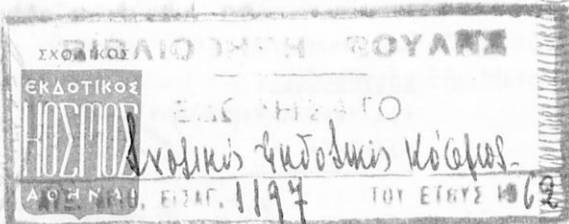
ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

(Αριθμ. Έγκρ. Υπουργείου Παιδείας 150493/19-12-59
κοινοποιηθείσα δι' υπ' αριθμ. 61378/15-6-61 δ/γής του).

«... Τò υπό κρίσιν βιβλίον είναι γεγραμμένον μετά ιδιαίτερας προσοχής, επί τη βάσει τής Ἁγίας Γραφῆς καὶ συμφώνως πρὸς τὰ διὰ τῆς Προκλήσεως ὀριζόμενα. Τὴν ἐν αὐτῷ ὕλην, ἐκθέτει μὲ σαφῆνειαν, ἀκρίβειαν καὶ ἐποπτικότητα. Ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Προκλήσεως καὶ δύναται τοῦτο νὰ ὑποβοηθήσῃ τοὺς μαθητὰς, δι' οὓς προορίζεται, εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἱστορικῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ γεγονότων καὶ τῆς δι' αὐτῶν ἀναμορφωτικῆς δυνάμεως τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ τὰ ἄτομα καὶ τοὺς λαοὺς...»

(Α. Παπαγεωργακόπουλος)

Εἰκονογράφησις: Ἀγίην. Ἀστεριᾶδην

ΣΧΟΛΙΚΟΣ
ΕΚΔΟΣΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ Α.Ε.

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ 67 • ΑΘΗΝΑΙ

002
ΚΛΣ
ΣΥ2Α
937

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ Παιδείας

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Διδ. Βιβλίων
ΤΜΗΜΑ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ

Έν Αθήναις τῆ 15-6 - 19 61

Πληροφορία κ.
(Τηλ.)
Βα υός, Πιπύγοντο, α- ασφαλείας:

Πρός
τόν κ. Ιωάννην Γιαννέλην
ὁδ. Μενεκράτους 18
Ἄνω Ν. Σμύρνην (Ἀθηνῶν)

Ἀριθ. πρωτ. 61378

Ἐγγραφόν σας ὑπ' ὄριθ.

Θέμα: Ἐγκρίσις Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Ἐ Δημοτικοῦ

Ἐχοντες ὑπ' ὄφιν τὴν ὑπ' ἀριθ. 60/7-8-59 πρᾶξιν τοῦ
Α.Ε.Σ. καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 150493/19-12-59 ἀπόφασιν τοῦ
Ἐπιμετρίου,

γινώσκοντες ὅτι τὸ βιβλίον σας ὑπὸ τίτλον
"Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία" ἐνεκρίθη ὡς βοηθητικὸν τοῦ μα-
θήματος τῶν θρησκευτικῶν τῆς Ε' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχο-
λείου διὰ μίαν τριετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεώς του
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 150493/19-12-59 ἀποφάσεως.
Δι' οὗ παρακαλοῦμεν, ὅπως προβῆτε εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ
βιβλίου σας συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμόν ἐκδόσεως βοηθη-
τικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἀναγράφοντες εἰς τὸ
ἔσωτερικὸν ἐξώφυλλον τὴν παρούσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεω-
ρήσαντος τὰ τυπογραφικὰ ὀνόματα αὐτοῦ ἐπόπτου.-

Ἐντολῇ Ἐπιμετρίου

κοινοποιήσεις
1) Δ/νοιν Διδ. Βιβλίων
2) Α.Ε.Σ.

Ἡ θεώρησις τῶν δοκιμίων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ
Ἐπιμετριοῦ κ. Ἰωάν. Δαββέτα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α) Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐλέγετο ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν πολιτῶν. Κατ' αὐτὴν ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις ἐπὶ ὠρισμένων ζητημάτων τῆς πολιτείας, ἐψηφίζοντο οἱ νόμοι κλπ.

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ λέξις αὕτη σημαίνει τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἔχει ἰδρυτὴν τῆς αὐτὸν τοῦτον τὸν Κύριον. Εἶναι λοιπὸν θεοσυστατος καὶ ὄχι ἀνθρώπινον δημιούργημα.

Μὲ τὸν καιρὸν ἡ λέξις Ἐκκλησία ἀπέκτησε καὶ ἄλλας στενωτέρας ἐννοίας. Οὕτω σημαίνει τὸ σύνολον τῶν χριστιανῶν τοῦ αὐτοῦ δόγματος (π.χ: «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία», «Δυτικὴ Ἐκκλησία» κλπ.), ἢ τῆς αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (π.χ: «Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος», «Ἐκκλησία τῆς Κύπρου» κλπ.). Τέλος σημαίνει καὶ αὐτὸν τὸν τόπον τῆς θείας λατρείας, δηλ. τὸν ναὸν (π.χ: «Ἐκκλησία τῆς Μεταμορφώσεως», «Ἐκκλησία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς» κλπ.).

β) Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τὴν ἱστορίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐξετάζει ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει:

— Πότε καὶ πῶς ἰδρύθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ· πῶς ἐξηπλώθη εἰς τὸν κόσμον ἢ διδασκαλία τῆς διὰ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων· ποῖα ἐμ-

πόδια συνήντησε και με ποια μέσα ενίκησε ταῦτα και ἐθριάμβευσε.

— Ποία ἦτο ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ διοικήσις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς; πῶς διεμόρφωσε τὴν λατρείαν τῆς; πῶς καὶ διατὶ πολλά ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ὠδηγήθησαν εἰς τὴν πλάνην τῶν διαφόρων αἰρέσεων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεκόπησαν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς.

— Ποία ἦτο ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εἰς κάθε ἐποχὴν καὶ ποία ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα ἀπὸ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀποτελεῖ συνέχειαν καὶ συμπλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας. Διότι ἡ Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προδιαγράφει τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν Μεσσίαν. Ἡ Ἱερὰ δὲ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης περιγράφει τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία παρακολουθεῖ τὴν ζωὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μέχρι σήμερον.

γ) ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Κυριώτεραι πηγαὶ τῆς Ἐκκλησ. Ἱστορίας εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Ἡ Καινὴ Διαθήκη καὶ μάλιστα αἱ Πράξεις καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων.

2. Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Ἐκκλησίας (ἀποφάσεις τῶν Συνόδων, ἐγκύκλιοι Πατριαρχῶν, κανόνες μοναχικοῦ βίου, ἱεραὶ ἀκολουθίαι κλπ.).

3. Αἱ ἰδιωτικαὶ μαρτυρίαι (συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἱστορικῶν συγγραφέων σχετικὰ μεζ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας).

4. Τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα (χριστιανικοὶ ναοί, τάφοι, εἰκόνες, ἐπιγραφαὶ κλπ.).

δ) ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Διάφορα μεγάλα γεγονότα ἐδημιούργησαν σταθμοὺς καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν χωρίζουν εἰς τέσσαρας περιόδους, τὰς ἑξῆς:

1. Πρῶτη περίοδος (33 μ.Χ.—313 μ.Χ.), ἥτοι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου.

2. Δευτέρα περίοδος (313 μ.Χ.—867 μ.Χ.), ἥτοι ἀπὸ τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Σχίσματος (χωρισμοῦ) τῆς Ἐκκλησίας εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν.

3. Τρίτη περίοδος (867 μ.Χ.—1453 μ.Χ.), ήτοι από του Σχίσματος μέχρι της Άλώσεως της Κων/πόλεως υπό των Τούρκων.

4. Τετάρτη περίοδος (1453 μ.Χ. μέχρι σήμερα).

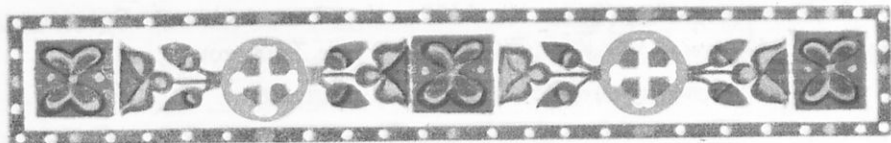
Ε) ΛΞΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΣ

Ή Έκκληση. Ή Ιστορία έχει μεγάλην άξίαν και χρησιμότητα διά κάθε μορφωμένον άνθρωπον και χριστιανόν, ιδιαιτέρως δέ δι' ήμάς τους Έλληνας, διότι:

1. Ή Ιστορία της Έκκλησίας μας αποτελεί την ζωντανήν διδασκαλίαν της άγίας μας Πίστεως διά μέσου των Ιστορικών προσώπων και πραγμάτων. Αύτη αύξάνει την στοργήν μας προς την Έκκλησίαν και μάς στηρίζει εις την Όρθοδοξίαν.

2. Ή Χριστιανική θρησκεία ένεφανίαθη όταν εις όλον τον κόσμον έπεκράτει ο έλληνικός πολιτισμός. Οί Έλληνες ήσπάσθησαν έκ των πρώτων τον Χριστιανισμόν. Ή άθάνατος έλληνική γλώσσα καθηγήσθη ως γλώσσα του Ευαγγελίου, του θείου κηρύγματος και της χριστιανικής λατρείας. Ή Όρθοδοξία έζυμώθη με την ζωήν του Έλληνικού Έθνους, συνεδέθη με κοινάς περιπετείας και διετηρήθη με έλληνικάς θυσίας. Έκτοτε δέ ή χριστιανική πίστις αποτελεί τὸ βάθρον επί του οποίου οίκοδομείται, ανανεώνεται και ύψώνεται πάντοτε νικητής ο Έλληνικός κόσμος.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ (33 μ.Χ. — 313 μ.Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν ἐποχὴν:

— Πολιτικῶς ὅλον σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον ἐκυβερνοῦσε τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος.

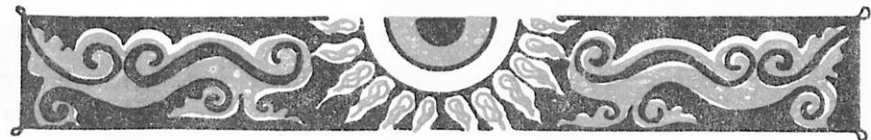
— Ὄρησκευτικῶς ἐλυμαίνετο τοὺς λαοὺς ἡ εἰδωλολατρία. Οἱ πολυθεῖσται καὶ οἱ εἰδωλολάτραι τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐλέγοντο μὲ μίαν λέξιν «ἔθνικοι». Μόνον οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευον εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τοὺς εἶχε δώσει τὰς ἐντολάς Του μὲ τὸν Μωϋσῆν.

— Κοινωνικῶς ἡ δουλεία κατεσπίλωνε τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν. Τὸ δίκαιον ἀνῆκεν εἰς τὸν ἰσχυρότερον. Ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ γυναῖκα εὐρίσκοντο εἰς ἐξευτελισμόν.

— Ἠθικῶς ὁ κόσμος εὐρίσκετο εἰς τοιαύτην κατάπτωσησιν, ὥστε νὰ διαπράττωνται τὰ μεγαλύτερα κακουργήματα φανερά καὶ χωρὶς ἐντροπῆς. Σύνθημα ὄλων ἦτο τὸ «φάγωμεν καὶ πίωμεν». Ὅλα διὰ τὸ σῶμα καὶ διὰ τὴν ψυχὴν καμμία σκέψις δέν ἐγένετο.

Ὁ Θεὸς ὅμως, ποὺ θέλει τὴν σωτηρίαν κάθε ἀμαρτωλοῦ, εἶχε πλεοντελειώσει τὴν προπαρασκευὴν τοῦ κόσμου, ὥστε νὰ δεχθῆ τὸν Σωτῆρα. Ἔτσι ἐγεννήθη μίαν νύκτα εἰς τὴν ταπεινὴν φάτιν τῆς Βηθλεὲμ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ὁ Κύριος ἐμεγάλωσε καὶ ἐζῆσεν ὡς κοινὸς θνητός. Μὲ ὄλην δὲ τὴν ζωὴν καὶ διδασκαλίαν του ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειτα ἀνελήθη καὶ πάλιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐπὶ τῆς γῆς ἐφύτευσε τὴν «ἀμπελον τῆς Ἐκκλησίας». Ἀλλὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς ἀνέθεσεν εἰς τοὺς ἀγίους τοῦ Ἀποστόλου. Οὗτοι ἐπρεπεῖ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος καὶ ὡς «μικρὰ ζύμη» νὰ ἀναπλάσουν καὶ νὰ ἀναιοφώσουν τὴν ἀνθρωπότητα.

2. Η ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ, Η ΕΠΙΦΟΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

α) Ο ΠΩΛΕΥΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Οί Ἀπόστολοι, μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, μαζί με τὴν ἁγίαν Μητέρα τοῦ Σωτῆρος καὶ τοὺς ἄλλους ὁπαδοὺς του, συνεκεντρῶνόντο καθημερινῶς εἰς τὸ «ὑπερῶν». Τοῦτο εὐρίσκετο πιθανῶς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας, μητρὸς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὅπου ἐτελέσθη καὶ ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος.

Ἐκεῖ ἀφωσιῶνόντο εἰς τὴν προσευχὴν καὶ ἀνέμενον νὰ δεχθοῦν τὴν «θεῖαν δωρεάν», σύμφωνα μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ θεοῦ Διδασκάλου των: «λήψετε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Πράξ. α'. 8).

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ εἰς τὸ ὑπερῶν παρευρίσκοντο περίπου 120 πιστοί, ἐσηκώθη ὁ Πέτρος καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς:

— Ἀδελφοί, ἡ θεόπνευστος Γραφή προεῖπε διὰ τοῦ Δαυὶδ, ὅτι ὁ Ἰούδας θὰ εὕρῃ ἕλεεινὸν θάνατον εἰς τὸν «ἄγρον τοῦ αἵματος», πού ἠγοράσθη μετὰ τὸ τίμημα τῆς προδοσίας τοῦ Διδασκάλου μας. Ἡ προφητεία ὅμως λέγει ὅτι τὴν θέσιν ἐκείνου πρέπει νὰ λάβῃ ἄλλος, ἐξ ἐκείνων βεβαίως, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὸν Κύριον καὶ εἶδον τὰ θαύματα καὶ τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ. Ποῖον θεωρεῖτε κατάλληλον;

Τότε ὅλοι μαζί ἐσκέφθησαν, ἐξήτασαν καὶ εὔρον, ὅτι κατάλληλοι εἶναι ὁ Ἰούστος καὶ ὁ Μαθθίας.

Κατόπιν προσηυχήθησαν πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἶπον:

— Σὺ, Κύριε, πού γνωρίζεις τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἀνάδειξε ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς μαθητὰς τὸν ἄξιον ἀπόστολόν Σου.

Ἐπειτα ἔρριξαν κλῆρον καὶ ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς τὸν Μαθθίαν. Οὗτος ἐδέχθη μετὰ ταπεινοφροσύνης τὴν μεγάλην αὐτὴν τιμὴν καὶ «συγκατεψηφίσθη» μετὰ τῶν εἰδεκα, ὡς δωδέκατος Ἀπόστολος.

β) Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Μία από τὰς μεγάλας εορτάς τῶν Ἰουδαίων ἦτο ἡ Πεντηκοστή. Ἦτο ἀφιερωμένη εἰς ἐνθύμισιν τῶν Δέκα Ἐντολῶν, πού τοὺς ἔδωσεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Ἦτο ἀκόμη καὶ ἡ εορτὴ τῶν «ἀπαρχῶν» (πρωτογενημάτων τοῦ θερισμοῦ). Τότε προσεφέροντο εἰς τὸν Θεὸν οἱ πρῶτοι καρποὶ τῆς νέας ἔσοδείας εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης.

Ὅπως τὸ Πάσχα, ἔτσι καὶ τὴν Πεντηκοστὴν ἤλθον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πολλοὶ Ἰουδαῖοι προσκυνηταὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Παλαιστίνην καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅπου ἦσαν διασκορπισμένοι. Διότι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον ἕνα μόνον ναόν, τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐπίστευον δὲ ὅτι ὁ Θεὸς μόνον εἰς αὐτὸν ἔπρεπε νὰ λατρεύεται. Δι' αὐτό, κατὰ τὰς μεγάλας ἰδίως εορτάς, παρετηρεῖτο μεγάλη κοσμοσυρροή.

Οἱ μαθηταὶ ὁμως τοῦ Κυρίου ἔμειναν κλεισμένοι εἰς τὸ ὑπερῶον καὶ τὴν ἡμέραν αὐτήν. Προσηύχοντο διαρκῶς καὶ ἀνέμενον τὴν «δύναμιν ἐξ ὕψους».

γ) Η ΕΠΙΦΟΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ (Πράξ. β' 1--5)

Ἡ ὥρα ἦτο ἐνάτη πρωϊνὴ. Αἴφνης ἠκούσθη ἤχος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡσάν πνοὴ σφοδροῦ ἀνέμου, καὶ «ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον των».

Ταυτόχρονως ἐφάνη μία λάμψις, ἡ ὁποία ἐμοιράζετο ἀμέσως εἰς πολλὰς γλώσσας καὶ κάθε μία ἀπὸ αὐτάς ἐκάθησεν ἐπάνω εἰς ἕκαστον Ἀπόστολον καὶ μαθητὴν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην «ἐπλήσθησαν Πνεύματος Ἁγίου». Ὁ νοῦς των ἐφωτίσθη καὶ ἤρχισαν νὰ ἐννοοῦν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Ἡ θέλησις των ἐτονώθη καὶ ἔμειναν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Κύριον καθ' ὅλην των τὴν ζωὴν. Ἡ δειλία των ἐξηφανίσθη καὶ τοὺς ἐχαρκτήριζε πλέον θάρρος ἀκατανίκητον. Αὐτοί, πού μόλις ἐγνώριζον τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου των, ἔγιναν τῶρα γλωσσομαθέστατοι καὶ διηγοῦντο τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῶν τότε λαῶν τῆς γῆς.

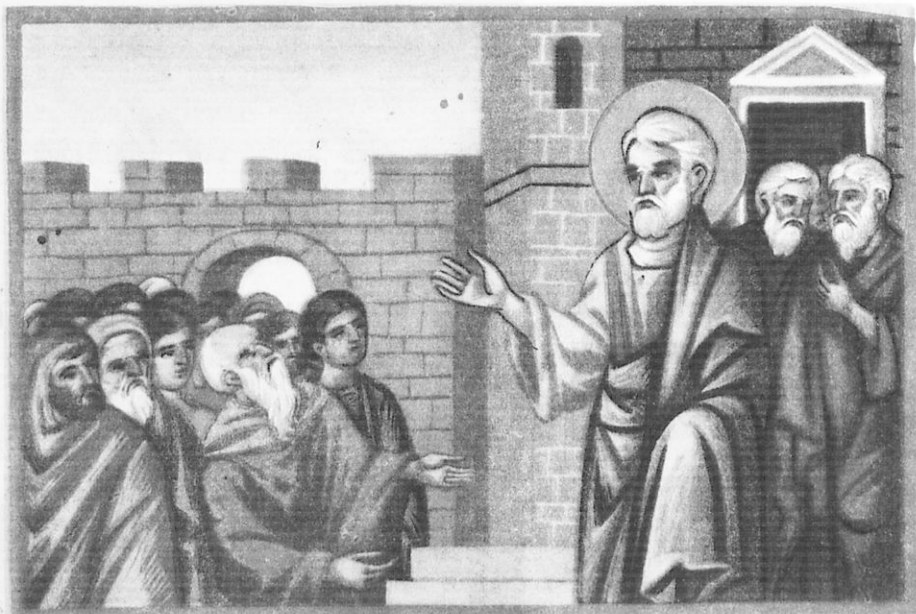
Τοιουτοτρόπως οἱ δειλοὶ, οἱ ἀμόρφωτοι καὶ ἀδύνατοι μαθηταί, ἔγιναν διὰ μιᾶς οἱ γενναῖοι, οἱ σοφοὶ καὶ ἐμπνευσμένοι Ἄπλοστοι τοῦ κόσμου.

«.. καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὥφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενα γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέροις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.»

(Πράξ. β', 1-5)

δ) Η ΙΟΥΔΑΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (Πράξ. β' 5—41)

Τὸν ἤχον ὅμως εἶχον ἀκούσει καὶ οἱ προσκυνηταὶ καὶ μάλιστα ἀντελήφθησαν, ὅτι κατήλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔσβησεν εἰς τὸ ὑπερφῶν μιᾶς οἰκίας. Ἀμέσως ἔτρεξαν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ θαύματος. Ἐκπληκτοὶ τότε ἤκουσαν τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς νὰ κηρύττουν περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς διαφόρους γλώσσας ἕκαστος, ἀναλόγως μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ συνομιλητοῦ του.

Πολλοὶ ἐγνώριζον τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἔλεγον μεταξύ των :

— Δὲν εἶναι ὅλοι αὐτοὶ Γαλιλαῖοι; Πῶς τότε ὁμιλοῦν διαφόρους γλώσσας καὶ μᾶς διηγοῦνται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ;

Ἄλλοι πάλιν εὐρέθησαν πρόθυμοι νὰ τοὺς συκοφαντήσουν :

— Μὴν τοὺς προσέχετε. Μεθυσμένοι εἶναι.

Τότε ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς ὅλους μὲ δυνατὴν φωνήν :

— Ἄνδρες Ἰσραηλιταί, μὴν ἀπορῆτε δι' ὅσα βλέπετε καὶ ἀκούετε. Δὲν εἴμεθα μεθυσμένοι, ὅπως πολλοὶ νομίζουν, διότι εἶναι ἀκόμη πρωτὴ καὶ ἡ σημερινὴ ἑορτὴ δὲν ἐπιτρέπει νὰ βάλωμε τίποτε εἰς τὸ στόμα μας. Ὅμιλοῦμεν ὅμως εἰς διαφόρους γλώσσας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διότι ἐφωτίσθημεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα...

Μὲ θεϊὰν δύναμιν ὁ Πέτρος συνέχισε τὸ πρῶτον ἐκεῖνο χριστιανικὸν κήρυγμα. Ὑμίλησε περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπενθύμισε τὰ θαύματα του. Περιέγραψε τὸν σκληρὸν του θάνατον καὶ ἐπέμεινε ἰδιαίτερος εἰς τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεώς του. Ἐβεβαίωσε δέ, ὅτι ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ πλῆθος ἄλλο μαθητῶν, εἶχον ἴδει τὸν ἀναστάντα Διδάσκαλόν των. Ἀνέφερε προφητείας, αἱ ὁποῖαι ἐξεπληρώθησαν καὶ κατέληξε μὲ τὸ νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν, τὸν ὁποῖον ἐσταύρωσαν, τὸν ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θρόνου Του καὶ τοῦ ἔδωκε πᾶσαν δύναμιν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου συνεκλόνησε τὰ πλήθη. Πολλοὶ εἶχον ἴδει τὰ θαύματα τοῦ Σωτῆρος καὶ ἄλλοι ἦσαν μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἐκραύγαζον τὸ Πάσχα: «Σταύρωσον αὐτόν». Ἐσκέφθησαν τώρα τὸ μέγα ἔγκλημα τῶν καὶ ἠρώτησαν μὲ ἀγωνίαν τοὺς Ἀποστόλους:

— Ἄνδρες ἀδελφοί, τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ σωθῶμεν;

Ὁ Πέτρος εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ μετανοήσουν, νὰ βαπτισθοῦν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ὁ Κύριος θὰ τοὺς συγχωρήσῃ καὶ θὰ χάρισῃ εἰς αὐτοὺς τὴν «δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Πολλοὶ ἤκουσαν μὲ ἀνακούφισιν τὴν συμβουλὴν τοῦ Πέτρου καὶ ἐβαπτίσθησαν τὴν ἡμέραν αὐτὴν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας, οἱ ὁποῖοι προσετέθησαν εἰς τοὺς ἑκατὸν εἴκοσι πρῶτους μαθητάς.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συνεστήθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία καλεῖται «Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν». Ἡ δὲ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς χαρακτηρίζεται ὡς «ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας» μας.

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο γεγονὸς ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν δὲ ἐπομένην Δευτέραν ἐορτάζει τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Εὐλόγητός εἰ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφος τοὺς ἄλιεις ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ δι' αὐτὸν τὴν οἰκουμένην σαηγεύσας, Φιλάνθρωπε, δόξα Σοι».

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι:

- Τί ἐορτάζουν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τί ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί;
- Ἐρμηνεύσατε, ἀπομνημονεύσατε καὶ ψάλατε τὸ ἀπολυτίκιον τῆς Πεντηκοστῆς.
- Ἐκθεσίς: Οἱ πάνσοφοι ἄλιεις.

3. ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ, ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

α) ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ (Πράξ. γ' 1—26, δ' 1—31)

Ὁλόκληρος ἡ Ἱερουσαλήμ ὠμίλει διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου. Ὁ θαυμασμός δὲ ὅλων ἐμεγάλωνε μὲ τὰ θαύματα, ποὺ ἔκαμνον οἱ Ἀπόστολοι.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸν Ναόν διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Εἰς τὸν περίβολον αὐτοῦ συνήντησαν ἕνα χωλόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐζήτησεν ἐλεημοσύνην. Ὁ Πέτρος τὸν ἐλυπήθη καὶ τοῦ εἶπε :

— Χρήματα δὲν ἔχω, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἔχω νὰ σοῦ δώσω, σοῦ τὸ δίδω ἀμέσως : Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, σηκώσου καὶ περιπάτει !

Πράγματι δὲ ὁ χωλὸς ἐσηκώθη καὶ εἰσηλθε μαζί των εἰς τὸν Ναόν, ὅπου ἐδόξασε τὸν Θεόν. Κατάπληκτοι οἱ ἄλλοι προσκυνηταί, ἔτρεξαν πρὸς τὸν χωλόν καὶ τὸν παρετήρουν ἐκστατικοί. Τότε ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς εἶπεν :

— Ἄνδρες Ἰσραηλίται, διατί ἀπορεῖτε μὲ τὸ γεγονός αὐτό ; Εἶναι ἔργον τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖόν σεῖς ἠρνήθητε ἐμπρὸς εἰς τὸν Πιλάτον καὶ ἐζητήσατε νὰ σταυρώσῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ληστήν.

Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμιν καὶ κάμνομεν τοιαῦτα θαύματα. Βεβαίως ὅ,τι ἐκάματε, τὸ ἐπράξατε ἀπὸ ἄγνοιαν. Πρέπει ὁμως νὰ μετανοήσετε διὰ τὸ ἔγκλημά σας καὶ ὁ Χριστὸς θὰ σᾶς συγχωρήσῃ

Ἐξοφνα ἦλθον οἱ ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι (1) καὶ συνέλαβον τοὺς δύο Ἀποστόλους, τοὺς ἐκράτησαν δὲ διὰ νὰ δικασθοῦν ἀπὸ τὸ Συνέδριον (2) τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἐπειδὴ εἶχε νυκτώσει πλέον.

Οἱ λόγοι ὁμως τοῦ Πέτρου ἔφερον τοὺς καρπούς των. Πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἔτισι ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἔφθασε τὰς πέντε χιλιάδας.

Τὴν ἐπομένην πρωΐαν οἱ δύο Ἀπόστολοι ὠδηγήθησαν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ἐκεῖ τοὺς ἠρώτησαν νὰ εἴπουν τίνος τὸ ὄνομα ἐπεκαλέσθησαν καὶ ἐθεράπευσαν τὸν χωλόν.

Τότε ὁ Πέτρος ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἶπεν :

— Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ προϊστάμενοι τοῦ Ἰσραὴλ, σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ἐπεκαλέσθημεν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον σεῖς ἐσταυρώσατε καὶ ὁ Θεὸς ἀνέστησε, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὴν σωτηρίαν, ὅπως μᾶς ὑπεσχέθη διὰ τῶν Προφητῶν.

Τὸ Συνέδριον ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ αὐστηρὰ τοὺς δύο Ἀποστόλους, ἀλλὰ ἔβλεπεν ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ λαὸς ἦτο μαζί των. Ἐπὶ πλέον δὲν ἠδύνατο νὰ διαψεύσῃ τὸ θαῦμα, ἀφοῦ ὁ χωλὸς ἦτο παρῶν καὶ τὸ ἐβεβαίωεν. Ἦρκέσθη μόνον νὰ τοὺς ἀπειλήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀπαγορεύσῃ νὰ ὁμιλοῦν διὰ τὸν Ἰησοῦν.

Οἱ δύο Ἀπόστολοι ἀπήντησαν τότε μὲ θάρρος :

— Κρίνατε καὶ μόνοι σας, ἂν εἶναι ὀρθὸν νὰ ὑπακούωμεν εἰς σᾶς καὶ ὄχι εἰς τὸν Θεόν. Διότι, πῶς δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ μὴν λέγωμεν ὅσα ἠκούσαμεν καὶ εἶδομεν ;

(1) Οἱ Σαδδουκαῖοι ἀνήκον εἰς Ἰουδαϊκὴν αἵρεσιν, ἡ ὁποία δὲν παρεδέχετο τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, τοὺς ἀγγέλους κλπ.

(2) Τὸ Συνέδριον ἦτο ἀνώτατον θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν συμβούλιον τῶν Ἰουδαίων. Αὐτὸ ἐδίκασε καὶ τὸν Χριστόν. Συνεδρίαζεν εἰς μίαν αἴθουσαν, πλησίον τοῦ Ναοῦ, καὶ ἀποτελεῖτο ἀπὸ 71 μέλη, πού προήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἱερατικὴν τάξιν, τοὺς ἄρχοντας (πρεσβυτέρους) καὶ τοὺς γραμματεῖς (νομοδιδασκάλους). Πρόεδρος ἦτο ὁ κατ' ἔτος ἀρχιερεὺς.

Ἐλεύθεροι πλέον οἱ δύο Ἀπόστολοι ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς ἄλλους, πού τοὺς ἐπερίμεναν με ἀγωνίαν. Τοὺς διηγήθησαν τὰ συμβάντα καὶ ὅλοι μαζί προσυχηθήσαν εἰς τὸν Θεόν.

Μόλις ἐτελείωσεν ἡ προσευχή, ἦλθεν ἡ ἀπάντησις τοῦ Θεοῦ. Ὁ τόπος ἐσείσθη καὶ ὅλοι ἐπληρώθησαν ἀπὸ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ ἐλάλουν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

β) ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΚΑΤΑΔΙΩΚΕΙ ΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ (Πράξ. ε' 12—42)

Οἱ Ἀπόστολοι ἐξηκολούθουν νὰ κηρύττουν καὶ νὰ κάμνουν διάφορα θαύματα. Ὁ λαὸς τοὺς ἐσέβeto καὶ τοὺς ἐτίμα. Ὅλοι δὲ ὅσοι εἶχον ἀσθενεῖς ἔφερον αὐτοὺς εἰς τὰς πλατείας μήπως περάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Πέτρος. Ἐφθανε καὶ ἡ σκιά του ἀκόμη νὰ πέσῃ εἰς κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ.

Ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι κατελήφθησαν ἀπὸ φθόνον. Συνέλαβον λοιπὸν ὅλους τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Τὴν νύκτα ὁμως ἄγγελος Κυρίου ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς καὶ παρήγγειλε νὰ κηρύξουν ἀφόβως εἰς τὸν περιβόλον τοῦ Ναοῦ. Τοῦτο ἔπραξαν οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἐπομένην πρωΐαν.

Ἦδη ὁ ἀρχιερεὺς συνεκάλεσε τὸ Συνέδριον καὶ ἔστειλε τοὺς κλητῆρας καὶ τοὺς ὑπηρέτας νὰ ὀδηγήσουν τοὺς Ἀποστόλους εἰς αὐτό. Ἄλλὰ κατάπληκτοι ὅλοι ἐπληροφοροῦντο μετ' ὀλίγον ὅτι ἡ φυλακὴ ἦτο κλειστή, οἱ φύλακες εἰς τὰς θέσεις των καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυττον εἰς τὸν Ναόν. Ἐστειλαν τότε, τοὺς ἔφεραν εἰς τὸ Συνέδριον καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τοὺς λέγει :

— Σᾶς ἐδώσαμεν αὐστηρὰν ἐντολήν νὰ μὴ διδάσκατε περὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σεῖς ἐγεμίσατε τὴν πόλιν μετ' τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν. Ζητεῖτε μάλιστα νὰ ρίψετε ἐπάνω μας τὴν ἐνοχὴν διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

Τότε ὁ Πέτρος ἀπήντησεν ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν Ἀποστόλων :

— Ἐχομεν ὑποχρέωσιν νὰ πειθαρχῶμεν εἰς τὸν Θεόν, πού μᾶς διέταξε διὰ τοῦ ἀγγέλου του νὰ συνεχίσωμεν τὸ κήρυγμα καὶ ὄχι εἰς σᾶς τοὺς ἀνθρώπους, πού μᾶς εἶπατε νὰ σιωπῶμεν.

Οἱ σύμβουλοι ἐσκέπτοντο με ἀγανάκτησιν καὶ λύσσαν με ποῖον τρόπον θὰ τοὺς καταδικάσουν εἰς θάνατον. Ὁ νομοδιδάσκαλος ὁμως Γα-

μαλιήλ, διέταξε νὰ βγάλουν ἔξω τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἶπε πρὸς τὸ Συνέδριον: «Ἄν τὸ ἔργον τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν προέρχεται ἐξ ἀνθρώπων, θὰ καταστραφῇ μόνον του, χωρὶς τὴν ἰδικήν σας ἐπέμβασιν. Ἄν ὅμως προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, τότε δὲν θὰ ἐπιτύχετε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γίνετε θεομάχοι. Δι' αὐτὸ ἀφήσατε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἔλευθέρους».

Τὸ Συνέδριον ἐπέισθη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ Γαμαλιήλ. Ἐκάλεσε τοὺς Ἀποστόλους, συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ παύσουν νὰ κηρύττουν τὸν Ἰησοῦν καὶ διέταξε νὰ τοὺς δεῖρουν. Ἐπειτα οἱ Ἀπόστολοι ἀνεχώρησαν χαρούμενοι, διότι ἠξιώθησαν νὰ ὑποστοῦν ἀτιμωτικὴν τιμωρίαν. χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τότε «πᾶσαν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν» (Πράξ. ε', 42).

4. Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

α) Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ (Πράξ. β' 42—47, δ' 32—37)

Ἀπὸ τὰς τρεῖς χιλιάδας τῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι προσετέθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς τοῦ Κυρίου, πολλοὶ εἶχον ἐπιστρέψει εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἦσαν ἐγκατεστημένοι. Εἰς αὐτὰς μετέφερον καὶ τὸ μήνυμα τῆς νέας θρησκείας. Ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς, ὀλίγον βραδύτερον, εὐρίσκοντο χριστιανοὶ παντοῦ, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ρώμην.

Οἱ ἄλλοι, ποὺ ἀπέμειναν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπετέλεσαν τὴν «Μητέρα Ἐκκλησίαν» καὶ εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος, μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὰ θαύματα τῶν Ἀποστόλων, «προσεῖθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ». (Πράξ. β', 47).

Ὁ θεὸς Λουκᾶς μᾶς παρουσιάζει (Πράξ. β', 42) τὴν πρώτην αὐτῆν Ἐκκλησίαν ὡς ἓνα κῆπον γεμάτον ἀπὸ εὐοσμία ἀνθη. Ἡ πίστις αὐτῶν ἦτο θερμὴ καὶ ἄδολος. Ἡ λατρεία των ἀγνή καὶ ἁγία. Ἦσαν «προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς». Τὰ ἔργα λοιπόν, τὰ ὅποια παρηκολούθουν μετὰ ζήλου οἱ πρῶτοι χριστιανοί, ἦσαν τέσσαρα:

α) Ἡ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων, διότι ἐπεθύμουν νὰ γνωρίσουν ὅλον ἐν καὶ βαθύτερον τὴν ἁγίαν των θρησκείαν.

β) Ἡ **κοινωνία**, ἥτοι ἡ μεταξύ των στοργικὴ ἐπικοινωνία καὶ ἐνάτης, ἡ ὁποία ἐξεδηλώνετο μὲ ἔργα φιλανθρωπίας, ὥστε «οὐδὲ γὰρ ἔνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς». (Πράξ. δ', 34).

γ) Ἡ **κλάσις τοῦ ἄρτου**, δηλ. ἡ τέλεισις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου καὶ ἡ μετάληψις τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, μὲ πίστιν καὶ φόβον Θεοῦ.

δ) Αἱ **προσευχαί**. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐξηκολούθουν νὰ προσεύχωνται εἰς τὸν Ναόν. Συνεκεντρώνοντο δὲ καὶ ἰδιαιτέρως εἰς διαφόρους οἰκίας, διὰ νὰ ὑμνήσουν τὸν Θεὸν καὶ νὰ τελέσουν τὴν θείαν Εὐχαριστίαν.

Εἰς τὸ τέλος παρεκάθητο εἰς κοινὰ δεῖπνα, ὅπου «μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας». Αἱ συναθροίσεις αὐταὶ ἐτελείωναν μὲ προσευχὰς καὶ ὕμνους, ὁπότε ἀπεχωρίζοντο μὲ ἀδελφικὸν φίλημα ὅλοι. Διὰ τοῦτο τὰ δεῖπνα αὐτὰ ὠνομάσθησαν «ἀγάπαι» (1)

Πράγματι δὲ τόσον ἠγαπῶντο μεταξύ των, ὥστε ὠνομάζοντο «ἀδελφοί» καὶ ἦτο εἰς ὅλους «ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία». Οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι, οἱ ἐλεύθεροι καὶ οἱ δοῦλοι, οἱ μορφωμένοι καὶ οἱ ἀμόρφωτοι, ἦσαν ὅλοι «ἀγαπητοὶ ἀδελφοί».

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ χριστιανοὶ «εἶχον ἅπαντα κοινὰ», χρήματα καὶ κτήματα. Ὅτι ἀπεκόμιζε κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του ἢ ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν κτημάτων του, τὸ κατέθετεν εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον, τὸ ὁποῖον διηύθυνον οἱ Ἀπόστολοι. Ἀπὸ αὐτὸ ἐλάμβανε κατόπιν ἕκαστος διὰ τὰς ἀνάγκας του.

Εἰς τὰς «ἀγάπας» μόνον οἱ ἄνδρες προσήρχοντο. Αἱ γυναῖκες ἔμενον εἰς τὰς οἰκίας των. Διὰ τοῦτο ἐμοίραζον εἰς αὐτὰς τρόφιμα ἐπιτροπαὶ ἐκ χριστιανῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεσκέπτοντο καὶ τοὺς πτωχοὺς, τοὺς ἀσθενεῖς, τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ, διὰ νὰ προσφέρουν βοήθειαν.

Οὕτως ὠργανώθη ἡ θαυμασιὰ φιλανθρωπία τῶν χρόνων ἐκείνων, ὥστε ἄπειροι ψυχαὶ νὰ εὐρίσκουν ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν.

(1) Μὲ τὴν αὔξησιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν των ἦτο ἀδύνατον νὰ παρατίθενται πλέον κοινὰ δεῖπνα εἰς ὅλους. Διὰ τοῦτο ἀργότερον ἡ Εὐχαριστία ἐγένετο τὸ πρῶν, αἱ δὲ «ἀγάπαι» ἐτελοῦντο τὴν ἐσπέραν, ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν. Ἀπὸ τοῦ γ' καὶ δ' αἰῶνος αἱ ἀγάπαι ἀπετέλεσαν φιλανθρωπικὸν θεσμόν, ὅπου οἱ εὐποροὶ παρέθετον δεῖπνα χάριν τῶν πτωχῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν κληρικοῦ τινός. Τέλος κατηργήθησαν ὑπὸ τῆς Πενθέκτης Συνόδου (692 μ.Χ.) καὶ ἐξέλιπον.

β) Ο ΑΝΑΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΑΠΦΕΙΡΑ (Πράξ. ε' 1-11)

Τὸ καλὸν παράδειγμα διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κοινοῦ ταμείου τὸ ἔδωσαν ὁ Βαρνάβας, χριστιανὸς ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Λευί, ὅστις κατήγετο ἀπὸ τὴν Κύπρον. Οὗτος ἐπώλησε τὸν ἀγρὸν του καὶ τὰ χρήματα τὰ ἔθεσε «παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων». Κατόπιν τὸν ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι.

Δὲν ἔλειψεν ὁμως καὶ τὸ κακὸν παράδειγμα. Ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ σύζυγός του Σαπφείρα ἐσκέφθησαν νὰ κρύψουν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, πού εἰσέπραξαν ἀπὸ τὸ κτῆμα των. Ἐπειτα ὁ Ἀνανίας ἔφερε τὰ ὑπόλοιπα καὶ τὰ προσέφερεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

Ὁ Πέτρος ὁμως ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τοῦ εἶπεν :

— Ἀνανία, κανεὶς δὲν σὲ ὑπεχρέωσε νὰ πωλήσῃς τὸ κτῆμα σου, οὔτε νὰ φέρῃς ἐδῶ μέρος τῆς ἀξίας του. Ἢμποροῦσες νὰ κρατήσῃς ὅλα τὰ χρήματα, ἢ νὰ εἶπῃς πὼς ἐκράτησες ἓνα μέρος, χωρὶς νὰ σὲ κατηγορήσῃ κανεὶς δι' αὐτό. Διατί τότε ἐσκέφθης τὴν ἀπάτην; Δὲν ἐψεύσθης εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ Ἀνανίας ἔπεσε τότε κάτω ὡς κεραυνόπληκτος καὶ οἱ νεώτεροι τῶν χριστιανῶν ἔθαψαν τὸ σῶμα του ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν.

Χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τίποτε ἀπὸ τὰ συμβάντα ἤλθεν εἰς τὴν συνάθροισιν καὶ ἡ Σαπφείρα καὶ εἰς ἐρώτησιν τοῦ Πέτρου ἐβεβαίωσεν ὅτι εἰσέπραξαν ἀπὸ τὸ κτῆμα μόνον τὰ χρήματα, πού ἔφερον ὁ Ἀνανίας.

Ὁ Πέτρος τότε τῆς λέγει :

— Ἴδου, ἀκούονται τὰ βήματα τῶν νέων, πού ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴν ταφὴν τοῦ συζύγου σου. Οἱ ἴδιοι θὰ παραλάβουν καὶ τὸ ἰδικόν σου σῶμα νεκρὸν διὰ νὰ τὸ θάψουν, ἀφοῦ θέλετε νὰ δοκιμάσετε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἂν τὰ γνωρίζῃ ὅλα.

Πράγματι δὲ ἡ Σαπφείρα ἔπεσε νεκρὰ καὶ ἐτάφη πλησίον τοῦ συζύγου της. Τὰ γεγονότα δὲ αὐτὰ ἐδίδαξαν εἰς ὅλους, ὅτι ὁ Θεὸς τιμωρεῖ αὐστηρὰ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀμετανοήτους.

5· Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΩΝ - Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ

α) ΟΙ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΟΙ (Πράξ. στ' 1-7)

Μὲ τὴν αὐξησιν τῶν πιστῶν μερικοὶ χριστιανοὶ παρεπονοῦντο, ὅτι πολλοὶ χῆραι καὶ ὀρφανὰ ἔμενον χωρὶς περίθαλψιν ἐκ μέρους τῶν Ἀπο-

στόλων. Τότε οί Ἀπόστολοι συνεκάλεσαν τό πλήθος τῶν πιστῶν καί εἶπον πρὸς αὐτούς :

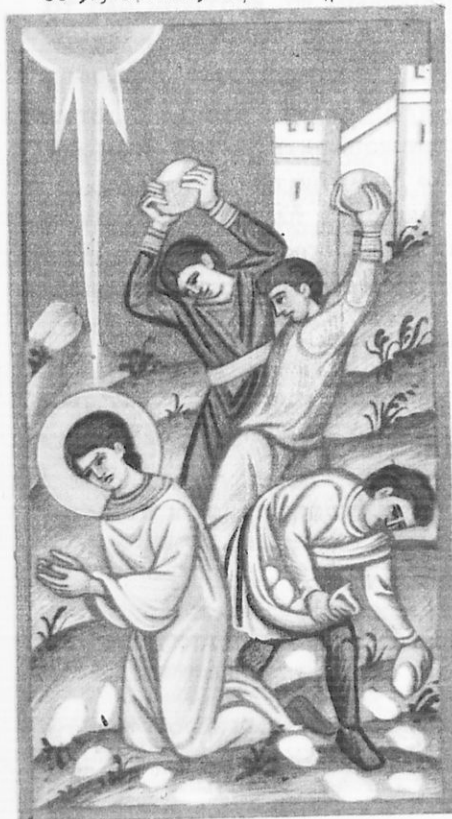
— Δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ ἀφήσωμεν τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου καί νὰ ὑπηρετῶμεν τὰς τραπέζας καί τὰ βοηθήματα. Καλὸν εἶναι, ἀδελφοί, νὰ ἐκλέξετε ἐπτά ἐναρέτους ἄνδρας καί νὰ ἀναθέσωμεν εἰς αὐτούς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν, ἡμεῖς δὲ νὰ ἀφοσιωθῶμεν ἀποκλειστικῶς μετὰ τὴν προσευχὴν καί τὸ κήρυγμα.

Ἡ πρότασις αὕτη ἤρεσεν εἰς τοὺς πιστοὺς καί ἐξέλεξαν ἀμέσως ἐπτά ἄνδρας. Οὗτοι ἦσαν ὁ Στέφανος, ὁ Φίλιππος, ὁ Πρόχορος, ὁ Νικάνωρ, ὁ Τίμων, ὁ Παρμεναῖς καί ὁ Νικόλαος. Οἱ Ἀπόστολοι τότε προσηυχήθησαν εἰς τὸν Θεὸν καί τοὺς ἐχειροτόνησαν, δηλαδὴ ἔθεσαν ἐπ' αὐτῶν τὰς χεῖρας, διὰ νὰ μεταδοθῇ εἰς αὐτούς ἡ θεία χάρις. Ἀνέθεσαν δὲ εἰς αὐτούς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν τραπεζῶν καί βοηθημάτων. Οὗτοι ὠνομάσθησαν διάκονοι καί ὁσάκις εὐρισκόν εὐκαιρίαν, ἐκήρυττον καί τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι προώδευε τὸ κήρυγμα καί οἱ πιστοὶ ἤϋξανον.

β) Ὁ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

(Πράξ. στ' 8 — 15 ζ, η).

Ἐκ τῶν ἐπτά διακόνων διεκρίθη περισσότερο ὁ Στέφανος, ὅστις «πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως» ἐκήρυττε μετὰ ζῆλον τὸν Χριστὸν καὶ ἔκαμνε «τέρατα καὶ σημεῖα», ἦτοι θαύματα. Προικισμένος δὲ μετὰ εὐγλωττίαν, ἀπεστόμωνεν εἰς τὰς συναγωγὰς καί τοὺς πλέον μορφωμένους Ἰουδαίους, ὅπως ἦσαν οἱ προερχόμενοι ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρείαν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἄλλα μέρη. Διὰ τοῦτο τὸν ἐμίσησαν οἱ Γραμματεῖς καί οἱ Φαρισαῖοι καὶ μετὰ συκοφαντίας ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸ Συνέδριον. Ἐκεῖ διάφοροι ψευδομάρτυρες ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἤκουσαν τὸν Στέφανον νὰ λέγη βλασφημίας κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.

“Ολοι τότε ἐστράφησαν πρὸς τὸν Στέφανον διὰ ν’ ἀκούσουν τί θὰ ἀπελογοίτο. Εἶδον δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὅμοιον μὲ ἀγγέλου.

Μὲ θείαν γαλήνην ὁ Στέφανος διηγήθη τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπενθύμισε τὰς τόσας εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν, ἀφοῦ κατήντησαν νὰ γίνουν φονεῖς τοῦ Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ των.

Οἱ σύνεδροι ἔτριζον τοὺς ὀδόντας των ἀπὸ ἀγανάκτησιν ἐναντίον τοῦ Στεφάνου, ἐνῶ αἱ καρδίαι των ἐσχίζοντο ἀπὸ τὸ μῖσος.

Γαλήνιος καὶ εἰρηνικός ὁ Στέφανος ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν οὐρανόν, εἶδε τὴν ἐνδοξον λαμπρότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Ἰησοῦν καθήμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ εἶπεν :

—Ἰδού, βλέπω ἀνοιγμένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν «Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» νὰ κάθεται ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Οἱ σύνεδροι ἐβούλωσαν τὰ αὐτιά των διὰ νὰ μὴν ἀκούσουν τοὺς λόγους του. Ὁρμήσαν δὲ ἐναντίον του καὶ τὸν παρέδωσαν εἰς τὸν μαινόμενον ὄχλον, ὁ ὁποῖος τὸν ἔσυρεν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἤρχισε νὰ τὸν λιθοβολῇ. Πολλοί, διὰ νὰ ἔχουν ἐλευθέρας τὰς χεῖρας των, ἔβγαλαν τὰ ἱμάτιά των, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβε νὰ φυλάξῃ εἰς νέος Φαρισαῖος, ὁ Σαούλ.

Γονατίζει ὁ πρωτομάρτυς καὶ μιμείται τὸ παράδειγμα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ. Ἐνῶ οἱ λίθοι ἐπιπτον ἐναντίον του καὶ ἔδέχετο τὰς πληγὰς των, προσηύχετο μεγαλοφώνως :

—«Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην».

Εἰς τὸ τέλος ἐξηντλήθη καὶ μὲ τὰς λέξεις : «Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμα μου», ἐκοιμήθη τὸν εἰρηνικὸν ὕπνον τοῦ θανάτου (37 μ.Χ.).

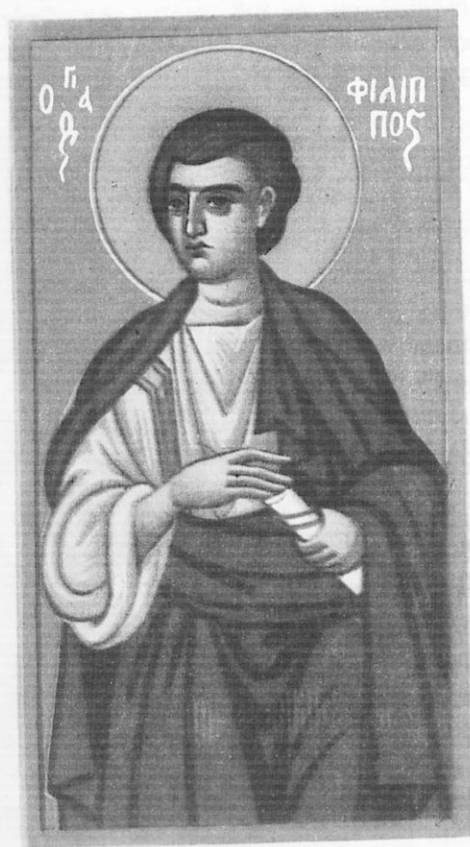
Οἱ Χριστιανοὶ παρέλαβον τὸ ἅγιον λείψανόν του μὲ εὐλόβειαν καὶ πόνον ψυχῆς, τὸ ἐθρήνησαν καὶ τὸ ἔθαψαν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ πρωτομάρτυρος αὐτῆς Στεφάνου τὴν 27ην Δεκεμβρίου, ὅτε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Βασιλεῖον διὰδῆμα ἐστέφη σὴ κορυφῇ ἐξ ἄθλων, ὧν ὑπέμεινας ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, Μαρτύρον Πρωτόθαλε. Σὺ γάρ τὴν Ἰουδαίων ἀπελέγξας μανίαν, εἶδες σου τὸν Σωτῆρα, τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν. Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει ἀεὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

Οί Ἰουδαῖοι, ἐρεθισμένοι ἀπὸ τὸ πρῶτον χριστιανικὸν αἷμα, ἔκαμαν ἀγριώτερον τὸν διωγμὸν τῶν χριστιανῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶχον τὸν Σαούλ, ὅστις «ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν». Εἰσήρχετο εἰς τὰς οἰκίας, συνελάμβανεν ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς ἔρριπτεν εἰς τὰς φυλακάς.

Πολλοὶ χριστιανοὶ διεσκορπίσθησαν τότε εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Παλαιστίνης. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς Σαμάρειαν. Ἐκεῖ, μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὰ θαύματά του, ἔκαμε πολλοὺς νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ βαπτισθοῦν.

Μόλις ἐπληροφορήθησαν τοῦτο οἱ Ἀπόστολοι, ἔστειλαν ἀμέσως ἐκεῖ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην. Οὗτοι συνεπλήρωσαν τὸ κήρυγμα τοῦ Φιλίππου καὶ μετέδωσαν εἰς τοὺς βαπτισθέντας τὴν θείαν χάριν μὲ ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν των ἐπ' αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν βαπτισθέντων ἦτο καὶ ὁ μάγος Σίμων, ὅστις προσέφερεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ δώσουν καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν τῆς μετὰ δόσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ Πέτρος τότε τοῦ εἶπε :

— Δυστυχησήμεν, ποὺ ἐνόμισες ὅτι τὸ ἀνεκτίμητον αὐτὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ ἐξαγοράζεται μὲ χρήματα, μετανόησε διὰ τὸ ἀμάρτημά σου αὐτὸ καὶ παρακάλεσε τὸν Θεὸν νὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Ὁ Σίμων ὅμως ἐξηκολούθησε νὰ κηρύττῃ πεπλανημένας ἰδέας μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ κατέστη ὁ πρόδρομος τῶν αἰρετικῶν.

Κατόπιν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐπέστρεψαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀφοῦ ἐκήρυξαν εἰς πολλὰς ἐνδιαμέσους κωμοπόλεις.

Ὁ Φίλιππος, ἐξ ἄλλου, ἔλαβεν ἐντολήν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μεταβῆ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Γάζης. Ἐκεῖ συνήνητησεν ἕνα αὐλικὸν τῆς βασιλείας τῶν Αἰθιοπῶν Κανδάκης. Ὁ Αἰθίοψ αὐτὸς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὕστερα ἀπὸ εὐλαβικὸν προσκύνημα εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος. Καθήμενος δὲ εἰς τὴν πολυτελεῆ ἄμαξάν του, ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως τὸ χωρίον τοῦ προφήτου Ἡσαίου: «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη...», τὸ ὁποῖον περιγράφει τὰ Πάθη τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Φίλιππος τὸν ἐπλησίασε καὶ τὸν ἠρώτησεν:

— «Ἄρά γε γινώσκεις ἢ ἀναγινώσκεις;»

Ὁ Αἰθίοψ τὸν παρακάλεσε ν' ἀνεβῆ εἰς τὴν ἄμαξάν του καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὁ Φίλιππος ἤρχισεν ἀπὸ τὸ χωρίον αὐτὸ τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἐκήρυξεν εἰς τὸν Αἰθίοπα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος. Εἰς τὸ τέλος τὸν ἐβάπτισεν εἰς μίαν πηγὴν καὶ ἐξηφανίσθη, διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸν μετέφερεν εἰς ἄλλην πόλιν. Ὁ Αἰθίοψ, συνέχισε μὲ χαρὰν τὸ ταξιδιὸν του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν Αἰθιοπίαν (Ἀβησσυνίαν), ἔκαμε καὶ ἄλλους χριστιανούς.

Κατόπιν ὁ Φίλιππος ἐξηκολούθησε τὸ κήρυγμά του καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Καισάρειαν (Παλαιστίνης), ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν. Ἀρχαία παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας ἀναφέρει ὅτι ἐμαρτύρησεν εἰς Τράλλεις (Ἀϊδίνιον) τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 11ην Ὀκτωβρίου.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι:

— Πῶς ἡ τάξις σας θ' ἀποτελέσῃ μίαν ὑποδειγματικὴν χριστιανικὴν κοινότητα, ἢ ὅποια θ' ἀνακουφίξῃ τὰ ἄπορα μέλη της;

— Ποία στιγμή ἀπὸ τὸ μαρτύριον τοῦ Στεφάνου ὁμοιάζει μὲ παρομοίαν στιγμὴν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ;

Ἐκθεσις: «Μίαν νύκτα εἰς τὰς ἀγάπας».

7. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

α) Ο ΠΕΤΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐγεννήθη εἰς Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀνδρέου. Εἰργάζοντο καὶ οἱ δύο ὡς ἄλιεις εἰς τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ, ἐνῶ ἦσαν καὶ μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου. Ὁ Ἀνδρέας ἐγνώρισε πρῶτος τὸν Χριστόν. Κατόπιν παρουσίασε καὶ τὸν Πέτρον, πού ἐλέγετο Σίμων. Ὁ Κύριος τὸν ὠνόμασε Πέτρον καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἀπὸ τῶρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ψαρεύῃ ψυχὰς ἀνθρώπων. Ὁ Πέτρος ἐγίνε φλογερὸς μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις. Ἦτο εἰς ἐκ τῶν τριῶν ἡγαπημένων μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸν θεῖον Διδάσκαλον, προσεπάθει νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἐκρέματο ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Πρῶτος ἐλάμβανε τὸν λόγον διὰ νὰ ἐρωτήσῃ ἢ ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν Κύριον. Δι' αὐτὸ ὁ Χρυσόστομος τὸν ἀποκαλεῖ «στόμα τῶν Ἀποστόλων».

Εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας παρακαλεῖ τὸν Διδάσκαλον: «Ἐξελθε, Κύριε, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμί». Κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον ἀρνεῖται εἰς τὸν Κύριον νὰ τοῦ πλύνῃ τοὺς πόδας. Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τὸν ἀρνεῖται τρεῖς φορές, ἀλλ' ἀμέσως μετανοεῖ πικρῶς καὶ χύνει θερμὰ δάκρυα. Πρῶτος μετὰ τοῦ Ἰωάννου σπεύδει εἰς τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος τὴν πρωΐαν τῆς Ἀναστάσεως καὶ πρῶτος ἐκ τῶν Ἀποστόλων εἶδε τὸν ἀναστάντα Κύριον. Ὁ Χριστὸς τοῦ εἶχεν εἶπει: «σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν» (Ματθ. ια', 18). Πράγματι δὲ ὁ Πέτρος ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ ἐστάθη ἀκλόνητος διὰ τὴν στερέωσιν τῆς.

β) Η ΑΠΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΙΑΒΙΘΑ (Πράξ. θ' 32-43)

Κατὰ τὸ ἔτος 41 μ.χ. αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Παλαιστίνης εἶχον ἡρεμίαν καὶ εἰρήνην. Ὁ Σαοὺλ ἢ Παῦλος, διώκτης τῶν χριστιανῶν, εἶχε γίνεи κήρυξ τῆς νέας θρησκείας, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀπησχολημένοι μὲ ἄλλα ζητήματα.

Ἦσαν τότε οἱ χριστιανοὶ ἐκῆρυττον τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὁ Πέτρος ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῆ διαφόρους πόλεις. Πρῶτον μετέβη εἰς Λύδδαν, ὅπου ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον Αἰνέαν. Κατόπιν μετέβη εἰς Ἰόππην, ὅπου εὐρέθη πρὸ θλιβεροῦ θεάματος. Πτωχοί, ὄρφανὰ καὶ χῆραι, ἐδείκνυον εἰς τὸν Ἀπόστολον τὰ ἐνδύματά των, ἔργα ὅλα τῶν χειρῶν τῆς χριστιανῆς κόρης Ταβιθά, τὴν ὁποίαν ἐκλαίον καὶ ἐθρήνουν νεκράν. Ὁ Πέτρος, ἀφοῦ ἐβγαλεν ἔξω ὅλους, ἐπλησίασε τὸ ὠχρὸν καὶ παγερὸν λείψανον, προσηυχῆθη εἰς τὸν Κύριον καὶ ἐφώνησε δυνατὰ: «Ταβιθά, ἀνάστηθι!».

Ἀμέσως ἀνεστήθη ἡ νεκρά κόρη καὶ ὅλοι ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

Υ) Ο ΠΕΤΡΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ (Πράξ. ι, ια' 1—18)

Ὁ Πέτρος ἐμεινεν ἀρκετὰς ἡμέρας εἰς τὴν Ἰόππην, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βυρσοδέφου Σίμωνος. Μίαν μεσημβρίαν, ἐνῶ προσηύχето εἰς τὸ ὑπερῶον αὐτῆς, κατελήφθη ἀπὸ ἑκστασιν. Εἶδε ν' ἀνοίγη ὁ οὐρανός,

να κατέρχωνται όλα τὰ ἀκάθαρτα ζῶα καὶ νὰ τοῦ προσφέρωνται διὰ φαγητόν. Ἐπειτα ὅλα ἀνελήφθησαν πάλιν εἰς τὸν καθαρὸν οὐρανόν, ὅπου τίποτε ἀκάθαρτον δὲν εἰσχωρεῖ.

Ὁ Πέτρος διηρωτᾶτο τί νὰ ἐσήμαινε τὸ ὄραμα, ὅταν ἔφθασαν ἀπεσταλμένοι τοῦ ἑκατοντάρχου Κορνηλίου καὶ τὸν ἐκάλουν εἰς τὴν Καισάρειαν. Ὁ εὐσεβὴς αὐτὸς Ρωμαῖος ἐπληροφορήθη ἀπὸ ἄγγελον Κυρίου, ὅτι αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι του ἐγένοντο δεκταὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἔπρεπε νὰ καλέσῃ τὸν Πέτρον πλησίον του. Ὁ Πέτρος ἐνόησε τώρα τὸ ὄραμα καὶ ἔσπευσε νὰ κηρύξῃ τὸν Χριστὸν καὶ μεταξύ τῶν ἐθνικῶν.

Ὁ Κορνήλιος τὸν ἐδέχθη μὲ ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του καὶ ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς ἐπ' ἄρκετόν. Οἱ λόγοι του ἐγέννησαν θερμὴν πίστιν εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων, οἱ ὅποιοι καὶ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε κατῆλθεν ἐπ' αὐτῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν εἰς διαφόρους γλώσσας.

Ὁ Πέτρος ἔμεινε μαζί των μερικὰς ἡμέρας καὶ κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐδέχθη τὸν ἔλεγχον τῶν πιστῶν :

— Εἰσῆλθες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἐθνικῶν καὶ ἔφαγες ἀπὸ τὰ φαγητῶν, χωρὶς νὰ σκεφθῆς καὶ νὰ ἐξετάσῃς ἂν αὐτὰ ἦσαν παρασκευασμένα κατὰ τὰς ἰδικὰς μας διατάξεις καὶ παραδόσεις.

Ὁ Πέτρος διηγῆθη τὰ τοῦ ταξιδίου του καὶ κατέληξεν ὡς ἑξῆς :

— Ὁ Θεός, τὴν αὐτὴν δωρεάν καὶ τὰ αὐτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πὺ ἐδωκεν εἰς ἡμᾶς, ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς ἐθνικούς, μόλις ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν. Ποῖος ἤμην ἐγὼ καὶ μὲ ποῖαν δύναμιν θὰ ἠμπόδιζον τὸν Θεὸν νὰ τοὺς δεχθῆ πλησίον του ;

Τότε ὅλοι ἠσύχασαν καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

ΑΠΟΚΕΦΑΛΙΣΙΣ ΙΑΚΩΒΟΥ ΟΥΛΑΚΙΣΙΣ ΠΕΤΡΟΥ (Πράξ. ιβ' 1—23)

Κατὰ τὰ ἔτη 41 — 44 μ.Χ. ἐβασίλευσεν εἰς Παλαιστίνην ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Α', ὅστις συνέλαβε τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον (ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου) καὶ τὸν ἀπεκεφάλισεν. Ἐπειδὴ τοῦτο ηὐχαρίστησε τὸν ὄχλον, συνέλαβε καὶ τὸν Πέτρον διὰ νὰ τὸν θανατώσῃ. Ἦτο ὁμως Πάσχα καὶ δὲν ἐπετρέποντο αἱ θανατικαὶ ἐκτελέσεις. Τὸν ἔρριψε λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀνέθεσε τὴν φρουρῆσίν του εἰς δέκα ἐξ στρατιώτας. Ἐξ αὐτῶν δύο ἐκοιμῶντο δεμένοι δι' ἀλύσεων μὲ τὸν Πέτρον.

Οἱ χριστιανοὶ προσηύχοντο μὲ θέρμην διὰ τὸν Πέτρον καὶ ὁ Θεὸς, ὅστις δύναιται νὰ συντρίψῃ τὰς ἀλύσεις, ἤκουσε τὴν προσευχὴν των. Τὴν νύκτα ἄγγελος Κυρίου ἐξύπνησε τὸν Πέτρον καὶ τοῦ εἶπεν: «ἀνάστα ἐν τάχει». Τότε αἱ ἀλύσεις του ἔπεσαν, ἐνεδύθη πάραυτα καὶ τὸν ἠκολούθησεν. Αἱ πύλαι ἤνοιξαν αὐτομάτως καὶ ἐξῆλθον. Ἐνῶ δὲ εἰσήρχοντο εἰς μίαν ὁδὸν ὁ ἄγγελος ἐξηφανίσθη.

Ὁ Πέτρος ἔσπευσεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας, ὅπου προσηύχοντο ἀκόμη οἱ χριστιανοί. Διηγῆθη εἰς αὐτοὺς τὰ συμβάντα, ἔπειτα τοὺς παρεκάλεσε νὰ τὰ ἀναφέρουν εἰς τὸν προϊστάμενον τῆς Ἐκκλησίας Ἰάκωβον (τὸν ἀδελφὸθεον) καὶ ἀνεχώρησε μακράν.

Τὴν πρωίαν κατάπληκτος ὁ Ἡρώδης ἐπληροφορήθη τὴν φυγὴν τοῦ Πέτρον, ἐνῶ αἱ πύλαι τῆς φυλακῆς ἦσαν κλεισταί. Διέταξε νὰ θανατωθοῦν οἱ φρουροὶ καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Καισάρειαν. Ἡ τιμωρία του ὁμως δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ.

Μίαν ἡμέραν ἐνεδύθη τὴν βασιλικὴν του στολὴν, ἐκάθησεν ἐπὶ θρόνου καὶ ὠμίλησε πρὸς ἀπεσταλμένους τῶν εἰδωλολατρῶν γειτόνων τῆς Παλαιστίνης. Ἐκεῖνοι ἐφώναζον, ὅτι «θεὸς κμὶ ὄχι ἄνθρωπος ὀμιλεῖ». Αὐτὸς ἐδέχετο μὲ κομπασμοὺς τοὺς εἰδωλολατρικοὺς αὐτοὺς ἐπαίνους, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ὥραν ἄγγελος Κυρίου τὸν ἐπάταξε δι' ἀπαισίας νόσου. Τὸ σῶμα του ἐγένετο πληγᾶς καὶ ἀπέθανε μέσα εἰς φρικτοὺς πόνους.

ε) Ο ΘΑΠΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

Ὁ Πέτρος ἔκαμε πολλές περιοδείας εἰς διάφορα μέρη. Ὡς βοηθὸν εἶχε τὸν Μᾶρκον, ὁ ὁποῖος κατέγραφε τὰ κηρύγματά του. Ἀπὸ τὰ σημεῖώματα αὐτὰ προῆλθε τὸ «κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον».

Τέλος — κατὰ παράδοσιν — ὁ Πέτρος ἔφθασε καὶ εἰς τὴν Ρώμην. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν (54 — 68 μ.Χ.) αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων ἦτο ὁ σκληρὸς Νέρων. Συνέβη δὲ ἡ πόλις νὰ καταστραφῆ ἀπὸ πυρκαϊάν, τὴν ὁποίαν ὁ Νέρων ἀπέδωσεν εἰς τοὺς χριστιανούς. Οὕτω ἐξαπελύθη φοβερὸς διωγμὸς ἐναντίον των. Τὰ θύματα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπληθύνοντο. Μίαν πρωΐαν συνελήφθη καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸν Βατικανὸν λόφον.

Ζύλινοι σταυροὶ ὑπῆρχον παντοῦ. Μερικοὶ ἔφερον καμμένα σώματα χριστιανῶν καὶ ἄλλοι ἦσαν ἐντελῶς ἀνέπαφοι. Ἡ φρουρὰ ἐσταμάτησεν ἐμπρὸς εἰς ἓνα σταυρὸν ἀπὸ τοὺς τελευταίους.

Ὁ πτωχὸς καὶ ἀγράμματος ἀλιεὺς ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ἐνεθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος: «ὅταν δὲ γηράσης, ἐκτενεῖς τὰς χεῖρας σου, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις» (Ἰωάν. κα', 18). Ἐστάθη λοιπὸν ἄφοβος ἐμπρὸς εἰς τὸν κεντυρίωνα καὶ ἐζήτησεν ἐν τελευταίῳ πρᾶγμα ἀπὸ τὸν κόσμον:

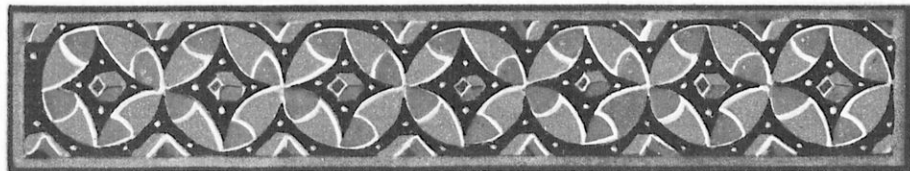
— Ἄν πρέπει νὰ σταυρωθῶ, ἢ σταυρωθῶ μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Δὲν εἶμαι ἄξιος ν' ἀποθάνω, ὅπως ὁ Κύριός μου!

Ὀλίγον ἀργότερον ἦτο κρεμασμένος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων (67 μ.Χ.).

Ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἀκόμη τοῦ Μ. Κων/τίνου, εἶχε κτισθῆ νὰὸς πρὸς τιμὴν του. Ὁ νὰὸς αὐτὸς ἀργότερα ἐλαμπρύνθη καὶ σήμερα θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῆς Χριστιανισμοῦ.

Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Πέτρος ἀφῆκε δύο Καθολικὰς ἐπιστολάς (δηλ. πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανούς), ἀνεδείχθη ὁ στῦλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐσφράγισε τὴν ἀκλόνητον πίστιν του πρὸς τὸν Χριστὸν μὲ τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρίου του. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Παύλου (29 Ἰουνίου). Τότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων πρεσβεύσατε, εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

8. Ο ΠΑΥΛΟΣ ΑΠΟ ΔΙΩΚΤΗΣ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΚΗΡΥΞ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

α) ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΠΟΝΔΑΙ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἡ Ταρσός τῆς Κιλικίας ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μία πόλις πολύκοσμος, μεγάλη καὶ εὐτυχημένη, εἰς τὴν ὁποίαν ἤκμαζεν ἡ ἑλληνικὴ παιδεία. Εἰς αὐτὴν ἐγενήθη – πιθανῶς τὸ 4 π.Χ. – ὁ Σαοῦλ ἡ ἑλληνικώτερον Σαῦλος. Ὁ πατὴρ του ἦτο εὐπόρος Ἰουδαῖος καὶ εἶχεν ἀποκτήσει τὸ προνόμιον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου. Τοῦτο ἐκληρονόμησε καὶ ὁ υἱός του καὶ δι' αὐτὸ ἐλέγετο καὶ Παῦλος.

Ὁ Παῦλος ἀνετράφη καὶ ἐμορφώθη εἰς ἑλληνικὸν περιβάλλον. Ἐσκέπτετο λοιπόν, ἔγραφε καὶ ὠμίει ὡς Ἕλλην. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκήρυττε καὶ ἔγραφε τὰς ἐπιστολάς του. Μὲ αὐτὴν δὲ ἀνεδείχθη ὁ «Ἀπόστολος τῶν ἔθνων».

Οἱ γονεῖς του ἠθέλησαν νὰ τοῦ δώσουν καὶ ραββινικὴν μόρφωσιν καὶ τὸν ἔστειλαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, πλησίον τοῦ περιφήμου νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ, ὅστις ἐπέτυχεν νὰ τὸν κάμῃ φανατικὸν Φαρισαῖον καὶ ἄριστον ραββῖνον (διδάσκαλον) τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Ὡς ραββῖνος ἔμαθε καὶ τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν ραββίνων, ὥστε νὰ ἔχη ἓνα ἐπάγγελμα καὶ νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος οἰκονομικῶς.

Ὁ Παῦλος, βυθισμένος εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἐμίσει καὶ κατεδίωκε τοὺς χριστιανούς. Δι' αὐτὸ παρέστη εἰς τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου καὶ ἐφύλαττε τὰ ἐνδύματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι τὸν ἐλιθοβόλουν μέχρις ὅτου συμπληρώσουν τὸ στυγερόν των ἔγκλημα.

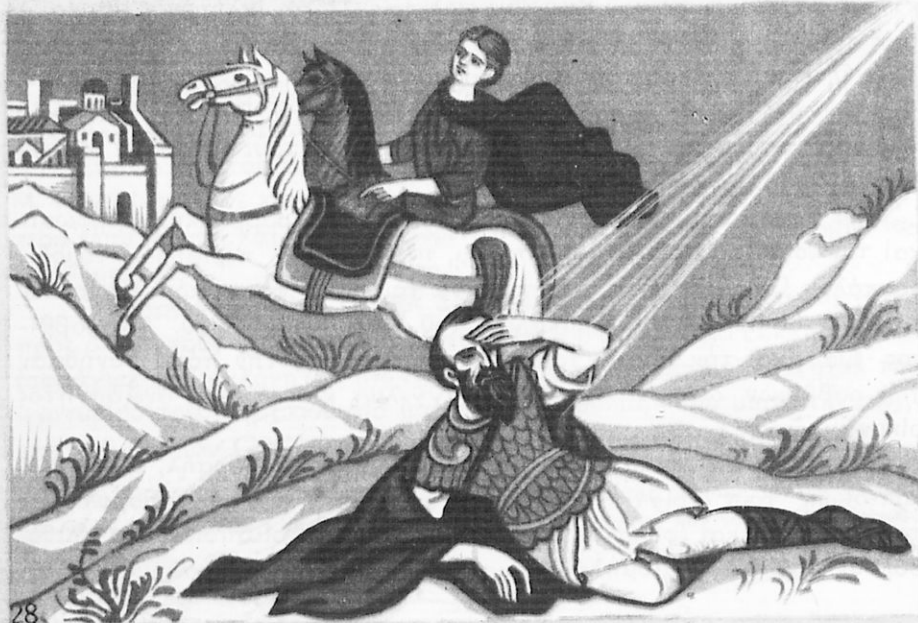
β) ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΑΜΑΣΚΟΝ (Πράξ. θ' 1-30, κατ' 12-18)

Ὁ Παῦλος, ἀφοῦ ἐφυλάκισεν, ἐβασάνισεν καὶ διεσκόρπισεν πολλοὺς χριστιανούς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀπεφάσισε νὰ καταδιώξη αὐτοὺς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις. Ἔμαθεν ὅτι εἰς τὴν Δαμασκὸν εἶχον πιστεύσει εἰς τὸν Χριστὸν πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ ἠθέλησε νὰ τοὺς συλλάβῃ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Πρὸς τοῦτο ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν, ὡς καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς πρὸς τοὺς ἐπισήμους Ἰουδαίους τῆς Δαμασκοῦ. Μὲ τὴν συνοδείαν δὲ στρατιωτῶν ἐξεκίνησε νὰ σβῆσῃ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπλησίαζε πλέον πρὸς τὴν πόλιν, ὅποτε συνέβη παράδοξον γεγονός. Φῶς λαμπρόν, λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, κατήλθεν ἄξαφνα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῆς συνοδείας. Ἡ λάμψις του ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Παύλου, ὅστις ἔπεσεν ὡς κεραυνόπληκτος ἐπὶ τῆς γῆς.

—«Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις;» ἤκουσθη νὰ τοῦ λέγῃ μία θεία φωνή.

—Ποῖος εἶσαι, Κύριε; ἠρώτησεν ἔντρομος ὁ Παῦλος.

—'Εγώ είμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον σὺ καταδιώκεις. Ἄλλὰ σηκώσου καὶ πήγαινε εἰς τὴν πόλιν. Ἐκεῖ θὰ σοῦ ὑποδειχθῇ τί πρέπει νὰ κάμῃς!

Οἱ συνοδοὶ τοῦ Παύλου ἤκουσαν ἐπίσης τὴν φωνήν, χωρὶς νὰ ξεχωρίζουν λέξεις, οὔτε νὰ βλέπουν κανένα. Ἀντιθέτως ὁ Παῦλος καὶ τὰς λέξεις ἐνόησε καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀναστάντος Κυρίου εἶδε. Διέγνωσε δὲ μὲ τὴν φωτεινὴν του διάνοιαν τὸ μήνυμα τοῦ Ὑψίστου, ποῦ τὸν ἐκάλει πρὸς αὐτόν. Ἐσηκώθη τότε καὶ μολοντί εἶχεν ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν ἔβλεπε πλέον. Ὁδηγούμενος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς συνοδοὺς του ἔφθασεν εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐντελῶς τυφλός, χωρὶς νὰ φάγη, οὔτε νὰ πῖη τίποτε. Ἐσκέπετο διαρκῶς τὴν συμπεριφορὰν του πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, προσηύχετο διαρκῶς καὶ ἐζήτηε συγχώρησιν.

Τὴν τρίτην ἡμέραν παρουσιάσθη ὁ Κύριος μὲ ὄραμα εἰς τὸν Ἀνανίαν, ὅστις ἦτο χριστιανός, καὶ τοῦ εἶπεν:

—Ἀνανία, πήγαινε εἰς τὴν ὁδὸν Εὐθείαν καὶ ζήτησε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰούδα τὸν Σαῦλον ἀπὸ τὴν Ταρσόν. Αὐτὴν τὴν στιγμήν προσεύχεται, ἀλλὰ εἰς ὄραμα σὲ εἶδε νὰ ἔρχεσαι εἰς τὸ δωμάτιόν του, νὰ θέτῃς ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ νὰ τὸν θεραπεύῃς ἀπὸ τὴν τύφλωσιν.

Ὁ Ἀνανίας ἔσπευσε πρὸς τὸν Παῦλον, ἔθεσε ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας του καὶ ἀμέσως ἔπεσαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ ὡς εἶδος τι λέπια καὶ ἀνέβλεψεν. Ἐπίστευσε μὲ ὄλην του τὴν ψυχὴν καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ (37 μ.Χ.).

Μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἀραβίαν, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ τρία ἔτη, κηρύττων τὸν Χριστόν, μελετῶν τὰς προφητείας περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐτοιμαζόμενος διὰ τὸ μελλοντικὸν ἔργον του. Πολλάκις ἀνεχώρει εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἐλάμβανεν ἀποκαλύψεις παρὰ τοῦ Θεοῦ. Φαίνεται δὲ ὅτι τότε ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου εἶδε τὸν Παράδεισον καὶ ἤκουσεν «ἄρρητα ῥήματα» (Β' Κορινθ. ιβ', 4).

Μετὰ τὴν βαθεῖαν αὐτὴν μελέτην τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπέστρεψεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν Δαμασκόν, ὅπου ἐκήρυττεν εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ ἀπεστόμωνε τοὺς πάντας, ἀποδεικνύων διὰ τῶν Γραφῶν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας.

Οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἀνέμενον ἕνα διώκτην τῶν χριστιανῶν καὶ ὄχι ἕνα κήρυκα τοῦ Χριστοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν θανατώσουν. Ἐφρούρουν λοιπὸν τὰς θύρας τῶν τειχῶν διὰ νὰ τὸν συλλάβουν. Ἄλλ' οἱ χριστιαν-

νοί κατεβίβασαν αὐτὸν μίαν νύκτα ἀπὸ τὰ τείχη, μέσα εἰς ἓνα κάλαθον, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἐπανέβλεπε τώρα ὁ Παῦλος τὴν «ἁγίαν πόλιν»! Ἡὐχαρίστει τὸν Θεόν, πού τὸν ἐπανέφερε κήρυκα καὶ ὄχι διώκτην τῆς νέας θρησκείας. Ἔσπευσε νὰ συναντήσῃ τοὺς Ἀποστόλους καὶ νὰ τοὺς ἀνακοινώσῃ τὴν «κλήσιν» του. Ἀλλὰ ἐχρειάσθη νὰ μεσολαβήσῃ ὁ Βαρνάβας διὰ νὰ τὸν δεχθοῦν, διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφοβοῦντο καὶ δὲν ἐπίστευον ὅτι εἶχε γίνει χριστιανός.

Κατόπιν ὁ Παῦλος ἐκήρυττε μὲ πίστιν καὶ θάρρος τὸν Χριστόν, μὲ κίνδυνον νὰ φονευθῇ ἀπὸ τοὺς πρῶν συνεργάτας του.

Μίαν νύκτα, ἐνῶ προσήυχετο, περιέπεσε εἰς ἔκστασιν καὶ εἶδε τὸν Κύριον, ὅστις τοῦ εἶπε: «σπεῦσον καὶ ἐξέλθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονται σοὺ τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ πορεύσου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελλῶ σε» (Πράξ. κβ', 18).

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐφυγάδευσαν τὸν Παῦλον εἰς τὴν παραλιακὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ταρσόν.

Υ) Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΙΟΧΕΙΑΣ (Πράξ. ια' 20—30, ιβ' 25)

Μὲ τοὺς διωγμοὺς οἱ χριστιανοὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις. Πολλοὶ μάλιστα ἀνεχώρησαν διὰ τὰς γειτονικὰς χώρας καὶ ἄλλοι ἔφθασαν ἕως τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Χριστιανισμὸς διεδίδετο μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα.

Μετὰ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐδημιουργήθη τώρα νέον κέντρον χριστιανικὸν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, τὴν τρίτην πόλιν τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου (μετὰ τὴν Ρώμην καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν).

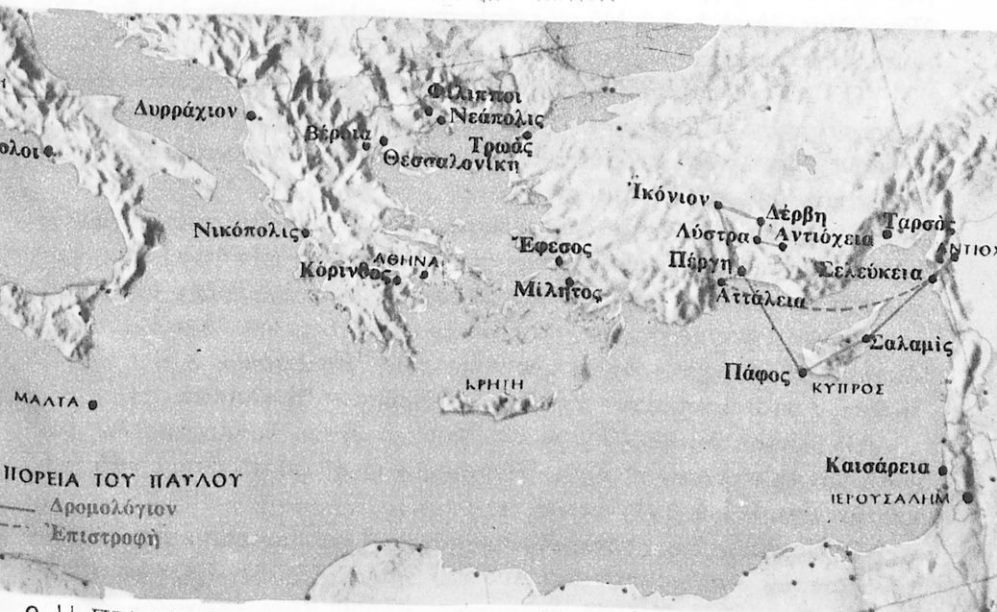
Οἱ Ἀπόστολοι ἔστειλαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸν Βαρνάβαν, διὰ νὰ στηρίξῃ τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Ὁ Βαρνάβας ἀντελήφθη ὅτι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ σπουδαίαν ἐργασίαν, ἂν εἶχε τὸν κατάλληλον συνεργάτην. Ὡς τοιοῦτον δὲ ἐσκέφθη τὸν Παῦλον, τὸν ὁποῖον ἐπιῆγε καὶ ἔφερεν ἀπὸ τὴν Ταρσόν.

Οἱ δύο κήρυκες τοῦ Χριστοῦ εἰγάσθησαν μετὰ ζήλου καὶ ὁ μόχθος τῶν ἔφερε πλουσίους καρπούς. Οἱ πιστοὶ ἐπληθύνθησαν καταπληκτικῶς καὶ οἱ ὅπαδοι τοῦ Χριστοῦ ὠνομάσθησαν διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν Χριστιανοί.

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἦλθον ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ μερικοὶ χρι-

στιανοί προφήται. Ἐξ αὐτῶν ὁ Ἄγαθος, ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς μίαν σύναξιν τῶν πιστῶν, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ μεγάλη πείνα. Ἡ προφητεία ἐπραγματοποιήθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Κλαυδίου Καίσαρος, τὸ 44 μ.Χ. Τότε οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀντιοχείας συνέλεξαν εἰσφοράς καὶ τὰς ἐστείλαν πρὸς τοὺς πτωχοὺς χριστιανοὺς τῶν Ἱεροσολύμων μετὰ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν. Οὗτοι κατὰ τὴν ἐπιστοφὴν τῶν παρέλαβον ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν Μάρκον, ἀνεψιὸν τοῦ Βαρνάβα.

Τότε ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Παῦλος ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν μεγάλα ταξίδια, ποὺ ὀνομάζονται Ἀποστολικά πορεύει. Αὐταὶ ἤλλαξαν τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου καὶ κατέστησαν τὸν Παῦλον Ἀπόστολον τῶν Ἑθνῶν.

9. Ἡ ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (44 – 48 μ.Χ.).

α) Ὁ ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ Εἰς ΚΥΠΡΟΝ (Πράξ. ιγ' 3–12)

Ὁ Παῦλος, ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μάρκος, ἐξεκίνησαν μετὰ εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ἐφθασαν εἰς τὴν Σελεύκειαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον (46 μ.Χ.).

Ἡ ἑλληνικὴ μεγαλόνησος εὐρίσκετο τότε εἰς μεγάλῃν ἀκμὴν. Τὴν

διέσχισαν από την μίαν άκρην έως την άλλην και τό κήρυγμά των εύρηκε παντοῦ μεγάλην άπήχησιν. Είς την Πάφον είχε τόν πόθον νά γνωρίση τήν αλήθειαν και αυτός ό άνθύπατος Σέργιος Παῦλος. Ό μάγος του όμως Έλύμας τόν ήμπόδιζε μέ διαφόρους πανουργίας νά πιστεύση. Ό Παῦλος έφωτίσθη από τό "Άγιον Πνεῦμα και έτύφλωσε τόν Έλύμαν προσωρινῶς. Μέ τό θαῦμα αυτό ό Παῦλος κατώρθωσε ν' άνοίξη τούς πνευματικούς όφθαλμούς τοῦ Ρωμαίου άνθυπάτου, τόν όποιον και έβάπτισε χριστιανόν.

β) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΕΙΣ Μ. ΑΣΙΑΝ (Πράξ. ιγ' 13—52, ιδ' 1—27)

Άπό την Κύπρον οί κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου άπεβιβάσθησαν είς την άπέναντι παραλίαν τῆς Μ. Άσίας και έφθασαν είς Πέργην τῆς Παμφυλίας. Άπό εκεί ό Μάρκος έπέστρεψεν είς Ίεροσόλυμα, ενώ οί δύο άλλοι έπροχώρησαν μέχρι τῆς Άντιοχείας (Πισιδίας).

Ό Παῦλος, όπου έπήγαινε, συνήθιζε νά κηρύττει πρώτον είς την Συναγωγήν τῶν Ίουδαίων. Άπό εκεί τό κήρυγμα μετεφέρετο είς τούς έθνικούς (ειδωλολάτραι), όπου κατό κανόνα εύρισκε μεγαλυτέραν άπήχησιν και ιδρύετο Έκκλησία.

Οί Ίουδαίοι, άλλοτε έστρεφον τόν όχλον έναντίον του και άλλοτε κατέφευγον είς τας ρωμαϊκάς άρχάς. Είς αυτάς παρίστανον τόν Παῦλον και τούς συνεργάτας του ως επαναστάτας και έχθρούς τοῦ Καίσαρος, διά νά επιτύχουν την καταδίωξιν των. Είς την Άντιόχειαν τῆς Πισιδίας έκίνησαν τόν όχλον έναντίον τῶν Άποστόλων και τούς έξεδίωξαν. Αὐτοί όμως είχον επιτύχει νά ιδρύσουν Έκκλησίαν.

Οί Άπόστολοι μετέβησαν είς Ίκόνιον, όπου έκαμαν πολλά θαύματα και έπίστευσαν πολλοί. Ή παράδοσις άναφέρει, ότι μεταξύ τῶν πιστῶν ήτο και ή άγία Θεέκλα.

Οί Ίουδαίοι όμως προεκάλεσαν ταραχάς και διωγμόν και οί κήρυκες τοῦ Χριστοῦ άνεχώρησαν διά Λύστρα, όπου ό Παῦλος θεράπευσεν ένα εκ γενετῆς χωλόν. Τά ειδωλολατρικά πλήθη τότε έφώναζον ότι «οί θεοί όμοιωθέντες άνθρώποις κατέβησαν πρός ήμᾶς» και έξέλαβον τόν μέν Βαρνάβαν ως τόν Δία, τόν δε Παῦλον ως τόν Έρμην. Ό ίερεὺς μάλιστα τοῦ Διός έτοίμασε θυσίαν πρός τιμήν των.

Ό Παῦλος άντελήφθη την παρεξήγησιν και έβεβαίωσεν όλους, ότι και αὐτοί είναι άνθρωποι και διδάσκουν τόν αληθινόν Θεόν. Έν τῷ μεταξύ έφθασαν φανατικοί Ίουδαίοι από την Άντιόχειαν. Μέ συκοφάν-

τίας και ἐγκληματικὰς παρακινήσεις ἐδημιούργησαν ἕξαψιν καὶ ἐρεθισμόν εἰς τὸν ὄχλον, ὁ ὁποῖος ἐλιθοβόλησε τὸν Παῦλον μέχρι θανάτου. Ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐνεθυμήθη τότε τὸν Στέφανον καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποθάνῃ, ὅπως ὁ πρωτομάρτυς. Ὅταν τὰ πλήθη τὸν εἶδον κατὰπληγωμένον καὶ αἰμόφυρτον νὰ πρίπτῃ ἀναίσθητος, τὸν ἐνόμισαν νεκρὸν καὶ τὸν ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως.

Ὁ Βαρνάβας ἐπληροφορήθη τὸ τραγικὸν γεγονός καὶ μετὰ τοὺς ἄλλους πιστοὺς ἔσπευσεν εἰς τὸν τόπον, ὅπου κατέκειτο ὁ Παῦλος.

Μὲ σπαραγμὸν ψυχῆς καὶ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἔμαζεύθησαν γύρω ἀπὸ αὐτόν, ὅπως μαζεύονται γύρω ἀπὸ νεκρὸν. Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν εἶχεν ἀποθάνει. Ὁ Θεὸς τὸν εἶχε προφυλάξει ἀπὸ βέβαιον θάνατον, διότι τὸν εἶχε προορίσει διὰ τὸ μέγα ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἔθνῶν. Μὲ τὰς περιποιήσεις των συνῆλθεν, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανῶν ἐπέστρεψεν εἰς Λύστρα.

Ἐκεῖθεν ὁ Παῦλος παρέλαβε τὸν Βαρνάβαν καὶ ἀνεχώρησαν διὰ Δέρβην, ὅπου προσεῖλκυσαν πολλοὺς εἰς τὸν Χριστόν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Τιμόθεος, ὁ μετέπειτα πιστὸς ἀκόλουθος τοῦ Παύλου.

Ἄλλ' ἤδη εἶχον περάσει τρία ἔτη ἀφ' ὅτου ἐξεκίνησαν. Ἐπρεπε νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ νὰ ἀνακοινώσουν εἰς τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν τὴν θαυμαστὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν ἔθνῶν. Ἀπεχαιρέτησαν λοιπὸν τοὺς χριστιανούς τῆς Δέρβης, ἐπέστρεψαν εἰς Λύστρα, ἐπροχώρησαν εἰς τὸ Ἰκόνιον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν (Πισιδίας).

Παντοῦ ἔκαμνον συγκεντρώσεις τῶν χριστιανῶν, ἐδίδασκον, ἐστήριζον εἰς τὴν πίστιν καὶ παρηγόρουν αὐτοὺς διὰ τοὺς διωγμούς καὶ τὰς θλίψεις. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἐνδιεφέρθησαν νὰ ἀφήσουν εἰς κάθε Ἐκκλησίαν ἐναρέτους καὶ μορφωμένους χριστιανούς, τοὺς ὁποίους ἐχειροτόνουν πρεσβυτέρους (ἱερεῖς).

Ἐτοῖς ἐπέρασαν τὴν Πισιδίαν, ἔφθασαν καὶ ἐκήρυξαν εἰς Πέργην καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Ἀττάλειαν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔπλευσαν εἰς Συρίαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας.

Μὲ πόσῃν χαρᾷ τοὺς ἀντίκρυσαν οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀντιοχείας, ὕστερα ἀπὸ τόσον μακροχρόνιον χωρισμόν! Οὗτοι ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν «ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως» (Πράξ. ιδ', 27).

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν εἶχον ἔρθει χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν καὶ κήρυττον ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ σώσῃ τὰς ψυχὰς μόνον τῶν Ἰουδαίων. Συνεπῶς οἱ ἐθνικοὶ ἔπρεπε νὰ γίνουν Ἰουδαῖοι πρῶτον καὶ ὡς γοιοῦτοι νὰ σωθοῦν. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας δὲν ἐσκέφθησαν ποτὲ νὰ κηρύξουν παρόμοιον δόγμα. Εἰς τὴν φωτισμένην σκέψιν των ἐφαίνετο καθαρά, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἀπηυθύνετο πρὸς ὅλα τὰ ἔθνη καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δυσκολεῖται τὸ κήρυγμα εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς μὲ παρομοίας ἰουδαϊκὰς ἀπαιτήσεις.

Προσεπάθησαν λοιπὸν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου των νὰ ἀποδείξουν μωρὰς τὰς διδασκαλίας αὐτάς, ἀλλὰ πολλοὶ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἦσαν ἀμετάπειστοι, ἐνῶ οἱ ἐθνικοὶ χριστιανοὶ ἀνησυχοῦν καὶ ἐλυποῦντο. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ τὸν Παῦλον, τὸν Βαρνάβαν καὶ ἄλλους ἐπισήμους χριστιανούς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι. Ὅλοι μαζὶ ἔπρεπε νὰ συζητήσουν καὶ νὰ λάβουν ἀποφάσεις.

Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἀντιοχείας ἐγένετο δεκτὴ μὲ μεγάλην ἐγκαρδιότητα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων. Συνεκλήθη τότε ἡ πρώτη καὶ ὑποδειγματικὴ Σύνοδος τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας (51 μ. Χ.). Εἰς τὴν Ἀποστολικὴν αὐτὴν Σύνοδον ἔλαβον μέρος οἱ ἀπόστολοι, οἱ πρεσβύτεροι καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς καὶ ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἀντιοχείας. Πρόεδρος ὠρίσθη ὁ Ἰάκωβος (ὁ ἀδελφός-θεός) καὶ συνεζητήθη κατὰ πόσον ἔπρεπε νὰ ἀπαλλαγῶν οἱ μὴ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἀπὸ πολλὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ γενικώτερον, ἂν ἔπρεπε ὁ Χριστιανισμὸς νὰ διαδοθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ συζήτησις, ἐσηκώθη ὁ Πέτρος καὶ εἶπεν :

—“Ἄνδρες ἀδελφοί, γνωρίζετε ἀπὸ τὸ περιστατικὸν τοῦ Κορνηλίου, ὅτι ὁ Θεὸς μὲ ἔστειλε νὰ κηρύξω καὶ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν. Ὡς καρδιογνώστης δὲ ὁ Κύριος ἔκρινε τὴν μετάνοιάν των εἰλικρινῆ καὶ ἐβεβαίωσε διὰ σημείου, ὅτι ἔδωσε καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν. Κατόπιν τούτου πρὸς τί νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἄλλην ἐκδήλωσιν τοῦ θελήματός του ;

Κατόπιν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀνέπτωξαν λεπτομερῶς ὅσα ἔκαμεν ὁ Θεὸς μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν, ὅπου ἐκήρυξαν.

Τέλος ὁ Ἰάκωβος συνώφισε τὰ λεχθέντα καὶ εἶπεν :

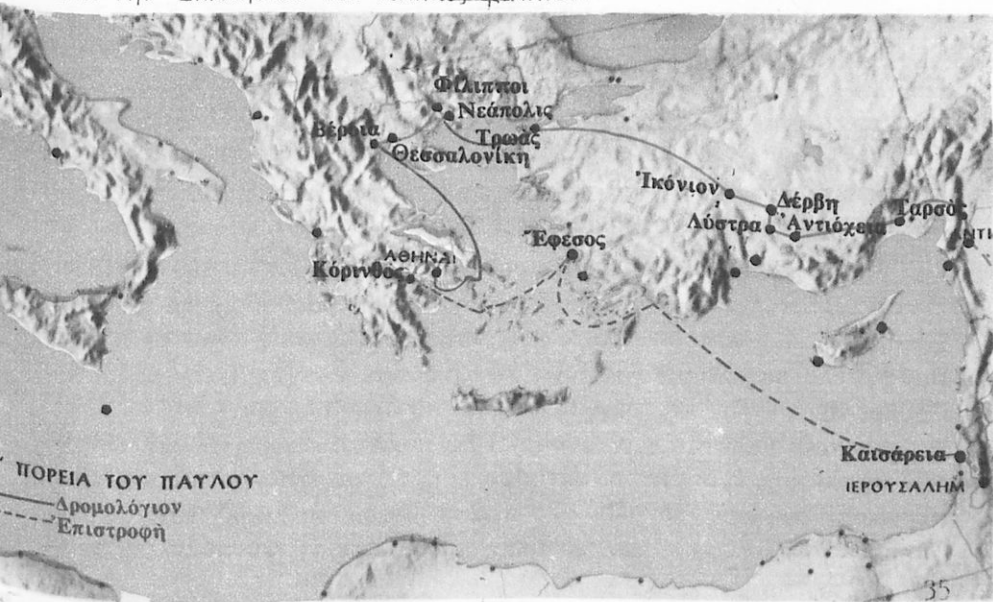
—'Από όλα αυτά φαίνεται καθαρά ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, ὅστις καλεῖ τοὺς Ἔθνηκοὺς κατ' εὐθείαν εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Διατί λοιπὸν νὰ τοὺς ἐπιβαρύνωμεν μὲ τὰς ἰδικὰς μας διατάξεις ;

Ἡ Σύνοδος ἐδέχθη ὁμοφώνως τὴν ἀποφιν αὐτὴν καὶ διετύπωσε τὴν ἀπόφασίν της εἰς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἀντιόχεις.

Τὴν σπουδαιότατην ἀπόφασιν τῆς Συνόδου μετέφερον εἰς Ἀντιόχειαν ὁ Παῦλος, ὁ Βαρνάβας καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Ἱερουσαλήμ χριστιανοὶ διδάσκαλοι Ἰούδας καὶ Σίλας. Οὗτοι ἐκάλεσαν συγκέντρωσιν τῶν χριστιανῶν, ἐδιέβασαν πρὸς αὐτοὺς τὴν ἐπιστολὴν καὶ εἶπον εἰς ὅλους νὰ πειθαρχήσουν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ λόγοι των, ὡς ὀλόφωτοι ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, ἐσκόρπισαν τὴν ὀμίχλην τῆς συγχύσεως καὶ ταραχῆς καὶ ἐχάρισαν τὴν εἰρήνην, τὴν χάριν καὶ τὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔκαμνε τὸ θαῦμα του. Τὸν σωτήριον αὐτὸν λόγον ἐκήρυττον ἐπ' ἄρκετὸν καιρὸν εἰς Ἀντιόχειαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καὶ ὁ Σίλας μὲ τὸν Ἰούδαν.

Παρὰ ταῦτα ἄρκετοὶ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἄλλοῦ νὰ μὴ δέχωνται τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου. Οὗτοι ἐκλήθησαν «ἰουδαῖζοντες», ἔγιναν αἰρετικοί, ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τελικῶς ἐξέλιπον.

α) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΙΣ Μ. ΑΣΙΑΝ (Πράξ. ιε' 35—41, ιστ' 1—10)

Μετ' ὀλίγον ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰς Ἐκκλησίας, ποὺ ἴδρυσαν καὶ νὰ προχωρήσουν καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ἐχωρίσθησαν εἰς δύο ομάδας.

Ὁ Βαρνάβας μὲ τὸν Μάρκον μετέβησαν εἰς Κύπρον. Ἐκεῖ ὁ Βαρνάβας ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἀρχαία παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἐτάφη εἰς Σαλαμίνα καὶ τιμᾶται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἀπόστολος τῆς Κύπρου (μνήμη του 11 Ἰουνίου). Ὁ Μάρκος τότε ἀνεχώρησε δι' Ἱεροσόλυμα καὶ ἀργότερον ἠκολούθησε τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον.

Ὁ Παῦλος μὲ τὸν Σίλαν ἀπετέλεσαν τὴν ἄλλην ομάδα. Ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Συρίαν, Κιλικίαν καὶ Λυκαονίαν. Ἀπὸ τὰ Λύστρα παρέλαβον καὶ τὸν Τιμόθεον. Οἱ τρεῖς τώρα ἀπετέλεσαν ἱεραποστολικὴν ομάδα καί, φωτισμένοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, περιώδευον τὰς διαφόρους πόλεις. Παντοῦ ἀνεγίνωσκον τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου. Συνεβούλευον δὲ ὅλους νὰ μὴν ὑποπίπτουν εἰς πλάνας. Ἐπὶ πλέον τοὺς ἔλεγον νὰ μεταδίδουν καὶ εἰς ἄλλους αὐτὰ ποὺ ἤκουον, νὰ γίνουσι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπόστολοι τοῦ Σωτῆρος μέσα εἰς τὴν κοινωσίαν. Ἔτσι «καὶ ἐκκλησίαι ἐπερίσσεον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν» (Πράξ. ιστ', 5).

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Γαλατίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἠσθένησεν ὁ Παῦλος καὶ οἱ Γαλάται χριστιανοὶ τὸν περιποιήθησαν τόσον, ὥστε «καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς των, ἃν ἦτο ἀνάγκη, θὰ τοὺς ἔδιδον» (Γαλάτ. δ', 15).

Ἐφθασαν ἔπειτα εἰς τὴν Τρωάδα καὶ συνήντησαν ἐκεῖ τὸν Λουκᾶν, τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισαν νὰ πάρουν μαζί των.

β) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΕΙΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ (Πράξ. στ' 9—40)

Μίαν νύκτα ὁ Παῦλος εἶδεν ἓν ὄραμα. Ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν εἰς Μακεδῶν, ὅστις τοῦ εἶπε: «διαβάς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν». Ἀνεχώρησαν διὰ Νεάπολιν (Καβάλαν), ἀπὸ ἐκεῖ δὲ μετέβησαν εἰς Φιλίππους, πόλιν μεγάλην καὶ πλουσίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἴδρυσεν τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τοὺς Φιλίππους οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶχον συζαγωγὴν καὶ ὡς τόπον προσευχῆς ἐχρησιμοποιοῦν μίαν τοποθεσίαν ἔξω τῆς πόλεως, πλησίον τοῦ Γαγγίτου ποταμοῦ. Τὸ πρῶτον Σάββατον, ποὺ ἐπῆγαν ἐκεῖ οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, εὗρηκαν μόνον μερικὰς γυναῖκας, Ἑβραίας

καὶ Ἑλληνίδας. Ἐκήρυξαν εἰς αὐτάς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ πρώτη ἡ Λυδία, πλουσία ἔμπορος πορφυρῶν, ἐπίστευσε καὶ ἐβαπτίσθη οἰκογενειακῶς. Ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς νὰ μείνουν καὶ νὰ φιλοξενηθοῦν εἰς τὴν οἰκίαν της.

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ μετέβαινον εἰς τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, ἠκολουθοῦντο ἀπὸ μίαν κόρην δούλην, ἡ ὁποία μὲ τὴν μαντικὴν της δύναμιν ἐκέρδιζε πολλὰ χρήματα διὰ τοὺς κυρίους της. Αὕτη ἐφώναζεν: «Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι δούλοι τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκουν εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας». Ἐπειδὴ τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὁ Παῦλος ἐπεκαλέσθη τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸ «πνεῦμα πύθωνος», πού τὴν κατεῖχεν. Ἀλλὰ τότε ἔπαυσε νὰ μαντεύῃ καὶ τοῦτο ἐζημίωνε τοὺς κυρίους της.

Δι' αὐτὸ συνέλαβον τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου δύο Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ ἐδίκαζον τὰς ὑποθέσεις τοῦ λαοῦ. Ἐκεῖ τοὺς κατηγορήσαν, ὅτι θέλουν νὰ ἐπιβάλουν ἥθη ἀνόμοστα πρὸς Ῥωμαίους. Οἱ στρατηγοὶ διέταξαν νὰ τοὺς μαστιγώσουν καὶ νὰ τοὺς φυλακίσουν. Ὁ δεσμοφύλαξ, πρὸς ἀσφάλειαν, τοὺς ἔβαλε καὶ δεσμά.

Ἦτο μεσονύκτιον, ὅποτε μία γλυκεῖα μελωδία ἠκούσθη. Ὑψαίοντες ὁδοῦ, εὐχαριστίας καὶ δεήσεως πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐψάλλοντο-μέσα εἰς τὸ κτίριον ἐκεῖνο τῶν βασιάνων. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας προσηύχοντο καὶ ὕμνον τὸν Θεὸν καὶ ὅλοι οἱ φυλακισμένοι τοὺς ἤκουον. Ἐξαφνα ἐγένετο τρομερὸς σεισμός. Τὰ δεσμά τῶν φυλακισμένων ἐλύθησαν καὶ αἱ φυλακαὶ ἠνοίχθησαν. Ἐντρομος ὁ δεσμοφύλαξ ἐνόμισεν ὅτι οἱ φυλακισμένοι ἐδραπέτευσαν. Ἐσκέφθη τὴν μεγάλην του εὐθύνην καὶ ἔσυρε τὸ ξίφος του διὰ νὰ φονευθῇ. Ἀλλ' ὁ Παῦλος τὸν ἔσταμάτησε.

— Μὴ κάμῃς κακὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Ὅλοι εἴμεθα ἐδῶ!

Ὁ δεσμοφύλαξ ἐνόησε τὴν θεῖαν δύναμιν τῶν δύο φυλακισμένων καὶ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Παῦλον τοὺς μεγάλους λόγους τῆς σωτηρίας. Τοὺς ἔλουσε τότε καὶ τοὺς ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὰ αἵματα. Κατόπιν τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν πλησίον εὕρισκομένην οἰκίαν του. Ἐκεῖ ἐβαπτίσθη μετὰ τὸν Σίλαν τὴν οἰκογένειάν του.

Τὴν πρωΐαν οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ ἔστειλαν τοὺς ραβδούχους των διὰ νὰ ἀπολύσουν τὸν Παῦλον καὶ τὸ Σίλαν. Ὁ Παῦλος ὁμως διεμαρτυρήθη μετὰ σθένος:

— Εἴμεθα Ῥωμαῖοι πολῖται καὶ οἱ στρατηγοὶ σὰς μᾶς ἔδειραν καὶ μᾶς ἐφυλάκισαν χωρὶς δίκην. Δὲν θὰ ἐξέλθωμεν λαθραίως, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι πρέπει νὰ μᾶς ἀποφυλακίσουν.

Οἱ στρατηγοὶ ἀντελήφθησαν τὴν παράβασίν των καὶ ταπεινωμένῃ ἔσπευσαν νὰ ζητήσουν συγγνώμην καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώσουν οἱ ἴδιοι.

Ὅταν οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ἀνεχώρουν ἀπὸ τοὺς Φιλιππίους διὰ Θεσσαλονίκην, ἄφηναν ἐκεῖ μίαν Ἐκκλησίαν πολυπληθεστάτην «χαρὰν καὶ στέφανον» τοῦ Παύλου (Φιλ. δ', 1), σύμβουλον δὲ καὶ καθ' ὅσον ὁδηγητὴν αὐτῆς τὸν Λουκᾶν.

γ) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ - ΒΕΡΟΙΑΝ (Πράξ. ιζ' 1—14)

Ὁ Παῦλος, ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἔφθασαν εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν καὶ ἐκήρυξαν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας. Ἐπέτυχον δὲ νὰ ἰδρῦσουν Ἐκκλησίαν, «δόξαν καὶ χαρὰν» τοῦ Παύλου (Α' Θεσσ. γ', 1).

Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως ἐπλήρωσαν μερικοὺς «ἀγοραίους», οἱ ὅποιοι παρέσυραν τὸν ὄχλον καὶ ἀνεζήτησε τὸν Παῦλον καὶ τοὺς βοηθοὺς τῶν ἐκείνων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐπόρου Ἰάσονος, ὅπου ἔμενον. Ἐπειδὴ δὲν τοὺς εἶρεν, ὠδήγησαν τὸν Ἰάσονα καὶ μερικοὺς χριστιανοὺς πρὸς τοὺς πόλιτάρχας μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι φιλοξενοῦν ταραξίας τῆς οἰκουμένης, οἱ ὅποιοι ἐπιδιώκουν νὰ καταργήσουν τὸν Καίσαρα χάριν τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰάσων ἀπέδειξε ψευδεῖς τὰς κατηγορίας καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀπελευθέρωσίν των συλληφθέντων. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος διὰ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς συνεργάτας του δὲν ἐξέλιπεν. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Θεσσαλονίκης ὅμως τοὺς ἐφύγαδεν εἰς Βέροιαν.

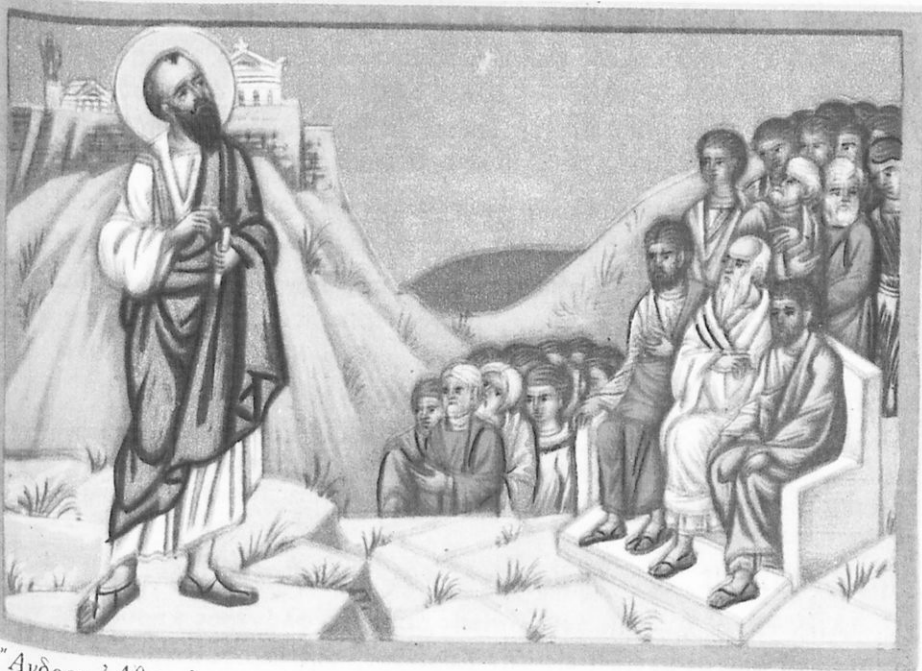
Πολλοὶ Ἰουδαῖοι τῆς Βεροίας ἐδέχθησαν μὲ προθυμίαν τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου καὶ μαζί μὲ τοὺς πιστεύσαντας Ἕλληνας ἐσχημάτισαν πολυπληθεῖς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονικίην φανατισμένοι Ἰουδαῖοι καὶ ἐξήγειραν τὸν λαὸν κατὰ τοῦ Παύλου. Οἱ χριστιανοὶ τότε τὸν ἐφύγαδεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκράτησαν δι' ὀλίγον καιρὸν μαζί των τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον.

δ) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ (Πράξ. ιζ' 16—34)

Αἱ Ἀθηναῖαι, ὅταν τὰς ἐπεσκέφθη ὁ Παῦλος, διετήρουν ἀκόμη μνημεῖα ἀθάνατα μνημεῖα των καὶ εἶχον πολλὰ ἀγάλματα θεῶν καὶ ἡρώων. Ἦσαν δὲ τόσο τὸ πλῆθος τῶν βωμῶν καὶ τῶν «σεβασμάτων», ὥστε ὁ Παῦλος ἐστενοχωρεῖτο μὲ τὴν τὴν εἰδωλολατρίαν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως, ὡς νὰ διησθάνοντο ὅτι ὑπάρχει ὁ ἀληθινός, ὁ
εἰς αὐτοὺς ἄγνωστος Θεός, εἶχον καὶ ἓνα βωμὸν διὰ τὸν «Ἄγνωστον
Θεόν». Ὁ βωμὸς αὐτὸς ἔδωκεν ἐξαιρετὸν ἀφορμὴν εἰς τὸν Παῦλον, διὰ
τὸν αὐτὸν αὐτὸν ἀποκαλύψῃ τὸν ἀληθινὸν Θεόν.

Ὁ Παῦλος κάθε Σάββατον ἐκήρυττεν εἰς τὴν Συναγωγὴν, τὰς ἄλ-
λας δὲ ἡμέρας εἰς τὴν Ἀγοράν. Ἐκεῖ συνωμίλει μὲ τοὺς Ἑλληνας φιλο-
σόφους καὶ ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς τὸν ἔλεγαν «φλύαρον», ἄλλοι δὲ τὸν ἐνό-
μιζον ὡς κήρυκα ξένων θεῶν. Ὅλοι ὅμως ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀκούσουν κα-
λύτερα καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον. Ἦτο τὸ βῆμα, ἀπὸ
τοῦ ὁποῖον ὠμίλουν ἄλλοτε οἱ μεγάλοι ρήτορες καὶ σοφοὶ τῶν Ἀθηναίων.
Ἀπὸ τὸ ἴδιον αὐτὸ βῆμα ὁ Παῦλος ἐκήρυξε τὴν νέαν θρησκείαν μὲ
ἐπισημειώτατον λόγον, ὡς ἐξῆς :

Ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
Βλέπω, ὅτι εἰσθε ἄνθρωποι περισσότερον εὐσεβεῖς ἀπὸ ἄλλους λαούς.
Ὅτι, καθὼς ἐπαρτηροῦσα τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεώς σας, εἶδα καὶ ἐθαύ-
μασα τόσων μεγάλους καὶ ὠραίους ναοὺς, ὅπως καὶ πλῆθος ἀπὸ βωμῶν.
Ἔδρα καὶ ἓνα βωμὸν, τὸν ὁποῖον ἔχετε ἀφιερῶσαι εἰς τὸν «Ἄγνωστον Θεόν».
Ὁ τὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν Θεόν, ποὺ λατρεύετε, μολονότι δὲν τὸν γνωρίζετε, ἔρ-
χεται νὰ σᾶς διδάξω.

Ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ διδῶν ζῶν καὶ συντηρεῖ τὰ πάντα. Αὐτὸς ἔπλασε καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Δεκατοικεῖ βεβαίως μέσα εἰς τοὺς χειροποίητους ναοὺς, οὔτε ὁμοιάζει μὲ πᾶσι ἀγάλματα, ποὺ κατασκευάζομεν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ εἶναι ἀπὸ χρυσὸν ἢ ἀπὸ ἄργυρον. Εἶναι πνεῦμα καὶ εὐρίσκεται παντοῦ...».

Καὶ ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ στοργικὸς ποὺ προνοεῖ διὰ τὰ τέκνα του, ἐπροχώρησε εἰς τὸ κέντρον τοῦ κηρύγματος του, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ὡμίλησε λοιπὸν διὰ τὴν ζῶν, τὰ Πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ κατέληξε μὲ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν κόσμον. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὡμῶς κριτὴς ζῶντων καὶ νεκρῶν, οἱ ὅποιοι θὰ ἀναστηθοῦν.

Μὲ τὸ ἄκουσμα τῶν τελευταίων αὐτῶν λόγων οἱ Ἀθηναῖοι ἐχωρήθησαν. Ἄλλοι ἐχλεύαζαν, ἄλλοι δὲν ἔδωσαν σημασίαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου καὶ ἄλλοι ἤθελαν νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ πάλιν. Ἡ «κενὴ καύχησις» δι' ἓνα νεκρὸν μεγαλεῖον τοὺς ἡμπόδιζε νὰ ἐνοήσουν τὴν «καινὴν διδασκαλίαν» τοῦ Παύλου.

Δι' ὅλα αὐτὰ πολὺ ὀλίγοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Μεταξὺ τῶν αὐτῶν ἦσαν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ μία γυνή, ἡ Δάμαρις.

Ὁ Διονύσιος ἔγινε ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Τραϊανοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν τιμοῦν ὡς πολιτοῦχον αὐτῶν ἅγιον καὶ ἐορτάζουν τὴν μνήμην του τὴν 3ην Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὴν ἐορτὴν του ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἄπολυτικίον :

«Χρηστότητα ἐκδιδαχθεῖς, καὶ νήφων ἐν πῖσιν, ἀγαθὴν συνείδησιν ἱεροπρεπῶς ἐνδυσάμενος, ἠντιλησας ἐκ τοῦ Σκεύους τῆς ἐκλογῆς τὰ ἀπόρρητα, καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, τὸν ἴσον δρόμον τετέλεκας, ἱερομάρτυς Διονύσιε. Πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ε) Ο ΠΑΝΘΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΟΝ (Πράξ. ιη' 1 — 22)

Ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας ὁ φλογερὸς κήρυξ τῆς θρησκείας τοῦ φωτὸς μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον, τὴν περισσότερον πλουσιότητα καὶ πολυάνθρωπον τότε πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ συνεδέθη μὲ ἓν ἐπισηβὲς ἀνδρόγυνον, τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν Πρίσκιλλαν, καὶ μαζί των ἐργάζετο τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζεν. Ἔτσι διὰ τοὺς ἐπεβάρυνεν οἰκονομικῶς.

Ἐκεῖ τὸν συνήντησαν ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, ποὺ ἦλθον ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης. Τοῦ ἀνεκοίνωσαν δὲ ὅτι οἱ διωγμοὶ ἐξηκόλουθον ἐκ

ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ ἔμενον ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν των. Τὸν ἐπληροφό-
ρησαν ἐπίσης ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς Μακεδονίας εἶχον πολλὰς ἀπορίας.

Τότε ὁ Παῦλος ἔγραψε πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς τὴν πρώτην ἀπὸ
τὰς ἀθανάτους ἐπιστολάς του, ὀλίγον δὲ ἀργότερον καὶ τὴν δευτέραν.

Μαζὶ καὶ οἱ τρεῖς τώρα ἐξηκολούθησαν τὸ κήρυγμα. Ὁ Παῦλος
ἐβάπτισε τὸν ἀρχηγὸν τῆς Συναγωγῆς Κρίσπον καὶ ὀλόκληρον τὴν οἰ-
κογένειάν του. Τὸ παράδειγμά του ἠκολούθησαν πολλοὶ Ἰουδαῖοι, οἱ
ὁποῖοι μαζὶ μὲ τοὺς Ἕλληνας ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν τῆς
Κορίνθου. Οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι ὅμως ἐξηγέρθησαν καὶ ὠδήγησαν τὸν
Παῦλον, μὲ τὰς συνήθεις κατηγορίας, ἐνώπιον τοῦ ἀνθυπάτου Γαλλίω-
νος. Οὗτος ὅμως δὲν ἐνδιέφερετο διὰ θρησκευτικὰ Ἰουδαϊκὰ ζητήματα
καὶ ἀφῆκεν ἐλεύθερον τὸν Ἀπόστολον.

Ἐπέρασαν οὕτω 18 μῆνες καὶ τότε ὁ Παῦλος ἀπεχαιρέτησε μὲ συγ-
κίνησιν τοὺς πολυαριθμοὺς χριστιανοὺς τῆς Κορίνθου. Μὲ τοὺς συνερ-
γάτας του δὲ καὶ τὸν Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν ἀνεχώρησαν δι' Ἐφε-
σον, ὅπου ἀφῆκαν τὸ ἀνδρόγυνον, καὶ κατόπιν δι' Ἱερουσαλήμ. Ἀπὸ
ἐκεῖ ἐπέστρεψαν γρήγορα εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας.

ΙΙ. Η ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (56 – 59 μ.Χ.)

α) Η ΕΦΕΣΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟΝ (Πράξ. ιη' 23–38, ιθ' 1–4)

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ πάλιν ὁ Παῦλος ἐπεχείρησε τὸ τρίτον ταξιδίον του. Ἐπεσκέφθη τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἔφεσον. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ πλέον σημαντικὴ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἔπρεπε νὰ γίνῃ χριστιανικὸν κέντρον.

Πρὸ τοῦ Παύλου εἶχε μεταβῆ ἔκει ὁ Ἀπολλῶς, ὅστις μὲ πολὺν ζῆλον εἶχεν ὀμιλήσει εἰς τὴν Συναγωγὴν διὰ τὸν Χριστὸν ἀπὸ ὅσα ἐγνώριζεν ἀπὸ τὸν Πρόδρομον. Ὁ Ἀκύλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα τοῦ ἐδίδαξαν ἀκριβέστερον τὴν διδασκαλίαν ταῦ Σωτῆρος καὶ τὸν ἔστειλαν νὰ στῆρῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου. Δι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἔγραφεν ἀργότερον πρὸς τοὺς Κορινθίους: «ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἠῤῥξανεν» (Α'. Κορ. γ', 16).

Εἰς τὴν Ἔφεσον ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἰς τὴν Συναγωγὴν καὶ ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Τυράννου, ὅπου ἐδίδασκον διάφοροι ρήτορες καὶ φιλόσοφοι. Μὲ τὰ πολλὰ θαύματα, πόσους ἔκαμνεν, ἐστερέωσε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐφέσου. Πράγματι δὲ ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τόσῃ θαυματουργικὴν δύναμιν, ὥστε καὶ τὰ ἐνδύματά τ' ἀκόμη ἐθεράπευον ἀσθενεῖς.

Μερικοί τότε Ἰουδαῖοι ἐξορκιστάι, πού ἐξεδιώκον τάχα τὰ πονηρά πνεύματα μέ μαγικάς λέξεις, ἠθέλησαν νά θεραπεύσουν δαιμονιζομένους, ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Ὅταν ἐπραξαν τοῦτο τὰ ἑπτὰ τέκνα τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως Σκευᾶ, τὸ πονηρὸν πνεῦμα, πού ἦτο εἰς τὸν δαιμονιζόμενον, τοὺς εἶπε: «Γνωρίζω τὸν Ἰησοῦν, ἠέξερω καὶ τὸν Παῦλον. Σεῖς ὅμως ποῖοι εἴσθε;» Καὶ ὁ δαιμονιζόμενος ὤρμησε ἐναντίον των καὶ τοὺς ἔκακοποίησε τόσοσιν, ὥστε ἔφυγαν γυμνοὶ καὶ τραυματισμένοι.

Τὸ γεγονός αὐτὸ διεδόθη μεταξύ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων τῆς Ἐφέσου. Ἐνῶ δὲ πρὶν ὠμίλου ἀνευλαβῶς διὰ τὸν Παῦλον καὶ τὴν διδασκαλίαν του, τώρα ἐκυριεύθησαν ἀπὸ φόβον καὶ ἐδόξαζον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Μάλιστα ἐπίστευσαν καὶ πολλοὶ μάγοι, οἱ ὅποιοι ἔκαυσαν ἔμπρὸς εἰς τὸν λαόν τὰ πανάκριβα μαγικά βιβλία των.

Ὁ Παῦλος περιώδευεν, ἐκήρυττε καὶ ἐθεράπευε διαρκῶς. Ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὐρίσκετο, ἐλάμβανε πληροφορίας διὰ τὴν κίνησιν τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἰδρύσει εἰς τὰς διαφόρους πόλεις. Ὅσακις δὲ ἦτο ἀνάγκη, ἔγραφε μίαν ἐπιστολήν. Ἀρκεταὶ τοιαῦται ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν ἀπὸ τὴν Ἐφεσον.

Ἡ διάδοσις ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἐφεσον ἠλάττωσε κατὰ πολὺ τὴν πώλησιν τῶν ἀργυρῶν ὁμοιωμάτων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, τὰ ὁποῖα ἠγόραζον οἱ εἰδωλόατραι προσκυνηταὶ τῆς θεᾶς. Οἱ κατασκευασταὶ καὶ πωληταὶ αὐτῶν ἐζημιώνοντο καὶ μέ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν «ἀργυροκόπον» Δημήτριον ἐδημιούργησαν ταραχάς, κραυγάζοντες: «μεγάλη ἡ Ἄρτεμις τῶν Ἐφesiῶν». Ἠπέλουν δὲ νὰ κακοποιήσουν τὸν Παῦλον, ὅστις ἐδίδασκεν: «οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι». Ἐπενέβη ὅμως ὁ γραμματεὺς τῆς πόλεως, ὅστις εἶχεν ἐξουσίαν δημάρχου, καὶ καθυσύχασε τοὺς διαδηλωτάς.

β) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΗΜ (Πράξ. κ' -κα' 1—25)

Μετὰ τριετῆ παραμονὴν εἰς τὴν Ἐφεσον ὁ Παῦλος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου προηγουμένως εἶχε στείλει τὸν Τιμόθεον. Ἐπρωχώρησε πιθανῶς μέχρι τῆς Ἰλλυρίας καὶ κατέληξεν εἰς Κόρινθον, ὅπου ἀπεκατέστησε τὴν τάξιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ «Ἰουδαίζοντα» τινάς. Ἐστέλλει τότε τοὺς βοηθοὺς του εἰς Τρωάδα, ὁ ἴδιος δὲ ἐπέρασε ἀπὸ τοὺς Φιλίππους καὶ παρέλαβε τὸν Λουκᾶν.

Συνηντήθησαν ὅλοι εἰς τὴν Τρωάδα, ὅπου ἔμειναν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Τὴν τελευταίαν νύκτα ὁ Παῦλος προσηύχετο μέ τοὺς χριστιανοὺς τῆς

Τρωάδος, ηλόγησε τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, μετέλαβον ὅλοι καὶ ἐκήρυττε μέχρι πρωίας. Τὸ μεσονύκτιον μάλιστα εἰς νέος ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τρίτου ὄροφου τῆς οἰκίας τοῦ κηρύγματος. Ἦτο ὁ Εὐτυχος, πού τὸν ἐσήκωσαν νεκρόν. Ὁ Παῦλος ὁμως ἔσπευσε καὶ τὸν ἀνέστησε.

Συνεχίζοντας τὸ ταξίδιον των πρὸς Ἱερουσαλήμ, ἐστάθμευσαν εἰς Μίλητον. Ἐκεῖ ἐδέχθη ὁ Παῦλος καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου. Τοὺς ὠμίλησε με θέρμην καὶ τοὺς ἔδωκεν ὑπερόχους συμβουλίας. Κατέληξε δὲ ὡς ἑξῆς :

— Σᾶς ἐδίδοξα μετὰ παρρησίας καὶ δὲν ἐφοβήθην διώκτας. Τώρα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα με στέλλει εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου με ἀναμένουν δεσμά καὶ θλίψεις. Δὲν θὰ με ἐπανιδήτε... Σᾶς ἐμπιστεύομαι ὁμως εἰς τὸν Θεόν. Προσέχετε τὸ πνευματικόν σας ποίμνιον, εἰς τὸ ὅποιον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα σᾶς ἐτοποθέτησεν ἐπισκόπους...

Τότε ἐγομπέτησαν καὶ προσηυχήθησαν ὅλοι μαζί. Ἐπειτα ὅλοι ἔκλαιον, καθὼς τὸν συνώδευον εἰς τὸ πλοῖον, καὶ κατεφίλουν τὸν Παῦλον, διότι ἤκουσαν ὅτι δὲν θὰ τὸν ἐπανιδούν πλέον.

Ὁ Παῦλος ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Κῶ, τὴν Ρόδον, τὴν Κύπρον καὶ ἔφθασεν εἰς Καισάρειαν (Παλαιστίνης), ὅπου με τὴν συνοδείαν του ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ διακόνου Φιλίππου. Ἐκεῖ ὁ Ἀγαθος ἐδέθη με τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ προεῖπεν, ὅτι παρομοίως θὰ δέσουν καὶ τὸν Παῦλον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὅλοι τότε συνεβούλευον τὸν Παῦλον νὰ μὴ μεταβῇ ἐκεῖ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήντησε: «τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γινέσθω».

Θερμὴ ὑποδοχὴ ἐπερίμενε τὸν Παῦλον κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἐπίσκεψίν του τῆς Ἱερᾶς Πόλεως. Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ἐγνώριζον τώρα τὸ ἔνδοξον ἔργον του καὶ ἠσθάνοντο μεγάλην χαράν, πού τὸν ἔβλεπον μεταξύ των. Ἐγινε συγκέντρωσις τῶν πιστῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰακώβου καὶ ὁ Παῦλος διηγῆθη πῶς διεδόθη τὸ Εὐαγγέλιον εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα. Ὁ Παῦλος ἔλαμπεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν. ἀλλ' ἡ χαρὰ του ὑπῆρξε βραχύβιος.

Υ) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΦΥΛΑΚΙΖΕΤΑΙ (Πράξ. κα' 27—40, κβ', κζ')

Μίαν ἡμέραν ὁ Παῦλος ἐπεσκέφθη τὸν Ναόν. Ἐδέχθη νὰ κάμη ἐκεῖ μίαν τελετὴν ἐξαγνισμού, διὰ ν' ἀποδείξῃ εἰς πολλοὺς συμπατριώτας του, ὅτι τηρεῖ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον.

Ἦσαν ὁμως αἱ ἡμέραι τῆς Πεντήκοστῆς καὶ μεταξύ τῶν προσκυνητῶν παρευρίσκοντο καὶ πολλοὶ διώκται του ἀπὸ διαφόρους χώρας. Οὗτοι ἐφώναζαν πρὸς τοὺς ἄλλους:

— Ἀδελφοί, βοηθήσατέ μας νὰ συλλάβωμεν τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, πού διδάσκει κατὰ τοῦ Νόμου καὶ μολύνει τὸν Νάον μὲ τοὺς ἐθνικούς, τοὺς ὁποίους ὠδήγησε μέσα ἐδῶ.

Καὶ ὤρμησαν ἐναντίον του.

Ὁ Παῦλος βεβαίως δὲν ἔφερεν εἰς τὸν Νάον κανένα ἀπὸ τοὺς βοηθούς του. Τὸ πλῆθος ὁμως ἐπίστευσε τοὺς διώκτας. Ὅλοι τότε συνέλαβον τὸν Παῦλον καὶ τὸν ὠδήγησαν ἔξω τοῦ Ναοῦ. Ὁ Παῦλος τότε θὰ κατεσπαράσσετο, ἂν δὲν κατέφθανον ρωμαϊκὰ στρατεύματα. Αἰμόφυρτον καὶ κακοποιημένον τὸν ἀπέσπασαν ἀπὸ τὸν μαινόμενον ὄχλον.

Ὁ χιλιάρχος τὸν μετέφερεν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ διέταξε νὰ τὸν μαστιγώσουν. Ὁ Παῦλος ὁμως διεμαρτυρήθη:

— Ἐπιτρέπεται νὰ μαστιγώνουν ἄθῶνον Ῥωμαῖον πολίτην;

Ἡ διαπίστωσις αὕτη κατέταραξε τοὺς Ῥωμαίους, οἱ ὁποῖοι ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ὀδηγήσουν εἰς τὸ Συνέδριον.

Εἰς τὸ Συνέδριον ὁ Παῦλος ἐφανερῶθη ὡς Φαρισαῖος, πού δικάζεται ἐπειδὴ πιστεύει εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔφερε σύγχυσιν. Οἱ Φαρισαῖοι ἠθέλον νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερον. Οἱ Σαδδουκαῖοι ὁμως — οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν — ἐπέμενον νὰ δικασθῆ. Διὰ τοῦτο οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐφύλακισαν εἰς τὸ φρούριόν των.

Μέσα εἰς τὴν μαύρην φυλακὴν ὁ Παῦλος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε: «θάρσει, Παῦλε... καὶ εἰς τὴν Ῥώμην μαρτυρήσαι».

Ἐπειδὴ ὁμως οἱ Ἰουδαῖοι ἠθέλον νὰ τὸν δολοφονήσουν, ὁ χιλιάρχος τὸν ἔστειλε μὲ μεγάλην συνοδείαν εἰς τὴν Καισάρειαν, ὅπου ἔμενε ὁ ἡγεμὼν Φῆλιξ. Ἐκεῖ κατέφθασαν καὶ οἱ κατήγοροι τοῦ Παύλου. Ἡ ἀπολογία του ἦτο τόσο πειστικὴ, ὥστε ὁ Φῆλιξ ἐδικαιολογήθη ὅτι θὰ κάμῃ ἄλλας ἀνακρίσεις καὶ ἐκράτησε τὸν Ἀπόστολον φυλακισμένον εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἡρώδου.

Δύο ἔτη παρέμεινε ὁ Παῦλος εἰς τὴν φυλακὴν αὐτήν. Ἐπειτα ἤλθεν ἡγεμὼν ὁ Φῆστος. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔστειλαν πάλιν κατηγόρους. Ὁ Παῦλος ὁμως ἐδήλωσεν:

— Είμαι Ῥωμαῖος πολίτης καὶ «Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι».

— «Πρὸς Καίσαρα θὰ πορευθῆς», ἐδήλωσε καὶ ὁ Φῆστος καὶ ἔτσι ἔληξαν τὰ δικαστήρια τῆς Παλαιστίνης.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέβη εἰς Καισάρειαν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἀγρίππας, διὰ νὰ συγχαρῆ τὸν Ῥωμαῖον ἡγεμόνα. Ὁ Φῆστος τοῦ παρουσίασε τὸν Παῦλον νὰ κάμῃ προανάκρισιν, ὥστε νὰ στηρίξῃ κάποιαν κατηγορίαν ἐναντίον του. Ὁ Παῦλος ἔκαμε πάλιν ὑπέροχον καὶ ἀριστοτεχνικὴν ἀπολογία. Διηγῆθη τὴν προηγουμένην ζωὴν του ὡς διώκτου τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὸν Χριστόν. Ὁμιλήσασκε μὲ δύναμιν διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ ὅλοι ἐκρέμοντο ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγρίππας δὲν συνεκρατήθη καὶ εἶπεν :

— Ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ μὲ κάμῃς χριστιανόν!

Ἡ συνεδρίασις ἐλύθη μετ' ἀπόφασιν τοῦ Ἀγρίππα, ὅτι ὁ Παῦλος θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπολυθῆ, ἂν δὲν εἶχεν ἐπικαλεσθῆ τὸν Καίσαρα.

δ) Ὁ ΠΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ Εἰς ῬΩΜΗΝ (Πράξ. κζ', κη')

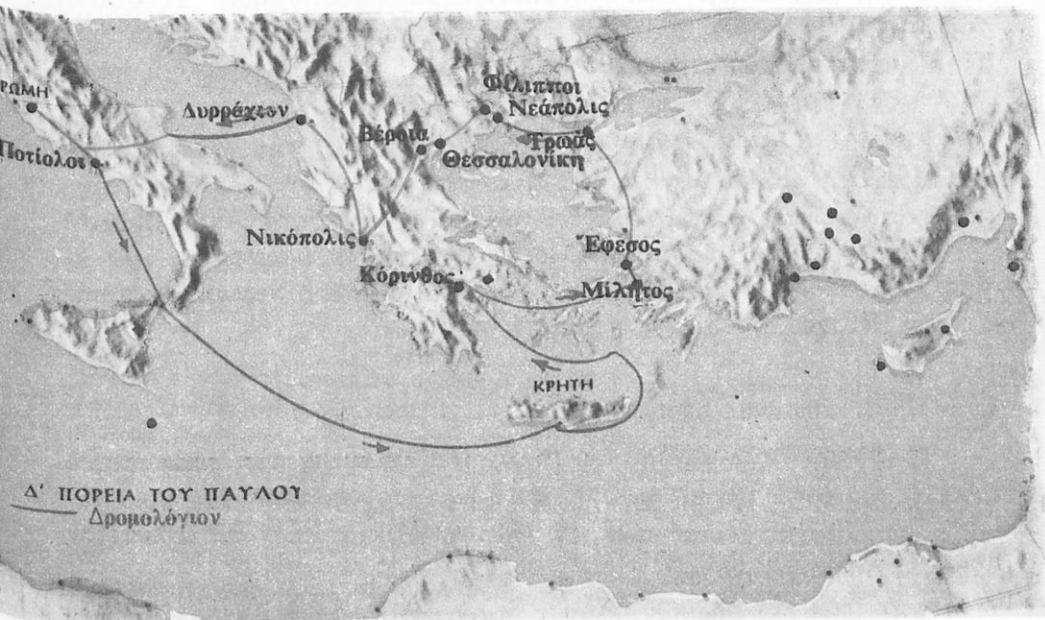
Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Λουκᾶς, ἐλεύθερος συνταξιδιώτης ὡς ἰατρός του, ἐπεβίβασθησαν πλοίου καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Ῥώμην μετ' ἄλλων καταδίκων. Κατὰ τὸν πλόυν ὁμως συνήντησαν τόσας τρικυμίας, ὥστε τὸ ταξιδιὸν των ἦτο πολὺ περιπετειῶδες. Ὅλοι ἐπερίμεναν νὰ πνιγοῦν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καὶ μόνον ὁ Παῦλος διετήρει τὴν ψυχραιμίαν του καὶ ἐβεβαίωσεν ὅλους, ὅτι δὲν θὰ πάθῃ κανεὶς τίποτε. Τέλος ἐναυάγησαν παρὰ τὴν Μελίτην (Μάλταν) καὶ ἐξῆλθον ὅλοι σῶοι εἰς τὴν ξηρὰν, ὅπου ἤναψαν πυρὰν διὰ νὰ θερμανθοῦν. Ἐνῶ δὲ ὁ Παῦλος ἔρριπτε φρύγανα καὶ ζύλα, εὐρέθη μία ἔχιδνα εἰς αὐτά, ἡ ὁποία συνῆλθεν ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ τὸν ἐδάγκασεν. Ὅλοι τότε ἐπερίμεναν νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλ' ὁ Παῦλος τὴν ἔρριψεν ἡσυχος εἰς τὴν πυρὰν καὶ δὲν ἔπαθε τίποτε. Τότε πλέον τὸν ἐνόμισαν δι' ὑπεράνθρωπον.

Ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Πόπλιος τὸν ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ὁ Παῦλος θεράπευσε τὸν ἀσθενῆ πατέρα του. Τοῦτο διεδόθη εἰς τὴν νήσον καὶ πολλοὶ ἔφεραν τοὺς ἀσθενεῖς των εἰς τὸν Παῦλον, ὅστις μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἐκήρυττε.

Κατόπιν μὲ ἄλλο πλοῖον ἐφθασαν εἰς Ποτιόλους (Νεάπολιν) καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Ῥώμην (61 μ.Χ.), ὅπου ὁ Παῦλος ἐπὶ δύο ἔτη ἔμεινεν εἰς ἐνοικιασμένην ἀπὸ τοὺς χριστιανούς τῆς Ῥώμης οἰκίαν. Ὡς ὑπόδικος,

τυπικῶς ἦτο ἀλυσοδεμένος μὲ ἓνα πραιτωριανὸν ὡς φύλακα. Οὐσιαστικῶς ἦτο ἐλεύθερος νὰ δέχεται πάντα ἐπισκέπτην, νὰ διδάσκη καὶ νὰ ὑπηρετῇ τὸν Θεόν, φροντίζων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης μὲ τοὺς συνεργάτας του Λουκᾶν, Τιμόθεον καὶ Μᾶρκον. Πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας ἔγραφεν ἐπιστολὰς καὶ ἔτσι ἡμερίμνα «περὶ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν».

Τὰ δύο ἔτη ἐπέρασαν καὶ ἐπειδὴ κανεὶς ἐκ τῶν κατηγορῶν του δὲν ἐνεφανίσθη, ἀπηλλάγη καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος.

12. ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Τὴν ἀνοιξιν τοῦ 65 μ.Χ. ὁ Παῦλος, καταβεβλημένος σωματικῶς, ἀλλ' ἀκμαῖος πνευματικῶς, ἐγκατέλιπε τὴν Ρώμην. Ἠσθάνετο τὸ τέλος του νὰ ἐγγίξη καὶ ἤθελε νὰ περατώσῃ τὸ ἔργον του.

Δὲν γνωρίζομεν ποῦ ἀκριβῶς μετέβη. Ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς του ὁμῶς καὶ τὰς πληροφορίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, συμπεραίνομεν ὅτι μετέβη εἰς Ἰσπανίαν, ἐπεσκέφθη τὰς περισσοτέρας Ἐκκλησίας, ἀφῆκεν εἰς Κρήτην ἐπίσκοπον τὸν Τίτον καὶ εἰς Ἐφεσον τὸν Τιμόθεον, ἔφθασεν

εις Μακεδονίαν, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Νικόπολιν τῆς Ἡπείρου, ἐπέ-
ρασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατέληξεν εἰς Ρώμην.

Ἄλλ' ἤδη τὸ ἔδαφος τῆς «αἰωνίας πόλεως» ἐβάφετο ἀπὸ τὸ αἷμα
τῶν μαρτύρων τῆς Πίστεως. Πρὶν προφθάσῃ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τοὺς
καταδιωκομένους ἀδελφοίς του ὁ Παῦλος, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη.
Ἐδικάσθη, χωρὶς νὰ παραστοῦν μάρτυρες, καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον
δι' ἀποκεφαλισμοῦ, ἐπειδὴ ἦτο Ρωμαῖος πολίτης.

Ὡδηγήθη λοιπὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἐβάδισεν ἡρεμῶς πρὸς τὸν
τόπον τῆς ἐκτελέσεως. Ἐκεῖ ἐγονυπέτησε καὶ προσηυχήθη. Ἡ σπάθη
τοῦ δημίου ἤστραψεν, ἔπεσε καὶ ἔκοψε τὴν τιμίαν κεφαλὴν τοῦ Παύλου.
Τὸ σῶμα του κατέπεσεν ἐπὶ τῆς χλόης, ἀλλ' ἡ ἀγία του ψυχὴ παρε-
λήφθη ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους εἰς τὸν οὐρανὸν (67 μ.Χ.).

Τὴν νύκτα ἐκείνην ὅλοι οἱ χριστιανοί, μέσα εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰς
κατακόμβας, ἔψαλλον ἄγρυπνοι. Εἶχον χάσει τὸν στοργικὸν πατέρα,
τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφόν, τὸν ἐμπνευσμένον διδάσκαλον, τὸν Ἅγιον Παῦλον!

Κατὰ τὴν παράδοσιν τὴν ἰδίαν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁ-
γίου Ἀποστόλου Παύλου ἐμαρτύρησε καὶ ὁ ἄλλος κορυφαῖος Ἀπό-
στολος Πέτρος.

Ε) ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἡ εὐγενὴς καταγωγὴ τοῦ Παύλου, ἡ ἑλληνικὴ του μόρφωσις, ἡ
μεγάλῃ του θρησκευτικὴ ἀγωγὴ καὶ ἡ θερμουργὸς πνοὴ τῆς χριστια-
νικῆς θρησκείας, τὸν κατέστησαν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη τὸν καλύτερον
στρατιώτην τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Παῦλος δὲν εἶδε τὸν Ἰησοῦν παρὰ μόνον, ἀποκαλυπτικῶς. Δὲν
τὸν ἤκουσε καὶ δὲν ἐγεύθη τὸ οὐράνιον μάννα τῆς διδασκαλίας του.
Ὅμως αὐτὸς ὁ Κύριος τὸν ὠνόμασε «σκευὸς τῆς ἐκλογῆς» του. Καὶ ὁ
φανατικὸς Φαρισαῖος ἔγινεν ἐργάτης τῆς χάριτος καὶ ἐφώτισε μὲ τὸν
πυρσὸν τῆς πίστεώς του τὸν τότε γνωστὸν κόσμον.

Περιτρέχει πόλεις, περνᾷ ἐρήμους, ἐργάζεται, διδάσκει, παραδειγμα-
τίζει, καταπολεμεῖ πλάνας, συμφιλιώνει ἐχθρότητας, ἀντιμετωπίζει συ-
κοφαντίας, συντρίβει ἀντιδράσεις. Γίνεται ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα,
τὸν Χριστόν.

Ἄλλ' ὁ Παῦλος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος μας.

Εἰς αὐτὴν κυρίως ἐδίδαξε καὶ ἔδωσε ζωὴν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ «Ἄγνω-
στου Θεοῦ» καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν ἄψυχον λατρείαν του.

Εἰς τὴν γλῶσσαν ἢ τὰ γραπτὰ τοῦ Παύλου αἱ ἑλληνικαὶ λέξεις ἀποκτοῦν ἐξαιρετικὴν γοητείαν. Μὲ τὰς ἐπιστολάς του πρὸς τοὺς Ἑλ-
ληνας ἐμπνέει ἑκατομμύρια χριστιανῶν εἰς ὄλον τὸν κόσμον. Ἰδιαιτέρως
δὲ πρέπει νὰ ἐμπνέῃ ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους περισσότερον
ἠγάπησε καὶ διὰ τοὺς ὁποίους περισσότερον ἐκοπίασεν.

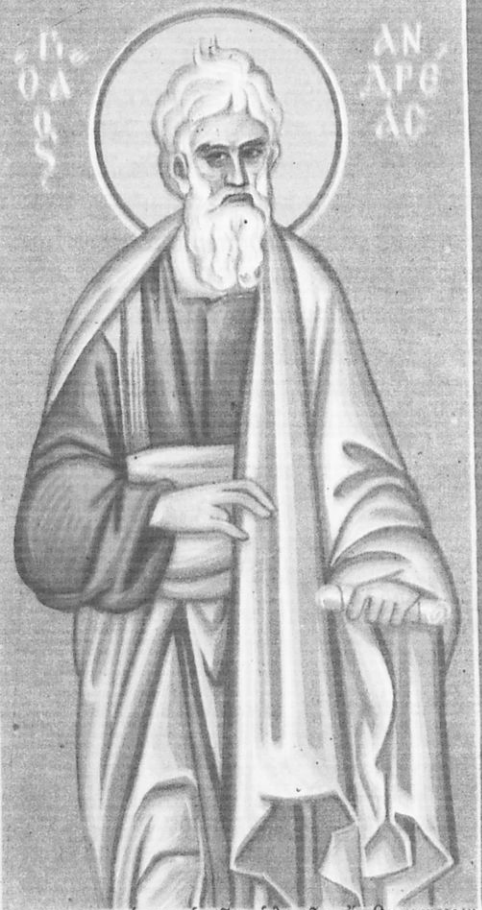
Αἱ ἐπιστολαὶ του ἀνεγινώσκοντο εἰς συγκεντρώσεις χριστιανῶν,
ἀντεγράφοντο καὶ διεφυλάσσοντο. Ἀπὸ αὐτὰς διεσώθησαν 14, αἱ ἐξῆς:
Ἄνὰ μιά: πρὸς Ῥωμαίους, Γαλάτας, Ἐφεσίους, Φιλιππησίους, Κολοσ-
σαεῖς, Τίτον, Φιλήμονα καὶ Ἑβραίους. Ἄνὰ δύο: πρὸς Κορινθίους, Θεσ-
σαλονικεῖς καὶ Τιμόθεον.

Περικοπαὶ ἀπὸ αὐτὰς ἀναγινώσκονται πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς
τὸν «Ἀπόστολον».

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ Παύλου μετὰ τοῦ ἐπίσης
κορυφαίου Ἀποστόλου Πέτρου τὴν 29ην Ἰουνίου.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

- Διατί οἱ «Ἰουδαῖζοντες» ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Παύλου; Τί ὑπεστήριζον οὗτοι καὶ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς αἰρετικοί;
- Ποῖος μάγος ἐτυφλώθη διὰ ν' ἀνοίξουν οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοὶ ἐνὸς Ῥωμαίου ἀνθυπάτου; Ποία εὐρωπαϊκὴ πόλις ἐδέχθη πρώτη τὸν Χριστιανισμόν καὶ ποία ἦτο ἡ πρώτη Εὐρωπαϊκὴ χριστιανή; Ποίας προφητείας ἔκαμεν ὁ Ἄγαθος;
- Πότε καὶ ποῦ ὁ Παῦλος ἐχρησιμοποίησε τὸν τίτλον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου καὶ ποῦ τοῦ Φαρισαίου;
- Διατί εἰς Καβάλαν καὶ Κόρινθον ὑπάρχουν μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ τοῦ Παύλου; Διατί εἰς Βέροιαν, αἱ σφζόμεναι κλίμακες ἀρχαίου βήματος, ὀνομάζονται «βῆμα τοῦ Παύλου»;
- Διατί τὴν ἑσπέραν τῆς 28ης Ἰουνίου γίνεται ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου μεγαλοπρεπῆς ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ καὶ ἀναγινώσκειται ὁ λόγος τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους;
- Ποῖα εἶναι αἱ 14 ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου, πρὸς ποίους ἀπευθύνονται καὶ ποῦ δυνάμεθα νὰ τὰς ἀναγνώσωμεν;
- Ἐκθεσεῖς: Ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

13. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου καὶ εἰργάζετο μαζί του ὡς ἀλιεὺς εἰς τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ. Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπίσης καὶ μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου.

Ὁ Ἀνδρέας ἦτο πολὺ εὐσεβὴς καὶ ἐποθοῦσε νὰ ἴδῃ τὸν Μεσσίαν. Μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος τῆς Μετανοίας εἶδε ἀπὸ μακρὰν τὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦ εἶπε: «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»... (Ἰωάν. α' 29). Ἀμέσως ὁ Ἀνδρέας ἔσπευσε πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ ἔμεινεν ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν πλησίον του, καταγοητευμένος ἀπὸ τὴν θείαν διδασκαλίαν του.

Ἐπειτα ἐκάλεσε καὶ τὸν Πέτρον καὶ τοῦ εἶπεν: «Εὗρήκαμεν τὸν Μεσσίαν». Καὶ τὸν ἔφερε πρὸς τὸν Χριστόν.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐξηκολούθησαν τὸ ἀλιευτικὸν τὼν ἐπάγγελμα, μέχρις ὅτου τοὺς σπῆνῆντησε καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς καὶ τοὺς εἶπε: «δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων» (Ματθ. 8', 19). Ἐκεῖνοι ἐγκατέλειψαν τὰ δίκτυα καὶ τὸν ἠκολούθησαν. Πρῶτος λοιπὸν ὁ Ἀνδρέας ἔτρεξε νὰ συναντήσῃ τὸν Κύριον καὶ πρῶτος ἐκλήθη εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ «Πρωτόκλητος».

Κατόπιν ἔλαβε τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστήν καὶ ἀνεδείχθη ρήτωρ «τῆς ἀπορρήτου γνώσεως τοῦ Χριστοῦ». Αὐτός, ὅστις μετὰ τοῦ Φιλίππου ὠδήγησε τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὸν Χριστόν, ἐκήρυξεν εἰς ἑλληνικὰς χώρας. Ἐφθασέν ἕως τὸ Βυζάντιον, ὅπου ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον τὸν Στάχυν, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Σκυθίαν καὶ Θράκην καὶ κατέληξεν εἰς τὰς Πάτρας, ὅπου ἵδρυσε τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν καὶ ἑθεράπευσε πολλούς.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἐσταυρώθη εἰς Πάτρας ὑπὸ τοῦ Ρωμ.

μαίου διοικητοῦ Αιγεάτου, εἰς σταυρὸν σχήματος Χ. Εἶχε κάμει χριστιανὴν καὶ τὴν σύζυγον τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ Μαξιμίλλαν.

Τὸ λείψανόν του ἐτάφη εἰς Πάτρας καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου του ἀργότερον ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπῆς ὁ ναὸς τοῦ θείου Ἀποστόλου. Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν τιμᾷ τὸν Ἀνδρέαν ὡς πολιοῦχον αὐτῆς ἁγίου καὶ ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 30ην Νοεμβρίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυβαίου ἀγαδέλφος, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

14. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ

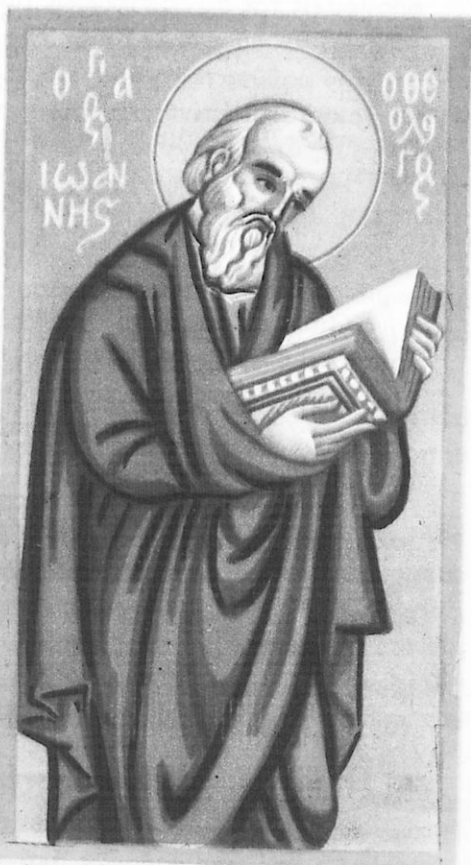
ΙΩΑΝΝΗΣ

Ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ ἀδελφὸς του Ἰάκωβος ὅστις ἀπεκεφαλίσθη τὸ 44 μ.Χ. ἦσαν παιδιὰ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης. Μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον ἀπετέλουν τὴν τριάδα τῶν ἡγαπημένων μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ κατήγοντο ἀπὸ τὴν Βηθσαϊδά, ἦσαν ἄλιεῖς καὶ μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου. Ὄταν ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, ὠνομάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ «υἱοὶ βροντῆς» (Μαθ. γ', 17).

Ὁ Ἰωάννης παρηκολούθησε τὴν δίκην τοῦ Ἰησοῦ, ἔμεινε πλησίον του μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν του καὶ ἔλαβε τὴν τιμητικὴν ἐντολὴν νὰ προστατεύσῃ τὴν Θεοτόκον, ὡς μητέρα του.

Μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν συνεργάσθη μὲ τὸν Πέτρον εἰς τὸ κήρυγμα καὶ ἀπέβησαν καὶ οἱ δύο στῦλοι καὶ ἐδραίωμα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα παρέμεινε ὁ Ἰωάννης καὶ μετὰ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου

“Όταν κατεστράφη ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (70 μ.Χ.), τὸ κέντρον τοῦ Χριστιανισμοῦ μετεφέρθη πέραν αὐτῆς. Ὁ Ἰωάννης ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ τὴν κατέστησε κέντρον τοῦ ἀποστολικοῦ τοῦ ἔργου. Ἐπὶ Δομιτιανοῦ ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον. Ἐκεῖ ἔγραψε τὴν «Ἀποκάλυψιν», εἰς τὴν ὁποίαν προφητεύει τὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ δύο ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ ἔγραψε τὰς τρεῖς Καθολικὰς ἐπιστολάς του καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, μὲ τὸ ὁποῖον καταδεικνύει τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἦδη ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, οἱ Ἀπόστολοι ἐμαρτύρησαν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Μόνος ἐπὶ τῆς γῆς ἀπέμεινεν ὁ Ἰωάννης, ὅστις μὴ δυνάμενος πλέον νὰ βαδίζη, ἐφέρετο διὰ φορείου εἰς τὰς συγκεντρώσεις τῶν πιστῶν καὶ τὰς ἠυλόγει μὲ τὰς λέξεις: «τεκνία, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὁμιλῇ πολλά.

Εἰς βαθύτατον γῆρας παρέδωκεν ἡρέμα τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Κύριον. Οἱ χριστιανοὶ ἐπένησαν τὸν σεπτὸν γέροντα καὶ τὸν ἔθαψαν εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπου ἀργότερον ἀνήγειρον μεγαλοπρεπῆ ναόν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 8ην Μαΐου.

15. Οἱ ἄλλοι ἀποστολοὶ καὶ μαθηταὶ

Ὅπως ὁ Ἰάκωβος — ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου — καὶ ὁ Πέτρος, ὁ Ἄνδρέας καὶ ὁ Ἰωάννης, οὕτω καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι κατ’ ἀρχὰς ἐστράφησαν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Συντόμως ὅμως — κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ: «πορευθέντες ἡμαθεύσατε πάντα τὰ ἔθνη..» — ἔγιναν «Ἀπόστολοι τῆς Οἰκουμένης».

Ἐκήρυσαν λοιπὸν τὸν Ἐσταυρωμένον εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἐσκόρπισαν πολλὰς εὐεργεσίας μὲ τὰ θαύματά των, ἐβάπτισαν πλῆθος εἰδωλοατρῶν, ἴδρυσαν Ἐκκλησίας, μετέδωσαν τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅσους ἔζων «ἐν σκιᾷ θανάτου» καὶ ἐμαρτύρησαν διὰ τὴν πίστιν των.

Ἀπὸ τὴν Καινὴν Διαθήκην δὲν ἔχομεν σαφεῖς πληροφορίας διὰ τὰ μέρη, ὅπου μετέβη ἕκαστος ἐξ αὐτῶν. Ἀπὸ ὅσα ὅμως γνωρίζομεν ἀπὸ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, οὗτοι ἔδρασαν ὡς ἑξῆς:

α) Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.

1. Ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς **Ματθαῖος**: Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου, κατήγετο πιθανῶς ἀπὸ τὴν Καπερναοὺμ, ὠνομάζετο Λευὶς καὶ

ἦτο τελώνης. Μίαν ἡμέραν τὸν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς «καθήμενον ἐπὶ τῷ τελώνιον» καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ Λευῖς τὰ ἐγκατέλειψε ὅλα καὶ ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τοὺς συναδέλφους του τελώνας μὲ «δοχὴν μεγάλην», δηλαδὴ μὲ συμπόσιον μέγα, τὸ ὁποῖον ἔκαμε εἰς τὴν οἰκίαν του πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ τότε μετωνομάσθη Ματθαῖος (δηλ. Θεόδωρος). Ἐκήρυξε κατ' ἀρχὰς εἰς Παλαιστίνην, ὅπου ἔγραψε καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν του, χάριν τῶν μαθητῶν του. Κατόπιν ἐκήρυξεν εἰς Συρίαν, Περσίαν καὶ Παρθίαν, κατ' ἄλλην δὲ μαρτυρίαν καὶ εἰς Αἴθιοπίαν, ὅπου ἔμαρτύρησεν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 16ην Νοεμβρίου.

2. Ὁ **Ἰάκωβος** τοῦ Ἀλφαίου. Ἐξῆλθεν εἰς τὸ κήρυγμα ὑπὸ θεοῦ ζήλου φλεγόμενος, ἐδίδασκε καὶ ἔκαμε πολλὰ θαύματα εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 9ην Ὀκτωβρίου.

3. Ὁ **Θωμᾶς** ὁ Δίδυμος. Ἐκήρυξεν εἰς Περσίαν καὶ ἔφθασεν ἕως τὰς Ἰνδίας, ὅπου αἱ Ἐκκλησῖαι του σώζονται ἀκόμη καὶ διατηροῦν τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα. Τὰ μέλη των καλοῦνται «Θωμαῖσται». Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ καὶ τὴν 6ην Ὀκτωβρίου.

4. Ὁ **Ἰούδας** ἡ Θαδδαῖος ἡ Λεββαῖος. Οὗτος, «ὡς ἄνθραξ πυρωθεὶς, πᾶσαν πλάνην κατέφλεξεν», εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ὅπου ἐκήρυξεν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 21ην Αὐγούστου.

5. Ὁ **Σίμων** ὁ Κανανίτης ἡ Ζηλωτῆς. Ἐκήρυξεν εἰς Αἴγυπτον καὶ Β. Ἀφρικὴν. Λέγεται ὅτι ἔφθασε μέχρι τῶν Βρεττανικῶν νήσων, ὅπου ἔμαρτύρησεν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 10ην Μαΐου.

6. Ὁ **Φίλιππος**. Ἦτο συμπολίτης τοῦ Πέτρου καὶ μόλις ἐκλήθη ἀπὸ τὸν Κύριον, μετέδωκε τὸν ἐνθουσιασμόν του καὶ εἰς τὸν φίλον του Ναθαναήλ. Ἐκήρυξεν εἰς Παλαιστίνην καὶ πολλὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, «εὐαγγελιζόμενος τὸν λόγον τῆς ζωῆς καὶ ὁδηγῶν εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς πίστεως πάντας τοὺς τεταγμένους εἰς ζωὴν». Κατέληξεν εἰς Ἱεράπολιν (Φρυγίας), ὅπου ἀπηγχονίσθη εἰς ἓνα μαρμάρινον στῦλον. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 14ην Νοεμβρίου.

7. Ὁ **Ναθαναήλ** ἡ Βαρθολομαῖος. Ἐκήρυξεν εἰς Ἀραβίαν καὶ Ἀρμενίαν, ὅπου ἔμαρτύρησε καὶ δι' αὐτὸ τιμᾶται ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 11ην Ἰουνίου.

8. **Ὁ Ματθίας.** Οὗτος «συγκατεψηφίσθη» μετὰ τῶν ἑνδεκά Ἀποστόλων, ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα. Ἐκήρυξε καὶ ἐλιθοβολήθη εἰς Ἰουδαίαν, κατ' ἄλλους δὲ ἑμαρτύρησεν εἰς Αἰθιοπίαν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 7ην Αὐγούστου.

β) Οἱ Ἀδελφόμενοι καὶ οἱ ἑβδομήκοντα μαθηταί.

Ὁ Ἰωσήφ, πρὶν μνηστευθῆ τὴν Θεοτόκον, εἶχε σύζυγον, ἡ ὁποία ἀπέθανεν. Τὰ τέκνα του ἀπὸ τὴν σύζυγόν του αὐτὴν Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας λέγονται «ἀδελφόμενοι», δηλ. συγγενεῖς τοῦ Χριστοῦ. Οὗτοι ἔγιναν μεγάλοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Οὕτω :

Ὁ Ἰάκωβος ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων καὶ παρέμεινε πιστὸς φρουρὸς τῆς «Μητρὸς Ἐκκλησίας», τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνησε μὲ σύνεσιν καὶ ἀγάπην. Ἡ μεγάλη του ἀρετὴ ὅμως προεκάλεσε τὸν φθόνον τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον διὰ λιθοβολισμοῦ (62 μ.Χ.). Ὁ Ἰάκωβος ἔγραψε μίαν καθολικὴν ἐπιστολὴν καὶ μίαν μακρὰν λειτουργίαν, ἡ ὁποία τελεῖται πλέον τὴν 23ην Ὀκτωβρίου, ἡμέραν καθ' ἣν ἑορτάζεται ἡ μνήμη του.

Ὁ Ἰούδας διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, ἀλλ' ἐδιώχθη καὶ ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον. Ὁ ἴδιος ἔγραψε καὶ μικρὰν καθολικὴν ἐπιστολὴν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 19ην Ἰουνίου.

Οἱ ἑβδομήκοντα μαθηταί : Ἐκτὸς τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, «ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα (Λουκ. ι', 1) μαθητάς. Τούτους ἀπέστειλεν ἀνὰ δύο εἰς τὰς πόλεις, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῆ. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ὁ Ματθίας, ὁ Ἰούστος, ὁ Ἄγαβος, ὁ Βαρνάβας, ὁ Σίλας, ὁ Κλεόπας, οἱ κατόπιν ἐκλεγέντες ἑπτὰ διάκονοι, ὁ Ἀκύλας, ὁ Ἀπολλῶς καὶ ἄλλοι.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν τοῦ Κυρίου τὴν 4ην Ἰανουαρίου.

γ) Οἱ Ἀποστολικοὶ μαθηταί.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἶχον τοὺς μαθητάς καὶ τοὺς συνεργάτας των. Μεταξὺ αὐτῶν γνωστότεροι εἶναι οἱ Εὐαγγέλισται Λουκᾶς καὶ Μᾶρκος.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς: Δὲν ἦτο Ἑβραῖος, ἀλλὰ ἐθνικός. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἦτο ἰατρός τὸ ἐπάγγελμα. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος, ἰδίως εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, ἦτοι ὁ ἰδρυτὴς τῆς χριστιανικῆς ἀγιογραφίας.

Ὁ Λουκᾶς ἐμφανίζεται ὡς συνοδοιπόρος τοῦ Παύλου ἀπὸ τὴν Τρωάδα μέχρι τῶν Φιλίππων καὶ ἔπειτα ἀπὸ τῶν Φιλίππων μέχρι τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς Ρώμης, ὡς «ἰατρός ἀγαπητός» (Κολ. δ', 13).

Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Λουκᾶς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον κατόπιν εἰς τὰς Δαλματικὰς ἀκτὰς καὶ Γαλλίαν. Τέλος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀχαΐαν καὶ τὰς Θήβας, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησε. Τὸ λείψανόν του μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, ὅπως καὶ τὸ λείψανον τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Ὅταν εὐρίσκετο εἰς Ἀχαΐαν ὁ Λουκᾶς ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του, ὡς καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν συνέχειαν αὐτῶν. Ὁ Λουκᾶς εἶναι ὁ μόνος ἐξ ἐθνικῶν συγγραφεὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Δὲν ἦτο βεβαίως αὐτόπτης μάρτυς ὅλων τῶν γεγονότων. Πολλὰ τὰ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ἄλλ' ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ, πού περιγράφει, λάμπει ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ Λουκᾶ πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ τὴν Παναγίαν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 18ην Ὀκτωβρίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον:

«Λουκᾶν τὸν θεηγόρον καὶ τοῦ Παύλου συνέκδημον καὶ εὐαγγελίου τοῦ τρίτου συγγραφέα θεόπνευστον, ἐν ὕμνοις τιμῶμεν, πιστοί, ὡς ἄξιον ἐργάτην τοῦ Χριστοῦ. Τῷ φωτὶ γὰρ τοῦ Κυρίου κατανασθεῖς, μετέδοκε φῶς τῷ κόσμῳ, γράψας τὰς θαυμαστάς παραβολάς, σύστασιν Ἐκκλησίας τε τῇ ἐπελεῖσει Πνεύματος ἱστορησάμενος».

Ὁ Εὐαγγελιστὴς **Μάρκος** ἦτο υἱὸς τῆς Μαρίας, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας ἔγινε πιθανῶς ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Ἐγένοντο ἐπίσης αἱ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἐμφανίσεις αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖ συνηθοῖζοντο καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοί.

Ὁ Μάρκος ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα καὶ συνοδοιπόρος αὐτοῦ καὶ τοῦ Παύλου κατὰ τὴν πρώτην περιοδείαν των, μέχρι τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας. Κατόπιν συνώδευσε τὸν Βαρνάβαν εἰς Κύπρον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θεοῦ του ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἠκολούθησε τὸν Πέτρον μέχρι τῆς Ρώμης. Ἐπειτα ἐκήρυξεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησεν.

Οἱ Ἐνετοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ σῶμα του μετεκομίσθη εἰς τὴν πατρίδα των (815μ.Χ.).

Τὸ Εὐαγγέλιόν του ὁ Μάρκος τὸ ἔγραψε κατ' εἰσήγησιν τοῦ Πέτρου, ἡ δὲ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 25ην Ἀπριλίου.

δ) ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Πρῶτος ὁ Κύριος ὠνόμασε τοὺς δώδεκα μαθητάς του «Ἀποστόλους» (Λουκ. στ'. 13) καὶ ἔκτοτε ὡς Ἀπόστολοι ἀναφέρονται εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μόνον οἱ δώδεκα.

Ἄφανεις, πτωχοί, ἀγράμματοι οἱ περισσότεροι κατὰ κόσμον, ἐδέχθησαν τὴν μεγαλυτέραν κλῆσιν καὶ ἀποστολὴν ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεόν. Τὰ ἀφῆκαν ὅλα καὶ τὸν ἠκολούθησαν. Εἶδον τὴν ζωὴν καὶ τὰ θαύματα, ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν του, τὸν ἀντίκρυσαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ τέλος τὸν εἶδον νικητὴν τοῦ θανάτου καὶ ἔνδοξον Ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς. Ἦσαν λοιπὸν αὐτόπται μάρτυρες, τῆς ζωῆς, τῆς διδασκαλίας, τῶν θαυμάτων, τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Κατόπιν εἰς τὸ ὑπερῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐγένισαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐφωδιασμένοι δὲ με αὐτὴν ἐξεπλήρωσαν τὴν ἀποστολὴν των με ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις καὶ διώξεις, με θαύματα καὶ καρποφόρα κηρύγματα. Ἔτσι ἀνεδείχθησαν «καυχήματα καὶ στηρίγματα» τῆς Ἐκκλησίας. Καυχήματα δὲ ἰδιαιτέρως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, διότι ἀρκετοὶ ἔδρασαν εἰς ἑλληνικὰς χώρας.

Με τὰ θεόπνευστα συγγράμματά των διδάσκουν ὅλας τὰς γενεάς, ἀπέβησαν τὸ «ἅλας τῆς γῆς» καὶ ἐδημιούργησαν, μέσα εἰς ἓνα κόσμον εἰδωλολατρικόν, ἀρετὴν, ἀνθρωπισμὸν, ἀγιότητα.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην ἐνὸς ἐκάστου μὲν Ἀποστόλου εἰς ἰδιαιτέραν ἡμερομηνίαν, ὅλων δὲ μαζί τὴν 30ην Ἰουνίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον :

«Ἀπόστολοι ἅγιοι, πρεσβεύσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφεισιν παράσῃ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν».

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

- Γράψατε καὶ ἀποστηθίσατε τὰ ὀνόματα τῶν 12 Ἀποστόλων.
- Ποῖοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου; Ποῖοι Εὐαγγελισταί;
- Ποίους ὠνόμασεν ὁ Σωτὴρ «υἱοὺς βροντῆς»; Τίνος τὸ ὄνομα σημαίνει «βράχον»; Ποῖος ἀπέθανεν ἀπὸ φυσικὸν θάνατον; Ποῖος ἐβάπτισεν τὸν Κορνήλιον;
- Ἐρμηνεύσατε τὰ ἀπολυτίκια (Ἀνδρέου, Λουκά, Ἀποστόλων).
- Ἐκθεσίς : «Ὁ Θεὸς Διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ του».

α) ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ

Οί Ἀπόστολοι δὲν ἐφρόντιζον μόνον διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀνὰ τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν αὐτῆς.

Κατ' ἀρχὰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων διηύθυνον οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι. Μὲ τὴν αὐξησην τῶν πιστῶν παρέστη ἀνάγκη βοηθῶν καὶ ἐχειροτόνησαν τοὺς ἑπτὰ διακόνους. Ὅταν δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐξηπλώθη καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας, ἡ ἀνάγκη βοηθῶν ἦτο ἀκόμη μεγαλυτέρα. Οὗτοι θὰ ἐχρησίμευον διὰ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τέλει τῆς θείας λατρείας. Τότε οἱ Ἀπόστολοι ἐχειροτόνησαν πρεσβυτέρους καὶ ἐπισκόπους. Οἱ πρεσβύτεροι διηύθυνον τὰς ἐκκλησίας καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀποστόλων.

Τοιοιούτῳ ὀρίσθησαν οἱ τρεῖς βαθμοὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ ἐσχηματίσθη ἡ τάξις τῶν κληρικῶν καὶ ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ οἱ ἄλλοι πιστοὶ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς λαϊκοὶ καὶ ὡς ποιμνιον.

Ἐκ τῶν κληρικῶν :

α) Ὁ ἐπίσκοπος θεωρεῖται διάδοχος τῶν Ἀποστόλων καὶ εἶναι ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας μιᾶς περιοχῆς. Τελεῖ τὰ καθήκοντα τῆς λατρείας, ἐπιβλέπει ὅλας τὰς θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις καὶ χειροτονεῖ τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς, τοὺς ὁποίους διευθύνει.

β) Ὁ πρεσβύτερος ἢ ἱερεὺς τελεῖ ὅλα τὰ Μυστήρια, πλὴν τῆς χειροτονίας καὶ εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐπισκόπου, βοηθὸς εἰς τὸ ἔργον του καὶ ἀρχηγὸς μιᾶς ἐκκλησίας.

γ) Ὁ διάκονος εἶναι βοηθὸς τοῦ ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου κατὰ τὰς ἱερὰς τελετὰς καὶ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν διανομὴν βοηθημάτων. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους καὶ μέχρι τοῦ ζ' μ.Χ. αἰῶνος, ὑπῆρχον καὶ διωκόνισσαι, αἱ ὁποῖαι παρίσταντο κατὰ τὸ βάπτισμα τῶν γυναικῶν, ἐδίδασκον τὰς κατηχουμένας, περιποιοῦντο τοὺς ἀσθενεῖς, ἐπεσκέπτοντο τοὺς μάρτυρας κλπ.

β) Αἱ ἐπαρχιακαὶ σνποδοὶ

Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ κληρικοὶ διηύθυνον τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις κατόπιν συνεργασίας μετὰ τῶν πιστῶν. Ἔτοι εἰργάσθησαν οἱ Ἀπόστολοι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ματθίου, τῶν ἑπτὰ διακόνων, τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον κλπ. Καθιέρωσαν δηλ. τὸ **συνοδικὸν σύστημα**

εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ ζητήματα γενικωτέρας φύσεως συνήρχοντο οἱ ἐπίσκοποι ἐκάστης περιοχῆς εἰς **Συνόδους** καὶ ἀπεφαίνοντο «ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ».

Αἱ Σύνοδοι αὐταὶ ἀπὸ τοῦ γ' μ.Χ. αἰῶνος καθωρίσθη νὰ συνέρχωνται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, τὴν μητρόπολιν. Τοῦτο συνετέλεσε νὰ ἐξαρθῆ ἡ θέσις τοῦ ἐπισκόπου τῆς πρωτευούσης, ὅστις κατέλαβε τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ **μητροπολίτου** καὶ ἦτο πάντοτε πρόεδρος τῆς **Ἐπαρχιακῆς Συνόδου**. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι ἐζήτουν τὴν βοήθειάν του, ἤρχισε νὰ ἀσκῆ ἐξουσίαν τινὰ ἐπ' αὐτῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐμορφώθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἐπαρχία, μὲ ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τὴν **Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον**.

Ἀγότερον διεκρίθησαν οἱ μητροπολίται τῶν πέντε κυριωτέρων πόλεων (Κων/πλεῶς, Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀντιοχείας), οἱ ὅποιοι ἔλαβον νέον τιμητικὸν τίτλον καὶ ὠνομάσθησαν Ἀρχιεπίσκοποι ἢ Ἐξαρχοί, ἀπὸ δὲ τοῦ ε' αἰῶνος Πατριάρχαι.

Υ) Αἱ ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι καὶ αἱ σχέσεις αὐτῶν

Αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ ὅποιαὶ ἰδρῦθησαν ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Ἀποστόλους, ὀνομάζονται **Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι**, ὅπως π.χ. εἶναι αἱ Ἐκκλησίαι Ἱεροσολύμων, Ἀθηνῶν, Κορίνθου, Ρώμης κλπ.

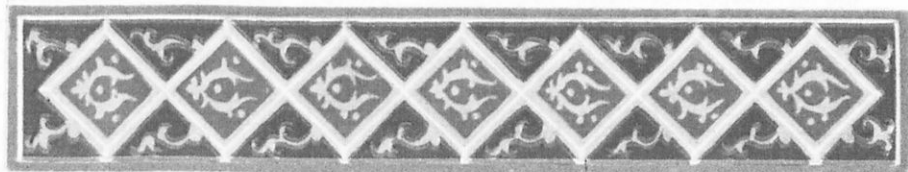
Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν εἰς τὰ μεγάλα κέντρα, αἱ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι διεκρίνοντο διὰ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν, τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν μαρτύρων, τὴν διατήρησιν ἀκριβεστέρας τῆς χριστιανικῆς πίστεως κλπ. Ἀπετέλεσαν λοιπὸν ἡλίους, οἱ ὅποιοι ἐπεμπον τὰς ἀκτῖνας τῶν καὶ ἐξωογόνουν καὶ τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας, εἰς τὰς ὁποίας ἔδιδον τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν.

Αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν ἦσαν ἀδελφικαί. Συνεδέοντο διὰ τῆς κοινῆς πίστεως, διὰ τῆς τελέσεως τῶν αὐτῶν Μυστηρίων καὶ διὰ τῆς τηρήσεως τῶν αὐτῶν θρησκευτικῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ παραδόσεων. Μὲ εἰρήνην, ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ἔλυον τὰ προκύπτοντα ζητήματα, διότι ἐβασίλευεν εἰς αὐτὰς ὁ Χριστός.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

— Πῶς ὀνομάζεται ἡ ἐνορία σας καὶ διατί ; Ἐχετε εἰς τὴν ἐκκλησίαν σας διάκονον ; Ποῦ ἔδρευεῖ ὁ ἐπίσκοπός σας ; Ἐπεσκέφθη ποτὲ τὴν ἐκκλησίαν ὄσας ; Εἶδατε χειροτονίαν κληρικοῦ ;

— **Ἐκθεσις :** «Χριστός, ὁ καλὸς ποιμὴν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Η ΔΙΩΚΩΜΕΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

(ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ Η ΗΡΩΪΚΗ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ)

1. Η ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς ὅλον τὸν γνωστὸν τότε κόσμον συνετέλεσαν καὶ τὰ ἑξῆς :

α) Ἡ κοσμοκρατορία τῶν Ρωμαίων ἤνωσε τοὺς λαοὺς τῆς γῆς καὶ κατήργησε τὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα δυσκολεύουν τὴν κυκλοφορίαν τῶν νέων ἰδεῶν.

β) Ἡ νέα θρησκεία ἐχρησιμοποίησε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἣ ὁποῖα τότε ἦτο κατανοητὴ ἀπὸ ὅλους, καὶ τὴν ἔκαμε γλῶσσαν τῆς κατηχήσεως, τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς λατρείας.

γ) Οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ : « Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς » (Ματθ. ια΄, 28) καὶ τοῦ Παύλου : « οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἕλληνι, οὐκ ἐνὶ δοῦλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ » (Γαλ. γ΄, 28), ἐπιπτον ὡς δρόσος εἰς τὰς ταλαιπωρημένας ψυχὰς τῶν βασιανιζομένων δούλων καὶ τῶν περιφρονημένων γυναικῶν καὶ ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς καρδίας των.

δ) Περισσότερον ὁμως παντὸς ἄλλου συνετέλεσεν εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας του, ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν τῶν χριστιανῶν καὶ τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα συνώδευον τὰ κηρύγματα. Ὅλα αὐτὰ ἔπειθον τοὺς πάντας διὰ τὴν θεῖαν προέλευσιν τῆς νέας θρησκείας.

Οὕτω ἄνθρωποι κάθε τάξεως καὶ ἡλικίας, μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι, ἠσπάζοντο τὴν θρησκείαν τῆς ἀγάπης καὶ αὕτη κατέστη θρησκεία ὄλων τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς διάκρισιν φυλῆς καὶ φύλου.

2. ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Ἐκτὸς τῶν εὐνοϊκῶν ὁμως περιστάσεων, ὁ Χριστιανισμὸς ἀντιμέτωπος καὶ μέγιστα ἐμπόδια, ὥστε ὁ θρίαμβὸς του ν' ἀποτελῆ πραγματικὸν θαῦμα. Τὰ μεγαλύτερα ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ διωγμοί.

Τὸν Χριστιανισμὸν ἐπολέμησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἔθνηκοί.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐχαρακτήριζον τοὺς πρώτους χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι προήρχοντο ἀπὸ αὐτοῦς, ὡς ἀποστάτας ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των. Ἀντέδρων λοιπὸν διὰ παντὸς μέσου κατὰ τῶν θεοφρονητῶν κηρύκων τῆς ἀληθείας. Μὲ τὴν ἐλευθερίαν δ', τὴν ὁποῖαν εἶχον ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους νὰ ρυθμίζουν τὰ θρησκευτικὰ των ζητήματα, ἐλάμβανον διὰ τοῦ Συνεδρίου των τὰ σκληρότερα μέτρα καὶ ὅπου δὲν ἐπῆρκον αὐτά, κατέφευγον εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐξουσίαν. Ἡ ὀρμητικότης των ὁμως ἀνεχαιτίσθη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ (70 μ.Χ.).

Οἱ ἔθνηκοί εἶχον συνηθίσει εἰς τὰς λαμπρὰς τελετάς. Ἦτο δύσκολον λοιπὸν νὰ θυσιάσουν τὰς ἀπολαύσεις των διὰ μίαν ἄλλην ζωὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Οἱ σοφοὶ καὶ οἱ μορφωμένοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἤθελον νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὸ κήρυγμα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν. Οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πλούσιοι δὲν ἠδύναντο νὰ δεχθῶν τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καὶ τὴν ἰσότητά των ἀνθρώπων, ὅπως ἐκήρυττεν ἡ νέα θρησκεία. Οἱ εἰδωλολάτραι μάγοι, ἱερεῖς, ἀγαματοποιοὶ καὶ ὅλοι ὅσοι εἶχον συμφέροντα ἀπὸ τὴν παλαιὰν θρησκείαν, ἐβλέπον νὰ χάνεται ἡ πηγὴ τῶν κερδῶν των. Τέλος ὁ ὄχλος ἐβλέπε νὰ προσβάλλεται ἡ θρησκεία τῶν πατέρων του καὶ νὰ ἀνατρέπωνται τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμα.

Διὰ τοῦτο ἐπλασαν ψευδεῖς κατηγορίας κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἔλεγον ὅτι εἶναι: α) ἄθεοι, ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀγάλματα καὶ βωμοὺς εἰς τοὺς τόπους τῶν συγκεντρώσεών των, οὔτε προσέφερον θυσίας· β) μισάνθρωποι, ἐπειδὴ ἀπέφευγον τὰς εἰδωλολατρικὰς ἐορτὰς καὶ διασκεδάσεις καὶ ἀπεστρέφοντο τὰ θεάματα· γ) ἀνθρωποφάγοι. ἐπειδὴ μετελάμβανον τὸ «Σῶμα καὶ Αἷμα» τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι εἰς κάθε θεομηνίαν (σεισμόν, πλημμύραν, ἀνομβρίαν, ἐπιδημίαν, πείναν κλπ.) ἐθεώρουν ὡς ὑπαιτίους τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς κατεδίωκον διὰ νὰ καταπαύσῃ ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν των.

Ἐπὶ πλέον οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόμιζον, ὅτι ἡ κροσμοκρατορία των ἦτο ἔργον τῶν θεῶν των, τοὺς ὁποίους ἀντιπροσώπευεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ἡ Σύγκλητος συχνὰ «ἀπεθέωνε» τοὺς αὐτοκράτορας καὶ εἰς τὰ ἀγάλματα των ἔπρεπε ν' ἀποδίδονται θεῖαι τιμαὶ ἀπὸ τὰ πλήθη. Μὲ τὸν Χριστιανισμόν ἡ «ἀποθέωσις» αὐτῆ ἐσείετο ἐκ θεμελίω. Ἐξ ἄλλου αἱ μυστικαὶ συγκεντρώσεις τῶν χριστιανῶν καὶ ἡ συνεχῶς αὐξανομένη δύναμις των, ἔδιδον ἀφορμὰς νὰ ὑποπτεύωνται συνωμοσίας.

Δι' ὅλα αὐτὰ οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες μετέβαλον τὰς ἀνεπιστήμους διώξεις τῶν χριστιανῶν εἰς ἐπιστήμους διωγμούς, οἱ ὅποιοι διακρίνονται εἰς δύο περιόδους:

α) ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤῆΣ ΔΙΩΓΜῆΣ

1. Ὁ διωγμὸς τοῦ Νέρωνος (64—68 μ.Χ.). Τὸ θέρος τοῦ 64 μ.Χ. ἐξερράγη μεγάλη πυρκαϊὰ εἰς τὴν Ῥώμην, ἡ ὁποία ἀπετέφρωσε μέγα μέρος τῆς πόλεως. Λέγεται ὅτι ἡ πυρκαϊὰ αὕτη ἦτο ἐμπρησμός τοῦ Νέρωνος, προκειμένου ν' ἀνοικοδομήσῃ νέαν πόλιν καὶ νὰ δημιουργηθῇ ἡσυχία, ὥστε νὰ κτισθοῦν μεγαλοπρεπέστερα τὰ ἀνάκτορά του. Ὁ λαὸς τότε ἐξηγέρθη ἐναντίον του καὶ αὐτὸς διὰ νὰ ἀποτινάξῃ τὴν εὐθύνην του μετέστρεψε κατὰ τῶν χριστιανῶν τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ. Διέδωκε δηλ. καταλλήλως, ὅτι ἡ πυρκαϊὰ ἦτο ἔργον τῶν μισανθρώπων χριστιανῶν καὶ ἔδωκεν οὕτω τὸ σύνθημα τοῦ φοβερωτέρου διωγμοῦ ἐξ ὅσων ἐγνώρισεν ἡ Ἐκκλησία μας.

Οἱ χριστιανοὶ—ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία ἀκόμη—συνελαμβάνοντο ἀθρόως. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐρράπτοντο μέσα εἰς δέρματα ζῶων καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς κύνας. Ἄλλοι ἐδένοντο εἰς πασσάλους, ἠλείφοντο μὲ πίσσαν καὶ ἠνάπτοντο ὡς νυκτερινοὶ φανοί, ἵνα φωτίσουν τοὺς κήτους τῆς Ῥώμης. Ἄλλοι ἐδένοντο εἰς τροχοὺς μὲ δρέπανα καὶ κατὰ τὴν περιστροφὴν των κατεξεσχίζοντο οἱ σάρκες των. Τέλος, ἄλλοι ἐσταυρώοντο ἢ ἐρρίπτοντο εἰς τὰ θηρία ἢ ἐβασανίζοντο ποικιλοτρόπως.

Χιλιάδες χριστιανῶν ἐμαρτύρησαν τότε καὶ μεταξύ αὐτῶν οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος. Φανερὰ λατρεία τῶν χριστιανῶν ἦτο ἀδύνατος τώρα. Διὰ τοῦτο κατέφυγον εἰς σπήλαια, εἰς ὑπόγεια κοιμητήρια καὶ εἰς τὰς κατακόμβας (1).

(1) Αἱ κατακόμβαι, ἀρκεταὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας σφύζονται μέχρι σήμερον ὑπὸ τὴν Ῥώμην καὶ ἄλλας πόλεις, ἦσαν ὑπόγεια νεκροταφεῖα. Ταῦτα ἔλαβον τοιαύτην ἔκτα-

2. **Ὁ διωγμὸς τοῦ Δομιτιανοῦ** (81 – 96 μ.Χ.), ὁ Δομιτιανὸς ἐπίστευσεν εἰς τὴν συκοφαντίαν, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἠρνοῦντο ὑπακοὴν εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐπεξέτεινε τὸν διωγμὸν μέχρι τῆς Ἀνατολῆς.

Τότε ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ ἐμαρτύρησαν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ Τιμόθεος κ.ἄ.

3. **Ὁ διωγμὸς τοῦ Τραϊανοῦ** (98 – 117 μ.Χ.). Ὁ Τραϊανὸς ἐστηρίχθη εἰς παλαιὸν νόμον τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου (31 π.Χ.—14 μ.Χ.), διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο ἡ λειτουργία Σωματείου ἢ Ἑταιρείας ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦτο ἀνεγνωρισμένη ὀργάνωσις, ὅπως τὰ παλαιὰ θρησκευτά, κατεδιώχθη δικαστικῶς. Οἱ χριστιανοὶ δηλ. δὲν ἀνεζητοῦντο, ἀλλ' ὁσάκις κατηγγέλλοντο καὶ ἠρνοῦντο νὰ θυσιάσουν εἰς τὰ εἰδῶλα, ἐβασανίζοντο καὶ ἐθανατώνοντο. Τότε ἐμαρτύρησεν ὁ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Συμεὼν, τελευταῖος ἐπιζῶν συγγενὴς τοῦ Σωτῆρος, ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Ἰγνάντιος κ.ἄ.

Ὁ Ἰγνάτιος ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ πίστις του πρὸς τὸν Χριστὸν ἦτο θερμὴ, ὥστε ὠμολόγησε ταύτην εἰς τὸν Τραϊανόν, ὅταν διήρχετο ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν (106 μ.Χ.). Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ ὀδηγηθῆ εἰς Ρώμην καὶ νὰ ριφθῆ εἰς τὰ θηρία. Οἱ χριστιανοὶ τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ δάκρυα καὶ προσεφέρθησαν νὰ τὸν σώσουν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη, ἀποφασισμένος ν' ἀναγκάσῃ τὰ θηρία νὰ τὸν κατασπαράξουσιν, ἂν δὲν ἤθελον νὰ τὸ κάμουν. Πράγματι δὲ ἐρρίφθη εἰς τὸ φρικαλέον ἀμφιθέατρον τῆς Ρώμης, τὸ ἔτος 110 μ.Χ, καὶ ὅταν οἱ λέοντες ἐβρυχῶντο ἐναντίον του, ὁ ἅγιος εἶπε: «σῆτος εἶμαι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλέθομαι, ἵνα εὐρεθῶ ἄρτος καθαρὸς». (Μνήμη τοῦ 20 Δεκεμβρίου).

4. **Ὁ διωγμὸς τοῦ Ἀντωνίνου Πίου** (138 – 161 μ.Χ.). Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς δὲν ἐπεδοκίμαζε τοὺς διωγμούς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ σταματήσῃ τὸν φανατισμένον ὄχλον. Διὰ τοῦτο ἐχύθη καὶ πάλιν ἄφθονον χριστιανικὸν αἷμα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐμαρτύρησεν ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος, μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου.

σιν, ὥστε ἀπετέλεσαν ὀλοκλήρους νεκρουπόλεις. Ὑπόγειαι σήραγγες, πού καταλήγουν εἰς δωμάτια, πλάγια ἀνοίγματα, πού ὀδηγοῦν εἰς ὀρόφους καὶ μυστικὰς ἐκκλησίας, τὰς καθιστοῦν πραγματικῶς λαβυρίνθους. Ἐκεῖ κατέφυγον οἱ χριστιανοὶ κατὰ τοὺς διωγμούς καὶ ἐκτιζον παρεκλήσια ἢ ἀνήγειρον ἀγίας Τραπεζὰς ἐπὶ τῶν τάφων τῶν μαρτύρων. Εἶναι πλήρεις σαρκοφάγων καὶ τάφων, ὅπου ἀναπαύονται ἀμέτρητοι χριστιανοὶ τὸν αἰώνιον ὕπνον. Λόγῳ τοῦ σκότους ἐχρησιμοποιοῦν κηρία, τὰ ὅποια ἀπέμειναν μέχρι σήμερον ὡς σεβαστὸν ἔθιμον.

‘Ο Πολύκαρπος Σμύρνης ειργάσθη διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους Ἐκκλησίας. Ὅταν ὁ Ρωμαῖος ἀνθύπατος Κοδραῖτος τὸν προέτρεπε ν’ ἀρνηθῆ τὸν Χριστὸν, ἀπήντησεν: «ὄγδοήκοντα καὶ ἕξ ἔτη δουλεύω τὸν Χριστὸν καὶ εἰς οὐδὲν μὲ ἠδίκησε: πῶς νὰ βλασφημῆσω τὸν βασιλέα μου;». Ἐρρίφθη λοιπὸν εἰς τὴν πυρὰν καὶ κατόπιν ἔθανατώθη διὰ τοῦ ξίφους. (Μνήμη του 23 Φεβρουορ).

5. **‘Ο διωγμὸς τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου** (161 – 180 μ.Χ.). Οἱ διωγμοὶ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου δὲν εἶχον τὴν σκληρότητα τῶν προηγουμένων, ἀλλὰ δὲν ἔλειψαν καὶ κατ’ αὐτοὺς οἱ μάρτυρες τῆς πίστεως, ὅπως ἡ ἀγία Παρασκευή, ὁ ἀπολογητῆς Ἰουστίνος κ.ἄ.

‘Η Ἀγία Παρασκευή ἦτο Ρωμαία κόρη, πού ἐμοίρασε τὴν περιουσίαν της εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐκήρυττε τὸν Χριστὸν. Συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν καὶ ἀπεκεφαλίσθη κατόπιν βασανιστηρίων. (Ἡ μνήμη της ἑορτάζεται τὴν 26ῆν Ἰουλίου).

‘Ο ἀπολογητῆς Ἰουστίνος κατήγετο ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην. Ἐμελέτησε τὴν Ἀγίαν Γραφήν καὶ ἀπεδέχθη ὀλοψύχως τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας. Ἐπεσκέφθη πολλὰς πόλεις καὶ κατέληξεν εἰς Ρώμην, ὅπου ἴδρυσε σχολὴν καὶ ἐδίδασκε τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας. Οἱ ἄλλοι ἐθνικοὶ φιλόσοφοι τὸν κατηγόρησαν καὶ συνελήφθη, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ κατόπιν ἀγρίων βασανιστηρίων (165 μ.Χ.).

6. **‘Ο διωγμὸς τοῦ Σεπτίμιου Σεβήρου** (193 – 211 μ.Χ.). Κατὰ τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς ἐμαρτύρησαν πολλοὶ καὶ μεταξὺ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡ χριστιανὴ κόρη Περπέτουα (203 μ.Χ.). Ἡ μνήμη της ἑορτάζεται τὴν 1ην Φεβρουαρίου.

Ἦκολούθησε περίοδος εἰρήνης καὶ ἡ Ἐκκλησία διωργανώθη ἐκ νέου, καίτοι δὲν παρῆλθεν ἡμέρα χωρὶς νὰ χυθῆ χριστιανικὸν αἷμα.

β) ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ Τῶν ΔΙΩΓΜῶν

7. **‘Ο διωγμὸς τοῦ Δεκίου** (249 – 251 μ.Χ.). Ὁ Δέκιος ἐξέδωκε διάταγμα, πού ὑπεχρέωνε ὅλους τοὺς ὑπηκόους του νὰ προσφέρουν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ νὰ λάβουν σχετικὸν πιστοποιητικὸν ἀπὸ τὰς εἰδικὰς ἐπιτροπὰς τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων. Τὸ πλῆγμα ἦτο βαρύντατον, ἀλλ’ ἐλάχιστοι ἐπτοήθησαν. Οἱ χριστιανοὶ ἀνεζητοῦντο τώρα, ἐδημεύοντο αἱ περιουσίαι των, ἐξωρίζοντο, ἐβασανίζοντο καὶ ἔθανατῶνοντο. Μεταξὺ ἐκείνων, πού προσέφερον τὸ αἷμα των, ἦσαν καὶ οἱ ἐπί-

σκοποι: Ρώμης Φλαβιανός, Ἀντιοχείας Βαβύλας καὶ Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος. Ἀπὸ τὴν φυλάκισιν καὶ τὰ βασανιστήρια ἀπέθανε καὶ ὁ γηραιὸς Ὠριγένης.

Ὁ Ὠριγένης κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ κατέστη ὁ πολυγραφώτερος συγγραφεὺς καὶ ἡ σπουδαιότερα θεολογικὴ φυσιογνωμία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἡ διδασκαλία του ἐγοήτευε πολλοὺς καὶ τοὺς ἔκομνε χριστιανούς. Ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τῆς Θεολογίας εἶναι τεραστία ἀκόμη καὶ σήμερον.

8. Ὁ διωγμὸς τοῦ Οὐλериανοῦ (257 – 259 μ.Χ.). Ὁ Οὐλериανὸς ἐξέδωκεν αὐστηρότερον διάταγμα κατὰ τῶν χριστιανῶν. Κατ' αὐτὸ οἱ ἀνώτεροι κληρικοί, ἀρνοῦμενοι νὰ θυσιάσουν, ἐθανατώνοντο ἀμέσως. Τότε συνελήφθη νὰ ἱεουργῇ ὁ Πάπας Σίξτος καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Ὁ ἑπαρχὸς ἐζήτησε ἀπὸ τὸν ἀρχιδιάκονόν του νὰ τοῦ παραδώσῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν. Ὁ ἅγιος Λαυρέντιος συνήθροισε τότε τὰ ὄρφανά, τὰς χήρας, τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους, ποὺ συνετηροῦντο ἀπὸ τὰς εἰσφορὰς τῶν χριστιανῶν, καὶ τοῦ εἶπεν: «Ἴδου ὁ χρυσὸς ἡμῶν. Ἴδου οἱ λίθοι οἱ πολύτιμοι». Διὰ τὸ θάρρος του, ἐψήθη ζωντανός.

Εἰς τὴν Καρχηδόνα ἀπεκεφαλίσθη ὁ ἐπίσκοπος Κυπριανός, ἐνῶ τὰ πλήθη ἠπλωναν σινδόνας νὰ συλλέξουν τὸ τίμιον αἷμα του.

9. Ὁ διωγμὸς τοῦ Διοκλητιανοῦ (284 – 306 μ.Χ.). Ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε νὰ θυσιάσουν οἱ ἀξιωματικὸι καὶ οἱ στρατιῶται εἰς τοὺς θεοὺς, ἄλλως ἐξεδιώκοντο ἀπὸ τὸ στράτευμα. Κατὰ τὸ ἔτος 303 μ.Χ., ἐξέδωκεν ἀνάλογον διάταγμα δι' ὅλους τοὺς χριστιανούς. Τότε οἱ ναοὶ κατεδαφίζοντο, αἱ ἱεραὶ Γραφαὶ ἐκαίοντο, οἱ κληρικοὶ ἐβασανίζοντο καὶ ὅλοι, ὅσοι ἤρνοῦντο νὰ θυσιάσουν εἰς τὰ εἰδῶλα, ἐθανατώνοντο. Κρουνοὶ χριστιανικοῦ αἵματος ἐπότισαν καὶ πάλιν τὸ δένδρον τῆς Ἐκκλησίας. Τότε ἐμαρτύρησε καὶ ὁ Ἅγιος Παντελεήμων.

Ὁ μεγαλομάρτυς καὶ ἱαματικὸς Παντελεήμων ἔγινε χριστιανὸς ἀπὸ τὴν μητέρα του Εὐβούλην. Ἀπηλευθέρωσε τοὺς δούλους του, ἐχάρισε τὰ χρέη καὶ ἔκαμνε κάθε εἶδους ἐλεημοσύνας. Ἦτο ἰατρός, ἀλλὰ ἐθεράπευε καὶ τὰς ψυχὰς μὲ τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Μὲ τὴν δύναμιν δὲ τῆς προσευχῆς ἐθαυματουργοῦσε. Ἡ θεραπεία ἐνὸς τυφλοῦ ἔγινε αἰτία τοῦ μαρτυρίου του. Ὁ Διοκλητιανὸς τοῦ ὑπέσχεθη μεγάλας τιμὰς καὶ πλοῦτη, ἂν ἐδέχετο νὰ διακηρύξῃ ὅτι τὰ πάντα κατορθώνει μὲ τὴν βοή-

θειαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ὁ Ἅγιος ἠρνήθη καὶ ἐδέχθη τὸ μαρτύριον. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 27ῆν Ἰουλίου.

Τὸ αἷμα ὅμως τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, ὡς σπορὰ γόνιμος, «παρήγε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα». Ἄλλη θρησκεία, ὕστερα ἀπὸ τὸσον ἐξοντωτικούς διωγμούς, θὰ ἐκλονίζετο καὶ θὰ ἔμενεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀπλή ἀνάμνησις. Ἡ χριστιανικὴ ὅμως θρησκεία ἐνισχύθη καὶ ἀνεπτύχθη ἀπὸ «κόκκου σινάπεως» εἰς μέγα δένδρον. Ἔδωσε τὰς βάσεις καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὸν ὑψηλότερον καὶ ὠραιότερον πολιτισμόν. Τοῦτο δὲ διότι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἔργον καὶ βουλή τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τοὺς ἁγίους Μάρτυρας αὐτῆς εἰς ἰδιαιτέρας δι' ἕκαστον ἑορτάς. Ὅλους μαζί δὲ τοὺς τιμᾷ καθ' ἕκαστον Σάββατον καὶ εἰς ἰδιαιτέραν ἑορτὴν κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων (πρῶτην Κυριακὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστήν). Τότε ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

«Τῶν ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ Μαρτύρων σου, ὡς πορφύραν καὶ βύσσον τὰ αἵματα ἡ ἐκκλησία σου στολισμένη, δι' αὐτῶν βοᾷ σοι. Χριστέ ὁ Θεὸς τῷ λαῷ σου τοὺς οἰκτιρμούς σου κατάπεμψον εἰρήνην τῇ πολιτείᾳ σου δώρησαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Υ) ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΑΓΙΟΙ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Μεταξὺ τῶν ἁγίων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἐντελῶς ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουν οἱ μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος.

1. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος : Ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας καὶ κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν.

Ἦκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, διεκρίθη καὶ ἔγινε χιλιάρχος, ἐνίκησε καὶ λέγεται «τροπαιοφόρος». Ἀπὸ μικρὸς ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων του ἐμοίρασε τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἠλευθέρωσε τοὺς δούλους καὶ αἰχμαλώτους καὶ εἰργάζετο διὰ τὴν διάδοσιν τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ χριστιανομάχος ὁμως Διοκλητιανὸς τὸν διέταξε νὰ μεταβῆ εἰς μίαν πόλιν καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς χριστιανούς. Τότε ὁ Γεώργιος ἐδήλωσε μὲ θάρρος ὅτι εἶναι καὶ ὁ ἴδιος χριστιανός. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ ἔταξε πλούτη, δόξαν καὶ τιμὰς. Ὁ Γεώργιος ὅμως τὰ ἠρνήθη ὅλα χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ἐφυλακίσθη καὶ ἐβασανίσθη, ἀλλ' ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν του καὶ ἀπεκεφαλίσθη (303 μ.Χ.).

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τιμᾷ ἰδιαιτέρως τὸν μεγαλομάρτυρα Ἅγιον καὶ τὸ ὄνομά του λαμβάνουν πολλαὶ ἐκκλησίαι, πολλὰ χωρία, πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἀποτελεῖ σύμβολον ἀνδρείας ὁ τροπαιοφόρος Μεγαλομάρτυς καὶ ἡ εἰκὼν του κοσμεῖ τὰς πολεμικὰς μας σημαίας.

Εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας παριστάνεται ὡς καρβαλλάρης, ὅστις φονεύει πτερωτὸν δράκοντα. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν Ἀλάγειαν (Ἄτταλείας) ἐφόνευσε μὲ τὸ δόρυ του τὸν δράκοντα, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ φάγη τὴν ὠραιωτάτην κόρην τοῦ ἡγεμόνος Σελβίου, ἡ ὁποία τοῦ προσεφέρετο ὡς ὑποχρεωτικὴ θυσία.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τὴν 23ην Ἀπριλίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρὸς, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

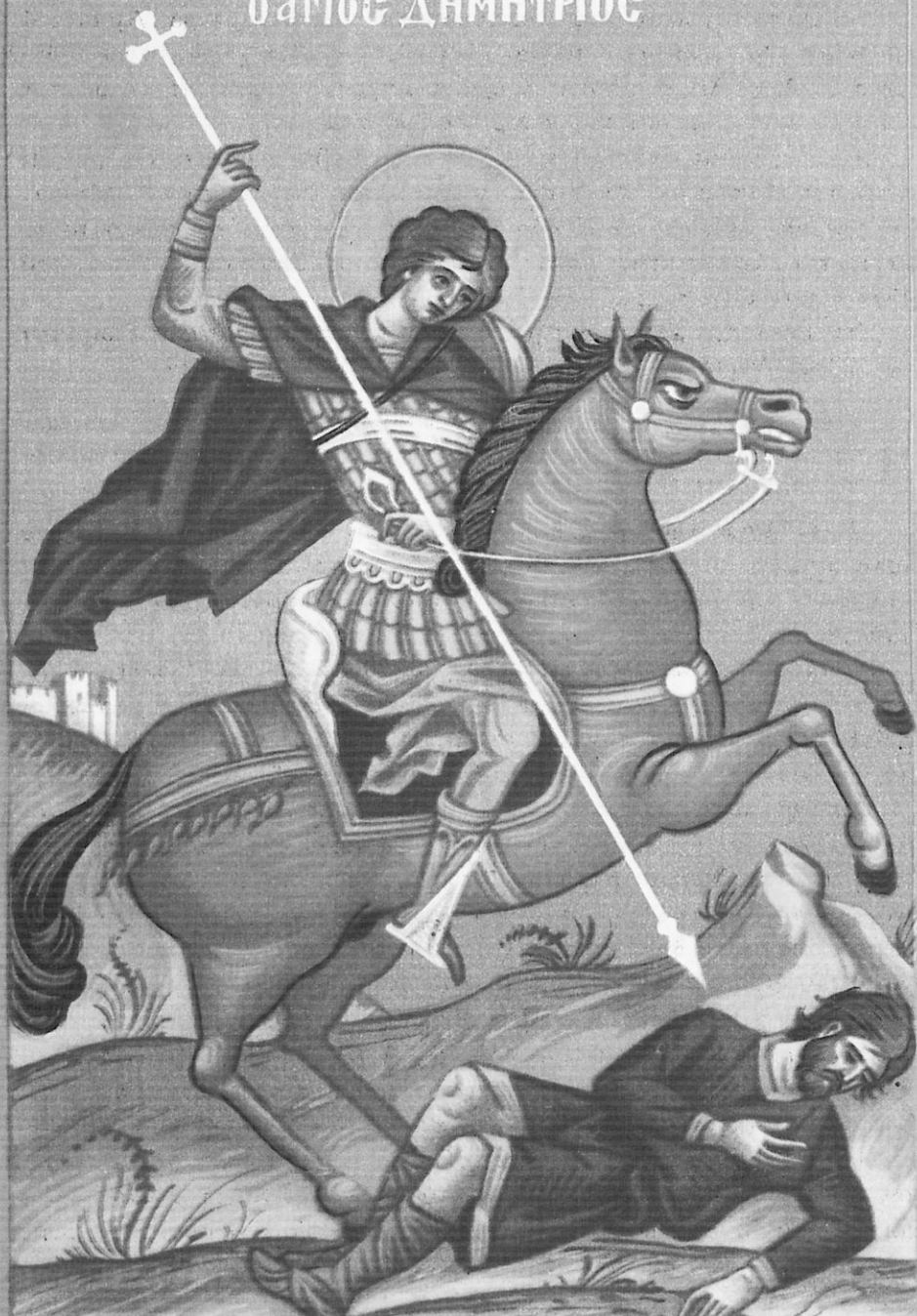
2. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο πόλις μεγάλη. Οἱ χριστιανοὶ εἰς αὐτὴν ἦσαν πολλοὶ καὶ ἠκολούθουν μὲ ἀφοσίωσιν τὴν ἱερὰν παράδοσιν, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τὸν Παῦλον.

Ἄλλ' ἦτο ἡ περίοδος τῶν σκληρῶν διωγμῶν τοῦ Διοκλητιανοῦ. Εἰς τὴν Θεσσαλονικίην ἦλθεν ὁ συνάρχων αὐτοῦ Μαξιμιανός. Πολλοὶ ἐρρίφθησαν τότε εἰς τὰς φυλακάς, διὰ νὰ ὑποστοῦν φρικτὰ βασανιστήρια, νὰ καοῦν ἢ νὰ ριφθοῦν εἰς τὰ θηρία τοῦ ἵπποδρόμου.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ εἰς νέος καὶ ὠραῖος ἀξιωματικὸς, ὁ Δημήτριος. Οὗτος κατήγετο ἀπὸ εὐπορον οἰκογένειαν καὶ ἀπὸ μικρὸς κατετάγη εἰς τὸν ρωμαϊκὸν στρατόν, ὅπου διεκρίθη διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀνδρείαν του. Ἀπὸ μικρὸς ἐπίσης ὁ Δημήτριος, κατηνάλωσε τὰς δυνάμεις του εἰς τὸ νὰ διδάσκη τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας εἰς τοὺς συμπολίτας του Θεσσαλονικεῖς. Ἀπέβη οὕτω στήριγμα καὶ παρηγορία τῶν χριστιανῶν τῆς πόλεως. Καὶ ἀπὸ τὴν φυλακὴν του ἀκόμη δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται διὰ τὸν Χριστόν. Ματαίως οἱ γονεῖς του, οἱ φίλοι του καὶ οἱ συνάδελφοί του ἀξιωματικοὶ προσεπάθουν νὰ τὸν μεταπείσουν. Ὁ Δημήτριος ἔμενε σταθερὸς καὶ ἀλύγιστος εἰς τὴν πίστιν του.

Πρὸς τιμὴν τοῦ ἡγεμόνος ἐτελέσθησαν ἀγῶνες. Κατ' αὐτοὺς ὁ γίγας Λυαῖος κατενίκα τοὺς πάντας καὶ ὑβρίζων τὸν Χριστόν ἐκάλει τοὺς χριστιανούς νὰ παλαίσουν μαζί του. Τότε ὁ Νέστωρ, ἀπὸ τοὺς θερμο-

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

τέρους μαθητάς τοῦ Δημητρίου, μετέβη εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν τοῦ φυλακισμένου μάρτυρος, προκειμένου νὰ ἀναμετρηθῆ μετὰ τὸν γίγαντα, ἀλλ' εἰδωλολάτρην Λυαῖον.

Ὁ Δημήτριος παρεκάλεσε τὸν Θεὸν μετὰ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸν νεαρὸν μιμητὴν τοῦ Δαβὶδ ἐναντίον τοῦ συγχρόνου ἐκείνου Γολιάθ. Κατόπιν εἶπεν εἰς τὸν Νέστορα :

— « Καὶ τὸν Λυαῖον θέλεις νικήσει, καὶ διὰ τὸν Χριστὸν θέλεις μαρτυρήσει ».

Τότε ὁ Νέστωρ προβάλλει εἰς τὸν στίβον καὶ ὅλοι μόνου κατὰ-πληκτοί. Προσεύχεται : « Ὁ Θεὸς τοῦ Δημητρίου βοήθει μοι » καὶ ὀρμᾷ ἀκάθεκτος ἐναντίον τοῦ γίγαντος, τὸν ὁποῖον κατανικᾷ καὶ φονεύει.

Οἱ χριστιανοὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, ἀλλ' οἱ εἰδωλολάτραι ἐξηγριώθησαν. Ὁ ἡγεμὼν διέταξε νὰ φονευθῆ ὁ Νέστωρ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ὁ Δημήτριος, ὅστις ἀπέθανε λογχιζόμενος.

Τὸ ἅγιον λείψανόν του παρέλαβον καὶ ἔθαψαν οἱ χριστιανοὶ μετὰ μεγάλην εὐλάβειαν. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ἀπὸ τὸν τάφον του ἀνεδίδοτο εὐωδία μύρου, ποῦ ἔδωσεν εἰς τὸν ἅγιον τὸ ὄνομα : « Μυροβλήτης ».

Ἐπὶ τοῦ τάφου του εἶχε κτισθῆ μεγαλοπρεπῆς ναὸς, ὅστις ἐκάη κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1917 καὶ ἀνοικοδομήθη ἕξ ἴσου λαμπρός.

Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἦτο ἀνέκαθεν ὁ πολιοῦχος Ἁγίος τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποῖαν πολλάκις ἐφύλαξε καὶ ὑπηρέτησεν.

Ὁ ἴδιος ἐβοήθησε τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ τὴν ἠλευθέρωσε κατὰ τὸ 1912 ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 26ην Ὀκτωβρίου, τοῦ δὲ ἁγίου Νέστορος τὴν ἐπομένην. Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ψάλλεται τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον :

« Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις Σὲ ὑπέρμαχον ἢ Οἰκουμένην, ἀθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροποῦμενον. Ὡς οὖν Λυαῖόν καθέλιες τὴν ἑπαισιν, ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνεις τὸν Νέστορα, οὕτως, Ἁγιε μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε δωρησάσθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος ».

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ (313 μ.Χ. — 867 μ.Χ.).

Θ Θ Ρ Ι Α Μ Β Θ Σ Γ Η Σ Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α Σ

1. Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

α) ΤΟ ΠΑΡΑΡΟΗ

Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, ἀφοῦ μετῆλθε πᾶν βίαιον μέσον διὰ νὰ ἐξοντώσῃ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, εἰς τὸ τέλος ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὁ Παῦλος, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου του ἀνῆλθεν χριστιανὸς αὐτοκράτωρ, ὁ **Μέγας Κωνσταντῖνος**.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐγεννήθη εἰς τὴν Νύσσαν (Σερβίας) τὸ ἔτος 273 μ.Χ. καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ τότε Ρωμαίου στρατηγοῦ Κωνσταντίου Χλωροῦ καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ἑλένης.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος διηρεῖτο εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν. Ἐκαστον ἐξ αὐτῶν εἶχεν αὐτοκράτορα (μὲ τὸν τίτλον «Αὔγουστος») καὶ συναυτοκράτορα (μὲ τὸν τίτλον «Καῖσαρ»). Εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ἦτο αὐτοκράτωρ ὁ Διοκλητιανὸς μὲ συναυτοκράτορα τὸν Γαλέριον. Εἰς τὸ Δυτικὸν ἦτο αὐτοκράτωρ ὁ Μαξιμιανός, ὅστις προήγαγε τὸν Κωνσταντῖνον εἰς συναυτοκράτορα καὶ ἔστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Γαλατίαν (Γαλλίαν). Ὁ Κωνσταντῖνος παρέμεινε ὡς ὄμηρος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διοκλητιανοῦ (Νικομήδειαν), ὅπου ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον καὶ διεκρίθη.

Ὁ Γαλέριος ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Διοκλητιανοῦ τὴν ἐκδοσὶν διαταγμάτων κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἤρχισεν ὁ φοβερός διωγμός. Ὁ Κωνσταντῖνος ἠσθάνετο ἀποτροπιασμόν διὰ τὰ διαπραττόμενα κακουργήματα καὶ μὲ πρῶτην εὐκαιρίαν ἀνεχώρησε πλησίον τοῦ πατρὸς του, ὅστις ἠύνόει τοὺς χριστιανούς.

Τὸ 306 μ.Χ. ἀπέθανεν ὁ Κωνσταντῖνος καὶ αἱ στρατιαὶ ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τὸν Κωνσταντῖνον. Ἀργότερον ἄλλαι στρατιαὶ ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως τὸν Μαξέντιον καὶ τῆς Ἀνατολῆς τὸν Λικίνιον. Ὁ Κωνσταντῖνος ἠθέλησε νὰ ἀνασυστήσῃ τὴν Μονοκρατορίαν. Πρὸς τοῦτο κύριον ἀντίπαλον εἶχε τὸν Μαξέντιον. Ἐκλείσει λοιπὸν συμφωνίαν μὲ τὸν Λικίνιον καὶ ἐβάδισε ἐναντίον τῆς Ρώμης (312 μ.Χ.). Ὅταν ἐπέρασε τὰς Ἄλπεις καὶ ἐβάδιζεν ἐπὶ Ἰταλικοῦ ἐδάφους εὐρέθη εἰς ἀμηχανίαν. Οἱ στρατιῶται τοῦ ἦσαν πιστοὶ καὶ παντοῦ ἐνίκησε μαζί των. Τώρα ὁμως, πού ἐπρόκειτο νὰ πολιορκήσουν τὸ Καπιτώλιον, θὰ τὸν ἠκολούθουν; Ἡσθάνθη τότε τὴν ἀνάγκην τῆς θείας προσοχῆς καὶ προσηυχῆθη εἰς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐτίμησεν ὁ πατήρ του.

Ἐνῶ δὲ ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν οὐρανόν, διέκρινεν ἐπάνω ἀπὸ τὸν δίσκον τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου σταυρὸν φωτεινὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «ἐν τούτῳ νίκα». Ὁ Κωνσταντῖνος διηπόρει: «τί ἄρα σημαίνει τὸ φάσμα». Ἀλλ' ὁ Χριστός, ὅστις γνωρίζει τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων, ἐπιφαίνεται ἀκόμη μίαν φοράν κατὰ τὴν νύκτα, εἰς τὸ ὄνειρόν του, καὶ τοῦ δεικνύει τὸν σταυρὸν. Τότε αἱ ἀμφιβολίαι του διελύθησαν. Τὴν πρώϊαν ἐκάλεσε τοὺς χρυσοκόους του καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναπαραστήσουν τὴν εἰκόνα τοῦ «σημείου» καὶ νὰ τὴν στολίσουν μὲ χρυσὸν καὶ ἀδάμαντας. Οὕτω κατεσκευάσθη τὸ **Λάβαρον**.

Ἦτο ἐν ὑψηλὸν καὶ περιχύρσον δόρυ μὲ ὀριζοντίαν κεραίαν, πού ἐσχημάτιζε σταυρὸν. Ἀπὸ τὴν κεραίαν ἐκρέματο χρυσοπόρφυρον τετράγωνον ὕφασμα, μὲ τὰ πρόσωπα τοῦ βασιλέως καὶ τῶν δύο υἱῶν

του χρυσοκεντημένα μέσα εις κύκλους. Εις τὴν κορυφὴν ὑπῆρχε χρυσοῦς λιθοκόλλητος στέφανος μετὰ τὸ μονόγραμμα «Χ» εἰς τὸ μέσον. Τὸ ἔμβλημα αὐτὸ ἀντικατέστησε τοῦ λοιποῦ τὸν αὐτοκρατορικὸν ἀετὸν τῆς Ρώμης καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ κράνος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὰς ἀσπίδας τῶν στρατιωτῶν.

β) Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΝΟΚΡΑΤΩΡ

Ὁ Μαξέντιος ἠδύνατο νὰ παραμείνῃ μέσα εἰς τὰ τεῖχη τῆς Ρώμης καὶ νὰ ἐξαντλήσῃ τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐξηνάγκαζε νὰ τὸν πολιορκῇ. Ἐστηρίχθη ὅμως εἰς τὸν πολυάριθμον ἐξ εἰδωλολατρῶν στρατὸν του καὶ ἐξῆλθε τῶν τευχῶν, διὰ νὰ δεχθῇ τὴν μάχην εἰς τὸ ὕπαιθρον.

Ἡ λάμψις τῆς πίστεως ἐπλημύρισε τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὸ κύριον τμήμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Κωνσταντίνου. Τοὺς ἐγέμισε μετὰ θάρρος καὶ αὐτοπεποίθησιν καὶ ὤρμησαν ἀκάθεκτοι κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν τοῦ Μαξεντίου, ὁ ὁποῖος κατετροπώθη καὶ ἔσπευσε νὰ σωθῇ εἰς τὴν Ρώμην. Ἄλλ' ἐνῶ διήρχετο τὴν Μουλβίαν γέφυραν, ἔπεσεν εἰς τὸν Τίβεριν καὶ ἐπνίγη, διότι αὕτη ὑπεχώρησεν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ὑποχωρούντων στρατιωτῶν.

Ὁ Κωνσταντῖνος, μετὰ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Λάβαρον, εἰσηλθε θριαμβευτῆς εἰς τὴν «αἰωνίαν πόλιν», ὅπου ἐτέλεσε τὸν «θρίαμβόν» του χωρὶς νὰ θυσιάσῃ εἰς τοὺς θεοὺς, οὔτε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὅπως ἔκαμνον οἱ εἰδωλολάτραι. Ἡ Σύγκλητος τοῦ ἔστησε θριαμβευτικὴν ἀψίδα μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ὅτι ὁ βασιλεὺς «κατ' ἐμπνευσιν τῆς θεότητος» κατετρόπωσε τὸν τύραννον. Ὁ ἴδιος δὲ ἔστησε τὸν ἀνδριάντα του εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὸν ὁποῖον παριστάνετο νὰ κρατῇ δόρυ εἰς σχῆμα σταυροῦ μετὰ τὴν δεξιάν του χεῖρα, καὶ εἶχε τὴν ἐπιγραφὴν: «Τούτῳ τῷ σωτηριῶδει σημεῖῳ, τὴν πόλιν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασωθεῖσαν ἠλευθέρωσα».

Ἡ πρώτη μεγάλη ἐνέργεια τοῦ Κωνσταντίνου, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων. Τοῦτο ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Λικινίου (313 μ.Χ.) καὶ ἀναφέρει περίπου τὰ ἑξῆς:

«..Ἡμεῖς οἱ αὐτοκράτορες Κωνσταντῖνος καὶ Λικίνιος, ἀποφασίζομεν νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς χριστιανούς τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐξασκοῦν τὴν θρησκείαν... ἵνα εἴη ὁ Θεὸς εὐσπλαχνικὸς καὶ εὐμενὴς πρὸς ὅλους ἄσους ζοῦν εἰς τὸ κράτος μας...»

Οὕτως οἱ ὠμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι διωγμοί, ποὺ ἐκράτησαν τρεῖς ὀλοκλήρους αἰῶνας, ἐσταμάτησαν. Οἱ ἐξόριστοι καὶ φυλακισμένοι ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως ἠλευθερώθησαν. Ἐν αἴσθημα ἀνακουφίσεως, νίκης καὶ θριάμβου ἐκυριάρχησεν εἰς ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον, ὅστις ἀνέπεμψε θερμὰς δοξολογίας πρὸς τὸν Κύριον.

Κατόπιν ὁ Κωνσταντῖνος ἔδωκεν εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ εὐαγγελικώτερον χαρακτῆρα καὶ αἱ παραχωρήσεις τοῦ πρὸς τοὺς χριστιανούς διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην. Οἱ κληρικοὶ ἀπέκτησαν ὅλα τὰ δικαιώματα τῶν εἰδωλολατρῶν ἱερέων καὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν ἦσαν ὑποχρεωμένοι πλέον νὰ συμμετέχουν εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς ἐορτάς, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ τελοῦν πανδημῶς τὴν λατρείαν των. Αἱ παντὸς εἶδους μαγεῖαι ἀπηγορεύθησαν, οἱ χριστιανοὶ ἐπροτιμοῦντο εἰς τὰς δημοσίας θέσεις, ἡ Ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ ἐλευθερώνη τοὺς δούλους, ἡ Κυριακὴ ὠρίσθη ὡς ἡμέρα ἀργίας κλπ.

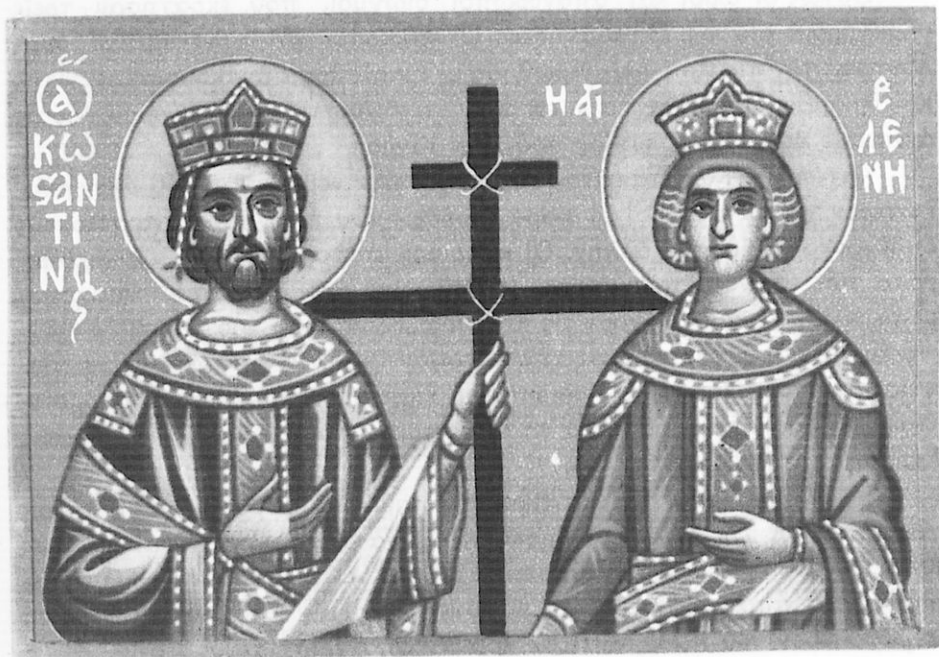
Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Λικίνιος ἔκρινε σκόπιμον νὰ προσεταιρισθῆ ὅλους τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἀρχαίας θρησκείας, καὶ νὰ δώσῃ μάχην ἐναντίον τοῦ Κωνσταντίνου εἰς Ἄδριανούπολιν (323 μ.Χ.). Ὁ στρατὸς τοῦ περιεστοιχιζέτο ἀπὸ παντὸς εἶδους μάγους, μάντεις, θύτας κλπ., ἐνῶ τὸ στρατόπεδον τοῦ Κωνσταντίνου ἔβριθεν ἀπὸ χριστιανούς ἱερεῖς.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπροχώρησε μὲ τὸ Λάβαρον ἐμπρὸς καὶ μὲ μεγαλύτεραν πίστιν τῶρα εἰς τὸν Θεὸν τῶν χριστιανῶν. Πράγματι δὲ ὁ Σταυρὸς κατενίκησε τὰ εἰδῶλα καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἔγινε Μονοκράτωρ.

Ὁ Κωνσταντῖνος διήρесе τὸ κράτος εἰς 14 Διοικήσεις. Εἰς τὰς ἔδρας αὐτῶν ἠδρευεν ὁ Μητροπολίτης ἢ Ἐξάρχος ἢ Ἀρχιεπίσκοπος. Παρὰλλήλως πρὸς τὰς Ἐπαρχιακὰς Συνόδους συνεκαλοῦντο τῶρα καὶ Σύνοδοι τῶν Διοικήσεων καὶ αἱ μεγαλύτεραι αὐτῶν Τοπικαί. Αἱ ἀποφάσεις δὲ αὐτῶν ἐπεκυροῦντο ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὁπότε εἶχον γενικὸν κύρος. Τέλος, εἰς ἐκτάκτους ἀνάγκας, συνεκροτοῦντο αἱ Ἐνδημοῦσαι Σύνοδοι, ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους εἰς τὴν πρωτεύουσαν Μητροπολίτας.

Υ) Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ - Ο ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ - Ο ΠΑΘΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος παρέμενε εἰς τὴν ἐπίσημον πρωτεύουσάν του, τὴν Ρώμην. Κατὰ τὸ 326 μ.Χ. ἀπέσχεεν ἐπιδεικτικῶς τῶν τελουμένων εἰδωλολατρικῶν ἐορτῶν καὶ τοῦτο ἐξηρέθησε τὸν ὄχλον.

Διάφορα δὲ τραγικὰ οἰκογενειακὰ γεγονότα ἠνάγκασαν τὴν μητέρα του νὰ σπεύσῃ πλησίον του. Ἡ Αὐγούστα Ἑλένη, μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐγεννήθη εἰς Βιθυνίαν. Ὡς χήρα ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν της εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Κατόπιν μετέβη εἰς Παλαιστίνην (327) διὰ νὰ προστατεύσῃ τοὺς Ἁγίους Τόπους ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα. Ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς Ἱερουσαλήμ εἶχε κτισθῆ τῶρα ἡ πόλις Αἰλεία Καπιτωλίνη καὶ ἡ βασίλισσα ἀνεζήτησεν εἰς αὐτὴν τὸν Τάφον τοῦ Σωτῆρος.

Ἐχρειάσθησαν πολλοὶ ἔρευναί διὰ νὰ εὑρεθῆ ὁ ἱερός χώρος. Ἐγένοντο ἀνασκαφαὶ καὶ ἀπεκαλύφθη ὁ Τίμιος Σταυρός. Τὸ μέγα τοῦτο γεγονός ἀνεκοίνωσεν ἡ Ἑλένη εἰς τὸν υἱὸν της καὶ ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ κτισθῆ ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου λαμπρότατος ναός, ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ βασίλισσα ἐθεμελίωσε τὸν ναὸν αὐτὸν καὶ πολλοὺς ἄλλους καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ της. Ἀπέθανεν εἰς Νικομήδειαν (328 μ. Χ.) καὶ ἐτάφη μεγαλοπρεπῶς. Ἀργότερον ὁ Κωνσταντῖνος μετέφερε τὰ ὀστᾶ της εἰς τὴν νέαν του πρωτεύουσάν, τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Νεαρχία τῆς Ἀναστάσεως ἐκάη ὑπὸ τῶν Περσῶν (614 μ.Χ.). Κατόπι ἀνοικοδομήθη, ἀλλὰ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀράβων (1014 μ.Χ.). Τέλος ἀνοικοδομήθη πάλιν (1048 μ.Χ.) καὶ οὗτος, μὲ διαφόρους ἐπισκευάς, σφίζεται μέχρι σήμερον.

δ) ἸΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΘΑΠΑΤΟΣ ΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ἡ Κωνσταντῖνος ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῦσῃ νέαν πρωτεύουσαν, μακρὰν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴν Ρώμην. Ὡς τοιαύτην δὲ ἐξέλεξε τὸ Βυζάντιον, ἐν ἀπλοῦν χωρίον εἰς τὴν περὶ τὸν Κεράτιον κόλπον ἐπτάλοφον γλῶσσαν γῆς.

Οἱ θρύλοι ἀναφέρουν, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ ἐχάρασσε τὰ σύνορα τῆς πόλεως μὲ ἐν ἀκόντιον. Ὅταν δὲ οἱ αὐλικοὶ τοῦ τὸν ἠρώτησαν: «Κυρίαί μας, πόσον θὰ προχωρήσῃς ἀκόμη;», ἐκεῖνος τοὺς ἀπήντησε: «Θὰ προχωρῶ, ἕως ὅτου σταματήσῃ αὐτός, ποὺ προχωρεῖ ἐμπρός μου». Τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι ἡ θεία δύναμις τὸν ὠδήγει.

Αἱ ἐργασίαι ἐπροχώρησαν καὶ τὴν 11ην Μαΐου 330 μ.Χ. ἐτελέσθησαν πανηγυρικῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς «Νέας Ρώμης», ἡ ὁποία ἔκτοτε ὀνομάζεται πρὸς τιμὴν τοῦ **Κωνσταντινούπολις**. Ἡ Κωνσταντῖνος ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ μέγαρα καὶ πολλὰς ἐκκλησίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὀπουδαιότερα ἦτο ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ἐθεμελίωσεν ἐπίσης τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἀνοικοδόμησις συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του.

Ἄλλ' ἤδη ἐπέδραμον οἱ Πέρσαι καὶ ἐνῶ ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον των, ἠσθένησε καὶ μετέβη εἰς τὰ λουτρά Ἐλεσνοπόλεως (Βιθυνίας). Ὁ θάνατος ὁμως προσήγγιζε καὶ μετεφέρθη εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Νικομηδείας, ὅπου ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου. Παραδίδων δὲ τὸ πνεῦμα του εἰς τὸν Κύριον, λέγεται ὅτι ἔκαμε μὲ τὴν δεξιάν του τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

Ἡ σορὸς του μετεκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐντὸς χρυσοῦ φερέτρου καὶ κατετέθη εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Ἡ ἱστορία, διὰ τὸ μέγα ἔργον του, τὸν ὠνόμασε «Μέγαν». Ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία τὸν ἀνεκήρυξεν «ἅγιον» καὶ «Ἰσαπόστολον», διότι ἐκλήθη εἰς τὸν Χριστιανισμόν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος, καὶ δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς ἔπραξεν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 21ην Μαΐου. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἑορτάζεται καὶ ἡ μνήμη τῆς ἀγίας μητρὸς του Ἐλένης, ἡ ὁποία ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν εὐτυχίαν νὰ εὕρῃ

τὸ Τίμιον Ζύλον καὶ εἰργάσθη ὡς ἄλλη ἰσαπόστολος τοῦ Χριστοῦ. Τότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Τοῦ Σταυροῦ Σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλη-
σιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλευσί Ἀπόστολός Σου, Κύριε, βασιλεύουσαν
πόλιν τῇ χειρὶ Σου παρέθετο, ἦν περισώζε διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς Θεο-
τόκου, μόνη Φιλάνθρωπε».

2. ΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ

Αἵρεσις ὀνομάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας κάθε ἐσφαλμένη ἀντί-
ληψις διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἡ ὁποία δὲν στηρίζεται εἰς τὰ κη-
ρύγματα τοῦ Σωτῆρος, οὔτε εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν του ἢ
τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν.

Οἱ αἰρετικοὶ προσπαθοῦν νὰ προσελκύσουν καὶ ἄλλους ὀπαδοὺς
καὶ ἔτσι συντελοῦν εἰς τὴν διάσπασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος.

Ὡς πρῶτοι αἰρετικοὶ ἐνεφανίσθησαν οἱ Ἰουδαῖζοντες, τοὺς ὁποίους
κατεδίκασεν ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος. Κατόπιν ἐνεφανίσθησαν καὶ ἄλ-
λοι. Ἐφ' ὅσον ὁμως διήρκουν οἱ διωγμοί, αἱ αἵρέσεις δὲν ἦτο. εὐκόλως
ν' ἀναπτυχθοῦν. Οἱ χριστιανοὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μένουν ἡνωμένοι.

Ἐπειτα ὁμως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔζησε μίαν περίοδον ἐντα-
τικῆς δράσεως. Ὁ Χριστιανισμὸς διεδόθη εἰς τὰ πέρατα τῆς αὐτοκρα-
τορίας. Ἡ συστηματικὴ δὲ καλλιέργεια τῶν ἀληθειῶν του ἐπέβαλε τὴν
δημιουργίαν διαφόρων θεολογικῶν σχολῶν. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρί-
θησαν αἱ σχολαὶ τῆς Καρχηδόνας καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ Ἀλεξάν-
δρεια ἰδίως μετεβλήθη εἰς κέντρον θεολογικῶν ἐρίδων, ἀπὸ τὰς ὁποίας
ἐξεπήγασεν ἡ πρώτη μεγάλη αἵρεσις, ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου. Ταύτην
ἀργότερον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι. Ἐξ αὐτῶν αἱ κυριώτεραι εἶναι
αἱ ἐξῆς :

α) Ὁ ΑΡΕΙΟΣ ΚΑΙ Ἡ ΠΡΩΤΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ὁ Ἄρειος κατήγετο ἀπὸ τὴν Λιβύην καὶ ἔλαβε μεγάλην θεολογι-
κὴν μόρφωσιν. Ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ μετὰ τὴν
εὐγλωττίαν του ἐσαγήνευε τόσον τοὺς ἐνορίτας του, ὥστε οὗτοι ὠνο-
μάζοντο «Ἀρειανοί».

Τότε ὁμως ὁ Ἄρειος ἤρχισε νὰ διδάσκη αἰρετικὰς διδασκαλίας.
Ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι Θεὸς ἀληθινός, ὅπως ὁ Πατὴρ του,

ἀλλὰ κτίσμα. Είναι, ἔλεγε, τὸ τελειότερον δημιούργημα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐγεννήθη «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων».

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, Ἀλέξανδρος, προσεπάθησε νὰ κάμῃ νὰ ἐννοήσῃ ὁ Ἄρειος, ὅτι ἡ διδασκαλία του ἦτο αἰρετική, διότι ὁ Θεὸς εἶναι «ἅμα Πατὴρ, ἅμα Υἱός». Ὁ Ἄρειος ὅμως ἐπέμενε εἰς τὴν αἵρεσίν του. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συνεκάλεσε τοπικὴν Σύνοδον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἡ ὁποία ἀφώρισε τὸν Ἄρειον καὶ τὸν ἔστειλεν ἐξορίαν εἰς Παλαιστίνην. Ἐκεῖ ὅμως ὁ Ἄρειος μὲ τὴν εὐφράδειάν του ἀπέκτησε καὶ ἄλλους ὄπαδούς. Κατόπιν ἐδήλωσε ψευδῆ μετάνοιαν καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἀλλὰ μὲ τοὺς ὄπαδούς του προεκάλει·συνεχῶς ταραχὰς καὶ αἱματηρὰς συγκρούσεις.

Ὁ τότε αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἤθελε τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἠνωμένον ὑπὸ τὸ σκῆπτρον του καὶ προσεπάθησε νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα. Ἐπίσθη ὅμως ὅτι ματαιοπονεῖ καὶ τότε συνεκάλεσεν εἰς τὴν Νίκαιαν τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (325 μ.Χ.).

Εἰς τὴν Σύνοδον αὐτὴν ἔλαβον μέρος 318 θεοφόροι Πατέρες ἀπὸ ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ οἱ ἅγιοι Νικόλαος, Σπυρίδων, Ἀθανάσιος καὶ πολλοὶ ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως «ἐν τοῖς διωγμοῖς ἀκρωτηριασθέντες».

Ὡμίλησαν πολλοί. Μεταξὺ αὐτῶν ὅμως διεκρίθη ὡς ἰκανώτερος ἀντίπαλος τοῦ Ἀρείου, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος. Οὗτος ἦτο τότε ἀπλοῦς διάκονος, πού συνώδευε τὸν γηραιὸν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, Ἀλέξανδρον.

Μὲ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα ὁ Ἀθανάσιος ὑπεστήριξε τὴν θεότητα τοῦ Σωτῆρος καὶ ἀπέδειξε ὅτι «ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Πατρός, σοφία μονογενῆς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ».

Ἡ Σύνοδος κατεδίκασε τὸν Ἄρειον, διέταξε νὰ καταστραφοῦν τὰ συγγράμματά του διὰ τοῦ πυρὸς καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν καὶ τοὺς ὄπαδούς του εἰς Ἰλλυρίαν. Συνέταξε δὲ τότε καὶ τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ «Συμβόλου τῆς Πίστεως», δηλ. τοῦ «Πιστεῖω».

Ἀργότερον ὁ Ἄρειος παρεδέχθη τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος. Ἐπέστρεψεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἦτο πλέον ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος. Ὁ Ἀθανάσιος ἤρνηθη νὰ τὸν δεχθῇ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἄρειος ἐξηκολούθησε νὰ προκαλῆ ταραχὰς καὶ ἐκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκεῖ ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἠρνεῖτο νὰ τὸν μεταλάβῃ, καθ' ὅσον εἶχεν ἀποκλεισθῆ ἀπὸ τὴν

Ἐκκλησίαν. Ἐπενέβη τότε ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος. Τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ὁ Ἄρειος ἐπανέλαβε τὴν πίστιν του εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Μετὰ τὴν ἔξοδόν του ὅμως ἐκ τῶν ἀνακτόρων, ἀπέβίωσεν αἰφνιδίως (336 μ.Χ.). Ἡ αἵρεσις του ὅμως ἐπέζησεν ἐπὶ πολὺ.

β) Αἱ κυριώτεραι ἀπὸ τὰς μετεπειτὰ αἵρεσεις

Ἀργότερον εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου προσετέθη καὶ νέα. Ὁ Ἐπίσκοπος Κων/πόλεως **Μακεδόσιος**, ἠρνεῖτο τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐδίδασκε δηλ. ὅτι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, οὔτε μὲ τὸν Υἱόν. Ἐλεγεν ὅτι εἶναι δημιούργημα ἀπὸ διαφορετικῆν οὐσίαν. Οἱ ὄπαδοί του ὠνομάσθησαν «Πνευματομάχοι» καὶ μαζί μὲ τοὺς Ἀρειανούς ἐτάρασσον τὴν Ἐκκλησίαν

Ὁ τότε αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος ὁ Μέγας συνεκάλεσε τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον εἰς Κων/πολιν (381 μ.Χ.). Κατ' αὐτὴν ἔλαβον μέρος 150 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος αὕτη κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου καὶ συνέταξε τὰ ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

Ἄλλὰ καὶ ὁ **Νεστόριος**, πατριάρχης Κων/πόλεως, πικρὸς, διώκτης τῶν αἰρετικῶν, κατέληξε νὰ γίνῃ καὶ ὁ ἴδιος αἰρετικός. Οὗτος ἐδίδασκεν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἔνδυμα τῆς θείας φύσεως. ἠρνεῖτο δηλ. τὴν θείαν ἐνανθρώπησιν, ἢ ὅποια εἶναι οὐσιαστικὴ ἔνωσις τῆς θείας μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ αἵρεσις αὕτη κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἢ ὅποια συνῆλθεν εἰς Ἐφεσον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β' (431 μ.Χ.). Κατ' αὐτὴν διετυπώθη ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος (Θεάνθρωπος) καὶ ὅτι «δύο φύσεων ἔνωσις γέγονεν».

Τέλος ὁ **Εὐτυχιῆς** ἀρχιμανδρίτης Κων/πόλεως, διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν αἵρεσιν τοῦ Νεστορίου, ἐδίδασκεν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Σωτῆρος ἀπερροφήθη ὑπὸ τῆς θείας, ὅπως ἀπορροφᾶται μία σταγὼν ὕδατος μέσα εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς θεότητος. Οἱ ὄπαδοί του ὠνομάσθησαν Μονοφυσίται καὶ ἡ αἵρεσις κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου, ἢ τῆς συνεκλήθη εἰς Χαλκηδόνα (451 μ.Χ.) ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ. Κατ' αὐτὴν παρέστησαν 630 Πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀπεφάνθησαν ὅτι αἱ δύο φύσεις τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἡνωμέναι «ἀσυγγύστως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως».

Αἱ διάφοροι αἵρέσεις ὅμως εἶχον συσσωρεύσει πλεῖστα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, τὰ ὅποια ἐπὶ ἓνα αἰῶνα συνετάρασσον τὴν Ἐκκλησίαν

αν και ἐζήτων τὴν ὀριστικὴν λύσιν. Πρὸς τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς συνεκάλεσεν εἰς Κων/πολιν τὴν Ε΄ Οἶκ. Σύνοδον (553), εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος 165 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος κατεδίκασε τὰ συγγράμματα τριῶν συγγραφέων «Τρία Κεφάλαια», ποὺ περιεῖχον ἰδέας ἀρειανιζούσας καὶ νεστοριαζούσας καὶ ἐκύρωσε τὸν ὅρον τῆς Δ΄ Οἴκου. Συνόδου κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν. Ὅσοι ἐξηκολούθουν νὰ μένουν εἰς τὴν αἵρεσιν αὐτὴν, ἀπεκόπησαν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ ἀπετέλεσαν τὰς Ἐκκλησίας τῶν Κοπτῶν (Αἰγύπτου - Ἀβησσυνίας), Ἀρμενίων καὶ Ἰακωβιτῶν (1)

Υ) ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Αἱ Α΄ καὶ Β΄ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι συνέταξαν τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Τοῦτο παρέδωσαν εἰς ἡμᾶς ὡς ἱερὰν σημαίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ κρατῶμεν ὑψηλὰ, ἀγνήν καὶ ἔνδοξον. Ἐχει δὲ ὡς ἑξῆς :

Ἄρθρον 1^{ον} : Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.

Ἄρθρον 2^{ον} : Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, Ὁὼς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι΄ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Ἄρθρον 3^{ον} : Τὸν δι΄ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σὰρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Ἄρθρον 4^{ον} : Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Ἄρθρον 5^{ον} : Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

Ἄρθρον 6^{ον} : Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Ἄρθρον 7^{ον} : Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

(1) Ὁπαδοὶ τοῦ Ἰακώβου, Μονοφυσῖται τῆς ΒΑ΄ Συρίας.

Ἄρθρον 8^{ον} : Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ
ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ
Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν
Προφητῶν.

Ἄρθρον 9^{ον} : Εἰς μίαν Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν
Ἐκκλησίαν.

Ἄρθρον 10^{ον} : Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,

Ἄρθρον 11^{ον} : Πρόσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

Ἄρθρον 12^{ον} : Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

3. ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Οί μορφωμένοι χριστιανοί, οί όποιοι διεκρίνοντο διά τήν άγιότητα τοῦ βίου των, τήν όρθότητα τής διδαχής των καί τόν ένθεον ζήλον των καί οί όποιοι μέ τόν λόγον ή μέ τά συγγράμματά των άνέπτυσαν τās χριστιανικās άληθείας κατά παντός πολεμίου, ώνομάσθησαν **Πατέρες** τής Έκκλησίας. Οὔτοι διακρίνονται εις 'Αποστολικούς Πατέρας, εις 'Απολογητάς καί εις 'Αντιαιρετικούς συγγραφείς.

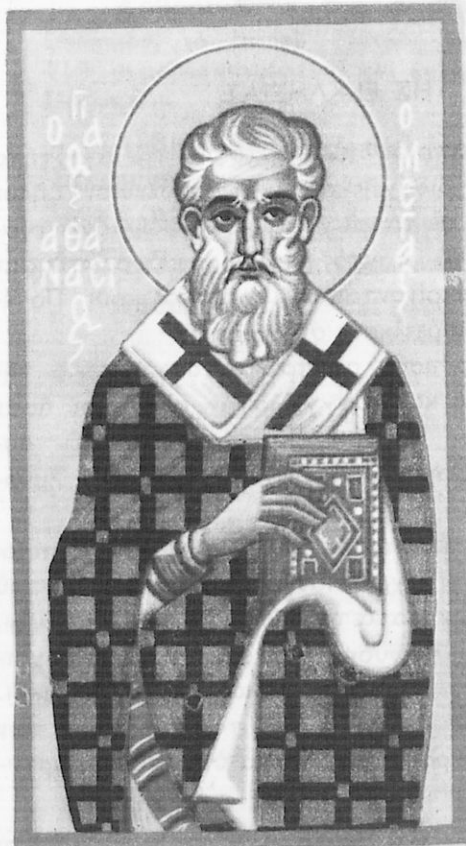
'Αποστολικοί Πατέρες ώνομάσθησαν οί πρώτοι συγγραφείς τής Έκκλησίας, μετά τούς 'Αποστόλους καί Εὐαγγελιστάς, οί όποιοι ήσαν μαθηταί αύτῶν καί ήκμασαν όλίγον κατόπιν. Κυριώτεροι μεταξύ αύτῶν είναι οί επίσκοποι: Ρώμης Κλήμης, 'Αντιοχείας 'Ιγνάτιος, Σμύρνης Πολύκαρπος κ.ά.

'Απολογηταί ώνομάσθησαν οί έκκλησιαστικοί Πατέρες, οί όποιοι ήσχολήθησαν μέ τήν ύπεράσπισιν τής χριστιανικής θρησκείας, διά τῶν λόγων ή διά τῶν συγγραμμάτων των, κατά τούς χρόνους τῶν διωγμῶν. Οὔτοι μέ τās «άπολογίαις» των κατεδείκνυον ότι όλοι αί κατά τῶν χριστιανῶν κατηγορίαι ήσαν ουκοφαντίαι καί ότι οί διωγμοί ήσαν άδικοί. 'Ωρισμένοι μάλιστα δέν έδίστασαν νά ύποστηρίξουν τās άπολογίαις των αύτοπροσώπως ένώπιον τῶν αύτοκρατόρων καί νά ύποστοῦν μαρτυρικόν θάνατον.

Σπουδαιότεροι άπολογηταί ήσαν: α) 'Αριστέιδης ό 'Αθηναίος, όστις έγραψεν 'Απολογίαν πρὸς τόν αύτοκράτορα 'Αντωνίνον, β) ό 'Ιουστίνος όστις απήύθυνεν 'Απολογίαν πρὸς τόν αύτὸν αύτοκράτορα καί άλλην πρὸς τόν Ρωμαϊκόν λαόν, γ) ό 'Αθηναγόρας, όστις έγραψεν 'Απολογίαν πρὸς τόν Μάρκον Αὐρήλιον κ.ά.

'Αντιαιρετικοί συγγραφείς ώνομάσθησαν οί Πατέρες, οί όποιοι απέκρουσαν τās αίρέσεις. Σπουδαιότεροι έξ αύτῶν είναι: α) 'Ο Είρηναίος, επίσκοπος Λουγδούνων (Λυῶνος), όστις έμαρτύρησεν επί Σεπτιμίου Σεβήρου, β) ό Κλήμης ό 'Αλεξανδρεύς, όστις έγραψε πάμπολλα συγγράμματα, γ) ό Γρηγόριος, επίσκοπος Νεοκαισαρείας, όστις έδρασεν εις Πόντον, δ) ό 'Ωριγένης, ό Κυπριανός, ό Λακτάντιος

Οί σπουδαιότεροι Πατέρες τής Έκκλησίας μας κατά τήν περίοδον αύτήν είναι οί εξής:

Ὁ μέγας οὗτος πρόμαχος τῆς Ὀρθοδοξίας ἐγεννήθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὸ 295 μ.Χ. καὶ ἐκεῖ ἐσπούδασε. Κατείχετο ὑπὸ θερμῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ζωὴ του ὑπῆρξεν εἰς συνεχῆς ἀγῶν καὶ ἐν διαρκῆς μαρτύριον.

Εἰς τὴν Νίκαιαν ἀπέβη ὁ κύριος ὑπέρασπιστής τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ ἐπέβαλε τὰς ἀπόψεις του, καίτοι ἦτο ἀπλοῦς διάκονος. Τὸ 328 ἐξελέγη ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, διὰ νὰ καταστῇ ἐπὶ 45 ἔτη ὁ «ἀληθὴς στῦλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ πατὴρ τῆς Ὀρθοδοξίας».

Μὲ παντοίας συκοφαντίας τῶν Ἀρειανῶν ἐξωρίσθη τὸ 335 εἰς Τρεβήρους (Γαλλίας), διότι ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὸν Ἀρειον. Οἱ ἐπίσκοποι διεμαρτυρήθησαν καὶ

ὁ λαὸς προσήχετο ὑπὲρ τοῦ ἐξορίστου. Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος μάλιστα ὑπέβαλε καὶ γραπτὴν παράκλησιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Ἀθανάσιος ἐπανῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου, ἀφοῦ μετέδωσε τὸ ἀσκητικὸν πνεῦμα εἰς τὴν Δύσιν.

Τὸ 340 ἀπάγεται εἰς Ρώμην, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ 346, ὅποτε «οὐδέποτε μνημονεύεται πολυανθρωποτέρα καὶ λαμπροτέρα ὑποδοχῆ» ἀπὸ τὸ ποίμνιον του, ὡς γράφει ὁ Γρηγόριος.

Κηρύττει καὶ συγγράφει διαρκῶς, ἀλλ' ἡ δημιουργικὴ του ἐργασία διακόπτεται (355) ἀπὸ αὐτοκρατορικοὺς ἀντιπρόσωπους, οἱ ὅποιοι τὸν ἐξήγαγον ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ μοναχοὶ τότε τὸν μετέφερον εἰς τὴν ἔρημον. Ἀπὸ ἐκεῖ παρηκολούθει τὴν Ἐκκλησίαν, ἔγραφε καὶ παρηγόρει τοὺς πάντας. Ἐπανῆλθεν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ (362), διὰ νὰ ἐξορισθῇ

καί πάλιν καί νά καταφύγη εἰς τὰ μοναστήρια. Ἐπανήλθεν ἐπὶ Ἰοβιανοῦ καί κατεδιώχθη ἀπὸ τὸν Οὐάλην (365) καί παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρας μῆνας «ἐν πατρώῳ μνήματι», παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἀνεκλήθη (366) καί παρέμεινε πλέον μέχρι τοῦ θανάτου του (373), διὰ νά καταστήσῃ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀκρόπολιν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Οἱ ἀγῶνες του ἦσαν πολυχρόνιοι, τὰ συγγράμματά του πάμπολλα καί σοφὰ (δογματικά, ἱστορικά, ἐρμηνευτικά, ἀσκητικά κλπ.). Ἀνήκει εἰς τὰς μεγάλας μορφὰς τῆς Ἐκκλησίας μας, ὥστε ὁ Γρηγόριος ἔγραψεν: «Ἀθανάσιον ἐπαινῶν, ἀρετὴν ἐπαινέσομαι».

Ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ὠνόμασε Μέγαν καί τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 18ην Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Στύλος γέγονας ὀρθοδοξίας, θεῖοις δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν Ἐκκλησίαν. Ἱεράρχα Ἀθανάσιε. Τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας, κατήσχυνας Ἄρειον. Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτιον, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

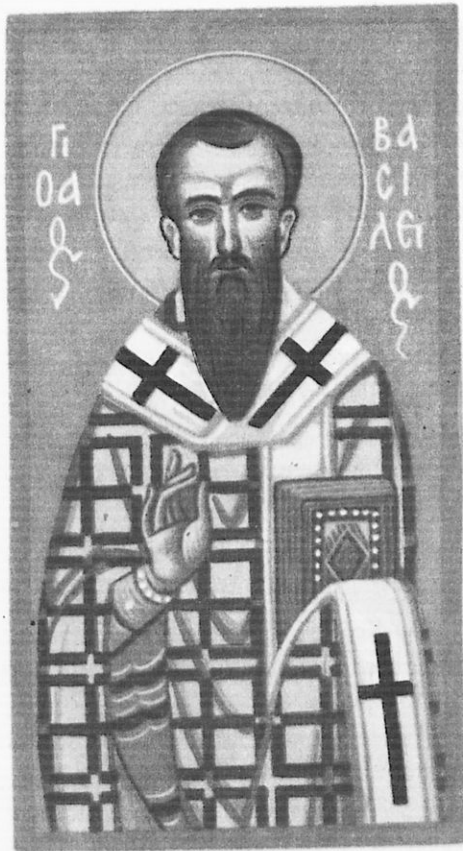
β) ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

Ι. Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας τὸ 330 μ.Χ. Πρώτη ἡ μητέρα του, ἡ εὐσεβεστάτη Ἐμμέλεια, κατέθηκεν εἰς τὴν καρδίαν του τὰ σπέρματα τῆς εὐσεβείας καί τῆς ἀρετῆς. Κατόπιν ἐμορφώθη εἰς τὴν Καισάρειαν καί τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Γρηγορίου καί συνεδέθη μετ' αὐτοῦ διὰ στενωτάτης φιλίας. «Ἐξῆ ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον. Ἐφαινετο ὡς νά εἶχομεν μίαν ψυχὴν εἰς δύο σώματα. Δύο δὲ ὁδοὶ ἦσαν εἰς ἡμᾶς γνωσταί, ἡ μία πού ὠδήγει εἰς τοὺς ναοὺς καί ἡ ἄλλη πού ὠδήγει πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς διδασκάλους μας», γράφει ὁ Γρηγόριος.

Ἀφοῦ ἔμαθεν ὅλας τὰς ἐπιστήμας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Κατόπιν ἐπεσκέφθη καί ἐγνώρισε τοὺς περιφημότερους ἀσκητὰς τῆς ἐποχῆς του εἰς τὴν Αἴγυπτον καί Παλαιστίνην καί ἐξῆσε καί ὁ ἴδιος ὡς ἀσκητῆς εἰς ἓν ἄλλος τοῦ Πόντου. Ἐκεῖ, μαζί με τὸν Γρηγόριον, προπαρεσκευάσθη διὰ κοινωνικὴν δρᾶσιν καί συνέταξε τοὺς μοναχικοὺς κανόνας του.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, ἀργότερον δὲ (370) ἐπίσκοπος. Τότε ἱδρυσε τὴν περίφημον «Βασιλειάδα» ἐν συγκρότημα φιλαρρωπικῶν καταστημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐθεραπεύετο κάθε σωματικὸς καί ψυχικὸς νόσος. Ἐκεῖ ἔστρωνεν ἀτελείω-

τον τράπεζαν διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἠγρύπνει παρὰ τὴν κλίνην τῶν ἀσθενῶν. Διὰ τὴν «Βασιλειάδα» διέθεσεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν συνετήρει μὲ δωρεάς, ἐράνους καὶ τὸν ἰδικόν του μόχθον.

Εἰς ἕν ἰδιαίτερον κτίριον τῆς «Βασιλειάδος» ἐστεγάζετο τὸ Ὀρφανοτροφεῖον διὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ, διὰ τὰ ὅποια ὁ Βασίλειος κατέστη ὁ Ἅγιος τῆς χαρᾶς μὲ τὰ δῶρα καὶ τὰς φροντίδας του.

Ἦτο ὁμως ἡ ἐποχὴ τῶν αἰρέσεων καὶ οἱ Ἀρειανοὶ προσεῖλκυον καὶ βασιλεῖς ἀκόμη. Ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης ἠθέλησε νὰ ἐξαπλώσῃ τὸν Ἀρειανισμόν καὶ εἰς τὴν Καισάρειαν, ἀλλὰ συνήντησε τὴν ἄρνησιν τοῦ Βασιλείου. Τοῦ παρήγγειλε λοιπὸν μὲ τὸν ἑπαρχον Μόδεστον νὰ ἀσπασθῇ τὴν «πίστιν τοῦ Βασιλέως» καὶ τὸν ἠπέλιθσεν:

— Ὅταν ἐγὼ διατάζω, πρεπεῖ ὅλοι ὄχι ἀπλῶς νὰ ὑπακούουν, ἀλλὰ νὰ τρέμουν. Νὰ παύσῃ λοιπὸν νὰ ἐναντιώνεται εἰς τὰς διαταγὰς μου, διότι θὰ τοῦ δημεύσω τὴν περιουσίαν, θὰ τὸν ἐξορίσω, θὰ τὸν βασανίσω, θὰ τὸν θανατώσω ἐπὶ τέλους! Ὁ γλυκὺς ἱεράρχης ἀπήντησε:

— Δήμευσιν περιουσίας δὲν φοβοῦμαι, διότι δὲν ἔχω παρὰ αὐτὰ τὰ παλαιὰ ἐνδύματα καὶ ὀλίγα βιβλία. Ἡ ἐξορία δὲν μὲ τρομάζει, διότι εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εἶμαι παρεπίδημος. Τὰ βασανιστήρια καὶ τὰ θηρία δὲν μὲ φοβίζουν, διότι τὸ ἀσθενικόν μου σῶμα δὲν θ' ἀνθέξῃ πολὺ καὶ θ' ἀποθάνῃ. Ἄλλ' οὔτε καὶ ὁ θάνατος μὲ τρομάζει, διότι δι' αὐτοῦ θὰ ἐνωθῶ ταχύτερον μὲ τὸν Θεόν. Ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ εἴμεθα ταπεινοὶ καὶ πρᾶοι, ἀλλ' ὅταν πρόκειται διὰ τὴν πίστιν μας, ἀψηφῶμεν τὰ πάντα. Ἄς τὰ μάθῃ αὐτὰ ὁ αὐτοκράτωρ!

Τὰ ἔμαθεν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐφοβήθη νὰ τοῦ χάριση τὸν φωτοστέφανον τοῦ μάρτυρος. Καὶ ὁ Βασίλειος ἀπέθανεν ἡσυχος εἰς τὴν «Βασιλειάδα» τοῦ τῆν 1ην Ἰανουαρίου 379 μ.Χ. Ὁ θάνατός του ἐκάλυψε μὲ βαρὺ πένθος τὰς καρδίας ὄλων. Ἐπὶ ὀκτῶ ἡμερονύκτια ἔμεινε τὸ ἱερόν του λείψανον εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, διότι ἐξηκολούθει τὸ προσκύνημα τοῦ λαοῦ. Κατόπιν ἐτελέσθη πάνδημος ἡ κηδεΐα του καὶ λόγῳ τοῦ συνωστισμοῦ ὑπῆρξαν πολλὰ θύματα.

Ὁ Βασίλειος μὲ τὴν πολυμάθειάν του καὶ τὴν καθαρότητα τῆς γλώσσης του κατέστη τὸ ἀγλάισμα τοῦ αἰῶνος του.

Μὲ τὰ συγγράμματα καὶ τὰς μελέτας του διεφώτισε τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας «οὐρανοφάντωρ» καὶ «Μέγας». Μέγας ὡς ἄνθρωπος, μέγας ὡς συγγραφεὺς, μέγας ὡς ἱεράρχης!

Ὁ Βασίλειος ἐσυντόμεισε τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰακώβου καὶ συνέταξεν ἰδικὴν του, ἡ ὁποία τελεῖται δέκα φορές τὸ ἔτος.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τῆν 1ην Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξηλθεν ὁ φθογγος σου ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου, δι' οὐ θεοπρεπῶς ἐδοξιάτισας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐπράνωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη κατεκόσμησας. Βασιλεῖον ἱράδιμα, πάτερ ὀσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέταυε, δωρησασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

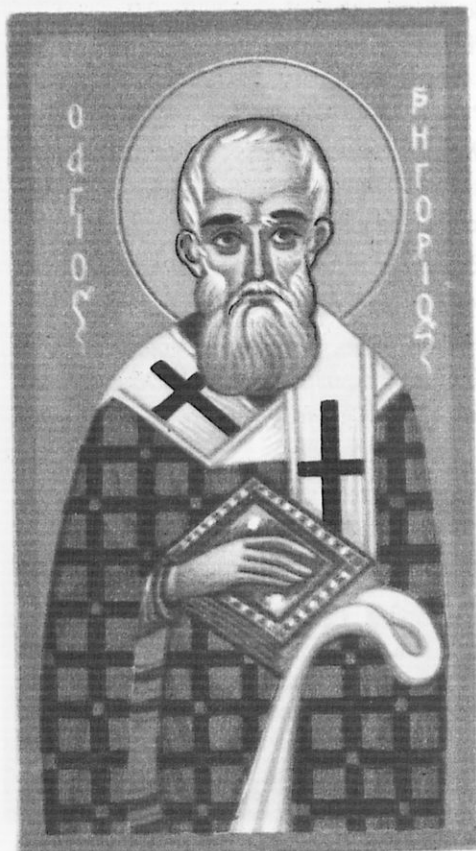
2. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΣ

Ὁ Γρηγόριος ἐγεννήθη εἰς Ἀριανζὸν (Ναζιανζοῦ - Καππαδοκίας) τὸ 329 μ.Χ. καὶ εἶχε πατέρα τὸν ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ Γρηγόριον, μητέρα δὲ τὴν φιλόστοργον καὶ θεοσεβῆ Νόνναν.

Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας οἱ γονεῖς του τὸν ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ τὸν ἀπέκτησαν εἰς προχωρημένην ἡλικίαν.

Ἐμορφώθη εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ναζιανζοῦ Καισαρείας (Παλαιστίνης), Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀθηνῶν. Ἐσπούδασε μετὰ τοῦ Βασιλείου τὰ ἱερά Γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τόσοσιν διέπρεψεν, ὥστε οἱ φοιτηταὶ τὸν παρεκάλουν νὰ δεχθῆ τὸν «φιλοσοφικὸν θρόνον», διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ. Ἄλλ' ὁ Γρηγόριος διήνυσε τὸ πέλαγος τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἀσφαλῆ λιμένα τοῦ Εὐαγγελίου.

Μετὰ τὰς σπουδὰς του ἔλαβε τὸ χριστιανικὸν βάπτισμα εἰς τὴν

πατρίδα του καὶ κατόπιν ἐμόνασε μετὰ τοῦ Βασιλείου. Ἀρχότερον ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ ἐπίσκοπος καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐάλεντος προσεκλήθη ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ ἐκήρυττεν ἀπὸ τὸν μικρὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας, ὅστις ἦτο ὁ μόνος ποῦ εἶχεν ἀπομείνει εἰς τοὺς ὀρθοδόξους. Ὁ θεόπνευστος ἱεράρχης ἠγωνίσθη σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἐξεφώνησε πυρίνους λόγους κατ' αὐτῶν, ὡς ἦσαν οἱ περίφημοι λόγοι του περὶ «Θεότητος τοῦ Λόγου». Οἱ ὀρθόδοξοι ἐφεμνύγοντο διὰ τὸν θεῖον «ποιητὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ» καὶ τὰ πλήθη συνωθοῦντο διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν. Τὸν ἐπωνόμασαν δὲ «Θεολόγον».

Οἱ αἰρετικοὶ ἐθορυβήθησαν καὶ ἐταράχθησαν. Τὸν ἐσυκοφάντησαν διὰ πολυθείαν καὶ τὸν κατήγγειλαν εἰς τὰ δικαστήρια μὲ ἀσυ-

στάτους κατηγορίας. Τέλος ἀπεφάσισαν νὰ τὸν φονεύσουν μὲ λίθους κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Ὁ Γρηγόριος ἐδέχθη τοὺς λίθους τῶν μὲ ἀταραξίαν, ἐνῶ προσήχετο ὑπὲρ αὐτῶν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐγένετο αὐτοκράτωρ ὁ προστάτης τῆς ὀρθοδοξίας Θεοδοσίος καὶ ὁ Γρηγόριος ἐκλήθη νὰ καθήσῃ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου. Μὲ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης ἠλέκτριζε τὰς καρδίας ὄλων, ἀλλὰ μερικοὶ ἐφθόνησαν τὴν δόξαν του καὶ ἐδημιούργησαν ταραχάς. Τότε ὁ Γρηγόριος ἀπεχώρησε μόνος του (381), ἐνῶ προήδρευσε τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν διχασμὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ὅπου ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν συγγραφὴν. Ἀπέθανε τὸ 391 μ.Χ. καὶ διὰ διαθήκης ἀφήκε ὄλο-

κληρον τὴν περιουσίαν του, ἵνα διαμοιρασθῆ εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ὁ Γρηγόριος, μολονότι μικρὸς καὶ καχεκτικὸς κατὰ τὸ σῶμα, ὑπῆρξε μέγας κατὰ τὸ πνεῦμα. Οἱ λόγοι του διακρίνονται διὰ τὰς ὑψηλὰς ιδέας καὶ τὴν ὠραίαν φρασεολογίαν. Δι' αὐτὸ ἀπέβησαν ἄριστα μνημεῖα τῆς χριστιανικῆς ρητορικῆς τέχνης.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 25ην Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ὁ ποιμενικὸς σὺλὸς τῆς Θεολογίας σου, τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας· ὡς γὰρ τὰ βῆθη τοῦ πνεύματος ἐκζητήσαντι καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγγματος προσετέθη σοι. Ἄλλὰ πρέσβευε Χριστῷ τῷ θεῷ, πάτερ Γρηγόριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

3. ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Ἰωάννης ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸ 347 μ. Χ. Ὁ πατήρ του Σεκοῦνδος ἀπέθανε μετὰ τὴν γέννησίν του καὶ μετὰ τὴν ἀνατροφὴν του ἀφωσιώθη ἢ εἰκοσαέτις μῆτηρ του Ἀνθοῦσα. Αὕτη ἔσπειρεν εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν σπὸρον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ κατόπιν ἐνεπιστεύθη τὸν υἱὸν τῆς εἰς τὸν φιλόσοφον Λιβάνιον.

Ὁ Λιβάνιος, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἡ Ἀνθοῦσα, παρὰ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας τῆς, ἠρνήθη δεύτερον γάμον χάριν τοῦ τέκνου τῆς, εἶπε :

— Βαβαί! Οἶαι γυναῖκες ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς χριστιανοῖς!

Ὅταν δὲ πάλιν εἶδε τὴν πρόσδοκον τοῦ Ἰωάννου καὶ ἠρωτήθη ποῖον θὰ ἄφηνε διάδοχον εἰς τὴν σχολήν, ἀπεκρίθη ἀδιστακτικῶς :

— Τὸν Ἰωάννην, εἰ μὴ τοῦτον οἱ χριστιανοὶ ἐσύλησαν!

Ὁ Ἰωάννης μετὰ τὰς σπουδὰς του ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ οἱ πιστοὶ τῆς Ἀντιοχείας ἤκουσαν πρῶτοι τὴν μελίρρυτον φωνήν. τοῦ χρυσορρήμονος Πατρός. Ὅσάκις ὠμίλει, ὁ ναὸς ἐγέμιζεν ἀσφυκτικῶς. Τότε οἱ λόγοι του ἐξεχύνοντο ὡς χρυσὸς ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ὁ λαὸς τὸν ἀπεκάλεσε «Χρυσόστομον». Τόσον δὲ ἐγοήτευε τοὺς ἀκροατὰς του, ὥστε πολλακίς ἐπευφήμουν αὐτόν, λησμονοῦντες ὅτι εὗρισκοντο εἰς ἐκκλησίαν. Τότε ὁ Χρυσόστομος διεμαρτύρετο :

— Οὐκ ἔστιν θεάτρον ἢ ἐκκλησία, ἵνα πρὸς τέρψιν ἀκούομεν. Ἐπαινος ὁ ἐμός, τὸ διὰ τῶν ἔργων ὑμῶν ἐπιδειξάι τὰ λεγόμενα.

Τὸ ἔτος 387 περίτρομος ὁ λαὸς ἀνέμενε τὴν φοβερὰν τιμωρίαν τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ ὁποίου εἶχε καταστρέψει τοὺς ἀνδριάντας Ὁ Χρυσόστος ἐξεφώνησε τότε τοὺς περιφήμους «περὶ ἀνδριάντων» λό-

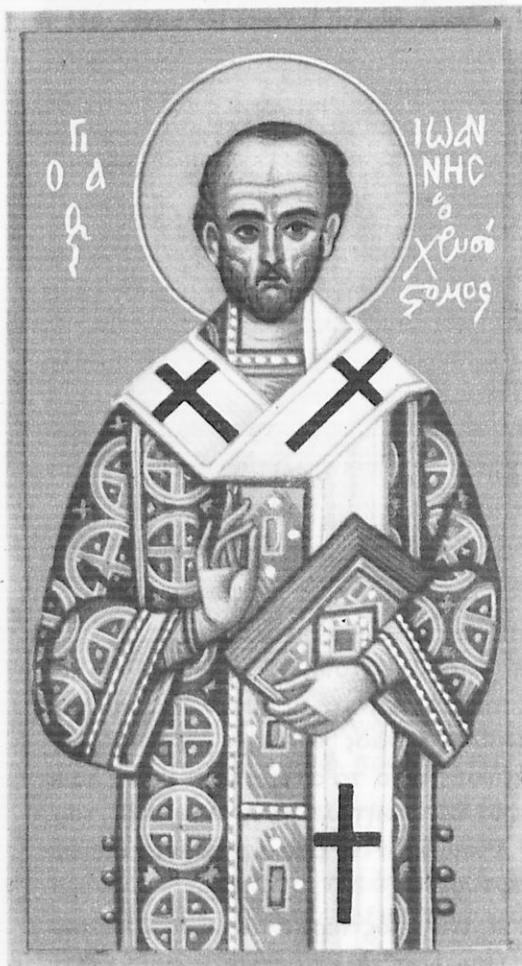
γους του και επέτυχε να προστατεύσει τους Ἀντιοχείς ἀπὸ τὴν ὄργην τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Χρυσόστομος ἔγινε πρωτοστάτης εἰς τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας. Τὰ φλογερά του κηρύγματα ἀνοίγουν τὸ

χέρι τῶν πλουσίων. Ἡ πτωχὴ γυναῖκα, τὸ ὄρφανόν, ἡ ἀπροστάτευτος κόρη κλπ., γράφουν ἐλευθέρως τὸ ὄνομά των εἰς καταλόγους, πού εἶναι ἀνοικτοί, καὶ ἡ τροφή των εἶναι ἐξησφαλισμένη. Ἄλλ' ἔχει νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τόσους ἄλλους. Σύρεται κάποιος εἰς δίκην; Ἀμέσως θὰ γίνῃ συνήγορος. Ἐνοσκήπτει λιμός; Θὰ γίνῃ διατροφεὺς τῶν πτωχῶν. Νοσεῖ κάποιος; Ὁ ἱεράρχης θὰ τοῦ γίνῃ νοσοκόμος. Ὑπάρχει ἄλλος ἄστεγος; Θὰ τοῦ γίνῃ ξενοδόχος. Ἡ ἀγάπη του δὲν γνωρίζει ὄρια καὶ περιορισμούς, κόπους καὶ θυσίας. Γίνεται «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τινὰς σώσῃ».

Ἄλλ' ἡ φήμη τοῦ Χρυσοστόμου ὡς ἱεροκήρυκος καὶ προστάτου τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν φυλακισμένων, ἔφθασεν ἕως τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκλήθη νὰ καταλάβῃ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον (398). Οὕτως «ὁ λύχνος ἐτέθη ἐπὶ τῆς λυχνίας» καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπέβη ἡ «κορυφὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς».

Πάλιν ὁ Χρυσόστομος ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τοῦ κλήρου, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει «φῶς τοῦ λαοῦ». Ἐβοήθει τοὺς πάντας, ἐνῶ ὁ ἴδιος

ἔζη βίον ἀσκητικόν. Πρὸς αὐτὸν κατέφυγε καὶ ὁ πρὶν πανίσχυρος πρωθυπουργὸς Εὐτρόπιος, ὅταν κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ Ἰωαννης τὸν εἶδεν ἀνθρώπινον ράκος καὶ ἀνέκραξε:

— Ματαιότης, ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης!

Ἄλλ' ἡ συνεχῆς ἀντίθεσις του πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἐδημιούργησε δι' αὐτὸν πλῆθος ἐχθρῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, τῆς ὁποίας ἤλεγχε τὰς ἀμαρτωλὰς πράξεις. Αὕτη ἐπέτυχε τὴν ἐξορίαν του (402), ἀλλ' ὁ λαὸς ἐδημιούργησε ταραχὰς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ ἀμέσως.

Ὁ θρίαμβος αὐτὸς τοῦ Ἰωάννου ὑπῆρξε βραχύτατος. Ἡ Εὐδοξία ἀνῆγειρε ἀνδριάντα τῆς ἐξωθι τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης. Ὁ ἑπαρχος, διὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ, διέταξε νὰ ἐκτελοῦνται πρὸ αὐτοῦ χοροὶ καὶ θορυβώδεις ὀρχήσεις, πού διέκοπτον συχνὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Ὁ Χρυσόστομος ἐπανελάβε τὰ πικρὰ κηρύγματά του καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ἐκινεῖτο διὰ νὰ τὸν ἐξορίσῃ ἐκ νέου.

Ἀπτόητος ὁ Ἱεράρχης ἤρχισεν ἓνα λόγον του ὡς ἑξῆς:

— Πάλιν Ἡρωδιάς μαινεται, πάλιν ταραττεται, πάλιν Ἰωάννου τὴν κεφαλὴν ἐπὶ πίνακι σπουδάζει λαβεῖν!..

Καπότιν τούτου ὁ «χρυσορρήμων Ἰωάννης» ὑποβάλλεται εἰς τὴν θυσίαν τῆς νέας ἐξορίας. Ὁ λαὸς στασιάζει καὶ καταπυρπολεῖ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἤκουε πλέον τὸν «μελίρρυτον ποταμὸν τῆς σοφίας» (404).

Ὁ Ἰωάννης ὠδηγήθη εἰς Κουκουσὸν (Ἀρμενίας), ὅπου ἐδέχετο τὰς ἀπείρους ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ τῶν πιστῶν καὶ τὰς συχνὰς ἐπισκέψεις τῶν Ἀντιοχέων. Οἱ ἐχθροὶ του ἀπὸ φθόνου ἀπεφάσισαν νὰ τὸν μεταφέρουν πρὸς τὸν Πόντον καὶ τὸν ἐξηνάγκασαν εἰς πορείαν τριῶν μηνῶν. Αὕτη ἐξήντηλε καὶ τὰς τελευταίας δυνάμεις του καὶ ἔκοψε καθ' ὁδὸν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Πρὶν παραδῶσῃ τὸ πνεῦμα, ἐμοίρασε ὅ,τι εἶχεν εἰς τοὺς παρόντας, μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ μετὰς λέξεις: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν», ἐγκατέλειπε τὸ ἐπίγειον σκῆνωμα παρὰ τὸ χωρίον Κόμανα (14 Σεπτεμβρίου 407 μ.Χ.). Ἀργότερον (438) ὁ Πατριάρχης Πρόκλος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Β' μετὰ ὀλόκληρον τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεδέχθησαν γουυπετεῖς τὴν λάρνακα μετὰ τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ μάρτυρος τῆς ἀληθείας.

Ὁ Χρυσόστομος θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ὠραιοτέρων παραδειγμάτων

ἠθικῆς, πού παρουσίασε ποτέ ἡ ἀνθρωπότης. Ὑπῆρξε «σκληρὸς διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ πλήρης εὐσπλαχνίας διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς». Μὲ τὸ πλῆθος δὲ τῶν συγγραμμάτων του προσέφερεν ἀνεκτιμῆτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θεολογίαν.

Ὁ Χρυσόστομος ἐσυντόμευσε ἀκόμη περισσότερο τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ Βασιλείου καὶ συνέταξεν ἰδικὴν του, ἡ ὁποία εἶναι ἐν χρῆσει σήμερον.

Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 13ην Νοεμβρίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ πυρρὸς ἐκλάμψασα χάρις τὴν Οἰκουμένην ἐφώτισεν, ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐναπέθετο, τὸ ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν. Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεῶν, Πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε τῷ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶναι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας μας. Οὗτοι περιέβαλον τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας μὲ τὴν ἀθάνατον ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Μὲ τὴν εὐγλωττίαν των κατάρθωνον νὰ ἐμψυχώνουν τὰ ἄψυχα, νὰ αἰσθητοποιοῦν τὰ ἀόρατα, νὰ παρουσιάζουν εἰς τοὺς ἀκροατὰς των ζῶντα καὶ κινούμενα τὰ λεγόμενα. Διὰ τοῦτο ὁ αἰὼν των ὠνομάσθη, ἐξ αἰτίας των, «χρυσοὺς αἰὼν τῶν χριστιανικῶν γραμμάτων». Ἐθεράπευσαν τὰς πληγὰς τῶν αἱρέσεων, ἐστερέωσαν τὴν θρησκείαν καὶ παρέδωσαν καθαρὰν τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν, ὥστε αὕτη νὰ ἐκπέμπη φῶς καὶ θεϊότητα.

Οὕτως ἐξακολουθοῦν νὰ φωτίζουν, νὰ καταυγάζουν καὶ νὰ διαθερμαίνουν κάθε χριστιανικὴν καὶ ἑλληνικὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο οἱ μαθηταί, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ σύσσωμον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τιμοῦν τοὺς Οἰκουμενικοὺς Διδασκάλους τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου καὶ ψάλλουν τὸ ἀπολυτίκιον αὐτῶν :

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φοιτητὰς τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν Οἰκουμένην ἀκτίσει δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρῦτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας, Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταί, συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν. Αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσιν».

4. Ο ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος διεπίστωσε μετὰ θλίψεως ὅτι δὲν εἶχεν ἀντάξιον διάδοχον καὶ διεμοίρασε τὸ κράτος εἰς τοὺς τρεῖς υἱοὺς καὶ τοὺς δύο ἀνεψιούς του. Οὗτοι ἐπὶ 16 ἔτη ἀλληλοεξωντώνοντο, μέχρις ὅτου ἐπεκράτησεν ὁ Κωνσταντῖνος (353), ὅστις ἀπεπεράτωσε τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, περιέστειλε τὴν πολυθειάν, ἀλλ' ἠνύνησε τὸν Ἀρειανισμόν. Ἡ εἰδωλολατρία οὖτως διετήρει ἀκόμη ἀρκετὴν δύναμιν καὶ ἔδωσε τὴν τελικὴν μάχην, πρὶν παραδοθῆ ὀριστικῶς εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ Ναζωραίου.

Ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν στιγμὴν—πράγματι δὲ «μίαν στιγμὴν»—εὐρέθη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἑλληνολάτρης Ἰουλιανός, ὅστις ἔζησεν ἀπὸ ἰδιοτροπίαν τῆς τύχης κατὰ τὰς διαμάχας τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Κωνσταντῖνου. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν (331), ἐμορφώθη εἰς Νικομήδειαν καὶ Ἀθήνας, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ Γρηγορίου. Ἴσως ἢ γνωριμία αὐτῆ νὰ τὸν ὠδήγει τελικῶς εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἑσταυρωμένου, ἀλλὰ μετεκλήθη συντόμως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐνυμφεύθη καὶ ἀπεστάλη Καῖσαρ εἰς τὴν Γαλατίαν.

Ἐκεῖ ἀνεδείχθη ἀπαράμιλλος στρατηγός. Ἄλλ' ἢ ἑλληνικὴ παιδεία, τὴν ὅποιαν εἶχε λάβει, τὸν ἔκαμνε νὰ ὀνειρεύεται τὸ ἀρχαῖον κλέος. Τὰ Θεοφάνεια (361) προσηυχήθη διὰ τελευταίαν φορὰν μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ κατόπιν ἐνεπιστεύθη τὸ μέλλον του εἰς τοὺς «αἰωνίους θεοὺς». Ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Κωνσταντῖου, ὁ ὅποιος ἀπέθανεν αἰφνιδίως, καὶ εἰσῆλθεν ὡς αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁλην του τὴν δραστηριότητα τὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ματαιὰν προσπάθειαν ν' ἀναζωογονήσῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μετὰ τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου. Πρὸς τοῦτο ἔδωσεν ἐντολὴν ν' ἀνοίξουν οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ καὶ ν' ἀρχίσουν αἱ θυσίαι καὶ αἱ ἱεραὶ πανηγύρεις. Ἐκόσμησε τὰς πόλεις μετὰ ἀγάλματα, ἐπανίδρυσεν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ ἠγάπησεν μετὰ πάθος πᾶν τὸ ἑλληνικόν.

Οἱ εἰδωλολάτραι ἀπέκτησαν ἰδιαιτέρα προνόμια καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς θέσεις. Τὸ φημισμένον Λάβαρον κατηργήθη ἀπὸ σημαία τοῦ στρατοῦ καὶ οἱ λαμπεροὶ σταυροί, ποὺ ἦσαν χαραγμένοι εἰς τὰς ἀσπίδας τῶν στρατιωτῶν, ἀντικατεστάθησαν μετὰ εἰδωλολατρικὰ σύμβολα.

Προσεπάθησε νὰ ἀνορθώσῃ καὶ τὸ περιλάλητον Μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ ἀπέστειλεν ἐκεῖ τὸν φίλον του Ὁρειβάσιον. Ἄλλ' ἔλαβε τὴν πασίγνωστον ἀπάντησιν τῆς Πυθίας :

«Εἶπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε Δαίδαλος αὐτά. Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην, οὐ παγὰν λαλέουσιν. Ἀπέβητο καὶ λάλον ὕδωρ».

Ἡθέλησε νὰ διαψεύσῃ καὶ τὴν προφητείαν τοῦ Σωτῆρος : «ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος» (Ματθ. κγ', 38), διὰ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἐπέχειρῃσε ματαίως νὰ τὸν ἀνοικοδομήσῃ.

Ἄλλ' ἤδη ἡ συμπαγῆς μᾶζα τῶν χριστιανῶν ἤρχισε νὰ ὀρθώνεται ἐναντίον του καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο ἠλεκτρισμένη. Ἐμεσολάβησεν ὁμως ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐπολέμησεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ ἄνευ θώρακος. Ἐπληγώθη καὶ ἐνόησεν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ. Πρὶν χάσῃ τὰς αἰσθήσεις του, ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν πληγῶν του, τὸ ἐσκόρπισεν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀνεφώνησε :

— Νενίκηκας, Χριστέ».

Ὁ Ἰουλιανὸς ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἀναλαμπὴ τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ἡ ὑστάτη σπῖθα αὐτοῦ, πρὶν τὸν σκεπάσῃ διὰ παντὸς ἡ στάκτη. Ὁ ἱστορικὸς Ζώσιμος τὸν ἀπεκάλεσε Μέγαν. Ὁ Γρηγόριος τὸν ὠνόμασεν ἀπλῶς Παραβάτην.

5. Ο ΜΕΓΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΑΤΑΔΙΩΚΕΙ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ

Ὅλοι οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου — ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἰουλιανὸν — ἠθέλησαν νὰ διαδώσουν τὸν Χριστιανισμὸν μὲ εἰρηνικὰ μέσα. Τὸ 379 μ.Χ. ὁμως ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ Θεοδόσιος, ὅστις ἐχρησιμοποίησε πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τὴν βίαν.

Ὁ Θεοδόσιος ἐπίστευεν ὅτι αἱ ταραχαὶ τῆς Ἐκκλησίας μόνον τοὺς εἰδωλολάτρας ὠφελοῦν. Ἐδήλωσε λοιπὸν ἐπισήμως τὴν πίστιν του πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ἤρχισε σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν αἰρετικῶν. Πρὸς τοῦτο συνεκάλεσε τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (381 μ.Χ.), ἡ ὁποία κατεδίκασε τὰς αἱρέσεις. Κατόπιν δὲ ἤρχισεν ἀγῶνα ἄνευ οἴκτου κατὰ παντὸς αἰρετικοῦ.

Παραλλήλως ὁ Θεοδόσιος ἐκτύπησεν ἀποφασιστικῶς καὶ τοὺς εἰδωλολάτρας. Ἀπηγόρευσε τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ναῶν των καὶ ὅλας τὰς θυσίας. Ἐκλείσε τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ κατήργησε τοὺς Ὀλυμπια-

κούς αγῶνας. Τέλος ἔδωσεν ὅλους τοὺς ναοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν εἰς τοὺς χριστιανούς.

Τὰ μέτρα αὐτὰ ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς πολλοὺς μοναχοὺς νὰ φανατίσουν τοὺς Χριστιανούς καὶ νὰ προβοῦν εἰς πολλὰς παρεκτροπὰς ἐναντίον τῶν ἐθνικῶν. Τότε ἔγιναν σφαγαὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ κατεστράφη τὸ «Σεραπεῖον», ὁ περίφημος ναὸς τῶν ἐθνικῶν. Ἀλλὰ καὶ παντοῦ τὰ ἱερὰ δένδρα ἐκόπτοντο. Τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν ἐθραύοντο. Οἱ βωμοὶ κατεστρέφοντο. Πολλὰ ἔργα τέχνης, ἀληθινὰ ἀριστουργήματα, κατεστράφησαν καὶ πολλὰ πολύτιμα συγγράμματα ἀρχαίων ἐκάησαν.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας κατέκριναν τὰς πράξεις αὐτὰς ὡς ἀντιθέτους πρὸς τὸ ἀληθές νόημα τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ καὶ διεκήρυξαν τὴν θλίψιν των διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐξόχων μνημείων. Ἀλλωστε τὰ βίαια μέτρα τοῦ Θεοδοσίου προεκάλεσαν δύο ἐπαναστάσεις: μίαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ὅπου ὁ λαὸς κατέστρεψε τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἀνδριάντας (387) καὶ ἄλλην εἰς Θεσσαλονίκην, ἣ ὅποια ἐπνίγη εἰς τὸ αἶμα χιλιάδων λαοῦ. Διὰ τὸ ὁμαδικὸν αὐτὸ ἔγκλημα ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων Ἀμβρόσιος ἀφώρισε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Οὕτω τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ζητήσῃ δημοσίᾳ συγχώρησιν.

Ὁ Θεοδοσίος ἀπέθανεν εἰς τὸ Μιλᾶνον (395 μ.Χ.), ἣ δὲ σορὸς του μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπετέλεσε διπλοῦν ἄθλον (ἀπέτρεψε τὸν βαρβαρικὸν κίνδυνον τῶν Γότθων καὶ ἐπέβαλε τὸν Χριστιανισμόν), ὠνομάσθη Μέγας.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

— Τί εἶναι «αἵρεσις» καὶ τί «Σύνοδος»; Κατὰ τί διέφερον αἱ αἵρέσεις τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου; Διατί ἡ νίκη τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν αἵρέσεων ἀποδεικνύει τὴν θεῖαν προέλευσίν της;

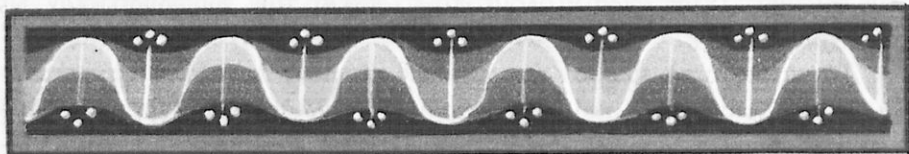
— Διατί ὁ Κωνσταντῖνος ἐστηρίχθη εἰς τοὺς χριστιανούς; Τί σημαίνει: «ἐν τούτῳ νίκη»; Ποῖος καὶ πότε ἔκτισε πρῶτος τὸ Βυζάντιον; Ποῖοι ἄλλοι ὠνομάσθησαν «Μεγάλοι» καὶ διατί;

— Διατί ὁ ἅγιος Βασίλειος θεωρεῖται ὡς ἅγιος τῆς χαρᾶς καὶ τῶν δώρων καὶ τὰ παιδιὰ τραγουδοῦν ὅτι βασιτῆ «χαρτὶ καὶ καλαμᾶρι»;

— Ἐρμηνεύσατε τὰ ἀπολυτικά, τὸν χρησμὸν τοῦ Μαντείου καὶ γράψατε με ὠραῖα γράμματα ὀλόκληρον τὸν Σύμβολον τῆς Πίστεως, ἀναρτήσατέ το εἰς τὴν τάξιν σας καὶ ἀποστηθίσατε αὐτό.

— Διωργανώσατε ἑορτὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ ἀναρτήσατε τὴν εἰκόνα των εἰς τὴν τάξιν σας. Ἐρμηνεύσατε, ἀποστηθίσατε καὶ ψάλλατε τὸ ἀπολυτικίον αὐτῶν.

— Ἐκθεσις: «Τρεῖς μητέρες, τρεῖς Ἱεράρχαι».

6. Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΚΤΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

α) Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ

Το 527 μ.Χ. ανήλθεν εις τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοκρατόρων αὐτοῦ, ὁ Ἰουστινιανός, ὅστις εἶχεν ὡς ἀρχὴν τό: «ἐν κράτος, μία Ἐκκλησία» καὶ εἰργάσθη πολὺ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως μεταξὺ τῶν ὑπηκόων του.

Κατ' ἀρχὰς ἔκλεισε τὴν περίφημον φιλοσοφικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηῶν (529), διὰ νὰ ἐκριζώσῃ τὴν εἰδωλολατρίαν.

Κατόπιν ἦλθεν ἀντιμέτωπος μὲ τὰς ἄλλας θρησκείας καὶ μάλιστα μὲ τὴν Ἰουδαϊκὴν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανεστάτησαν, ἀλλὰ συνετρίβησαν.

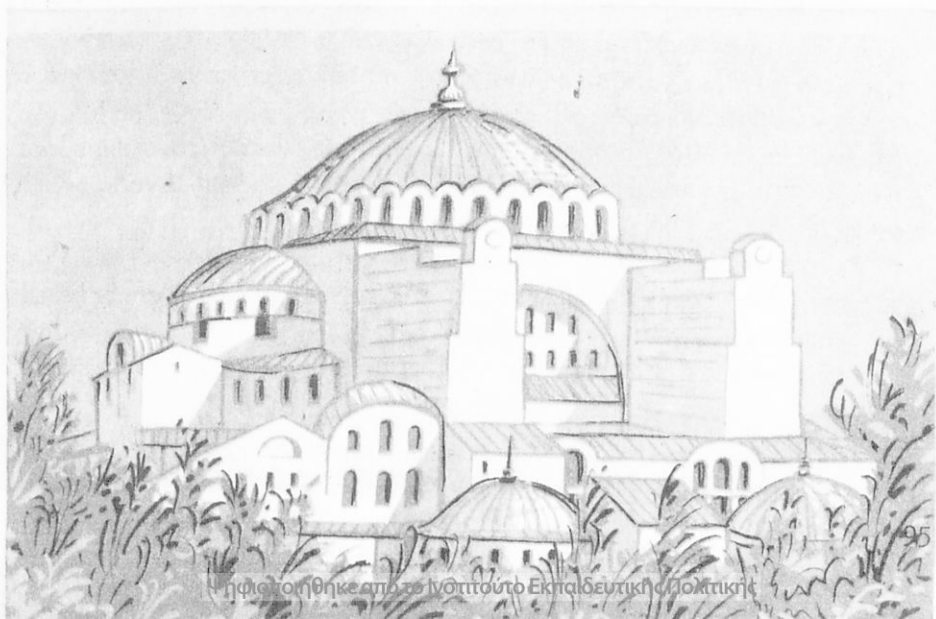
Πολλαὶ συναγωγαὶ τῶν κατεστράφησαν τελείως, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἀπηγορεύθη ν' ἀναγινώσκειται ἡ Π. Διαθήκη ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν τοιοῦτον.

Αὐστηρῶς ἐδιώχθησαν οἱ «Νεστοριανοί», οἱ ὅποιοι ἔφυγαν ἢ ἐξωρίσθησαν εἰς Περσίαν, ὅπου μετέδωσαν τὸν Χριστιανισμὸν ὑπὸ τὴν αἰρετικὴν αὐτὴν μορφήν. Ἐπειδὴ οὗτοι κατήγοντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ Χαλδαίας, ὠνομάσθησαν Χαλδαῖοι.

Μὲ ἐπιείκειαν συμπεριεφέρθη ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς τοὺς Μονοφυσίτας, διότι τοὺς συνεπάθει ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα.

Ἡ Ἀγία Σοφία ἐθεμελιώθη (325), ὅταν ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἀπεκήρυξε τὸν Ἄρειον καὶ ὁ Χριστὸς ἀνεγνωρίσθη «ἀληθὴς Λόγος καὶ Σοφία τοῦ Θεοῦ». Δι' αὐτὸ ἔλαβε τὸ ὄνομα «Θεοῦ Σοφία» ἢ «Ἀγία Σοφία». Ἀνηγέρθη παρὰ τὸ Θεοφύλακτον Παλάτιον καὶ ἐνεκαινιάσθη ἐπὶ Κωνσταντίου (360). Εἰς αὐτὴν ἀνεγνώσθησαν τὰ Πρακτικὰ τῆς Β' Οἰκ. Συνόδου (381) καὶ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Εἰς αὐτὴν ἐθριάμβευσε ὁ Γρηγόριος καὶ ἐδονήθη ἡ φωνὴ τοῦ Χρυσοστόμου. Οὗτος συνεδέθη τόσον μὲ τὸν ναὸν αὐτόν, ὥστε ὁ λαὸς τὸν ἐθεώρησε, περιττὸν μετὰ τὴν ἐξορίαν του καὶ κατεπυρπόλησεν αὐτόν. Ὁ Θεοδοσίος ὁ Β' ἀνοικοδόμησε καὶ πάλιν τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἀλλ' ἐπυρπολήθη κατὰ τὴν «στάσιν τοῦ νικά» (532).

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐθεώρησε καθῆκον του νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἀνέγερσιν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἱερώτερον τῶν συμβόλων τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἔθνους. Ἀνέθεσε λοιπὸν εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας Ἀνθέμιον καὶ Ἰσιδώρον νὰ κτίσουν τὸν ἀντίποδα τοῦ Παρθενῶνος περισσότερον λαμπρὸν καὶ διέταξε νὰ σταλῆ ἀπὸ ὅλην τὴν ἐπικράτειαν ὅ,τι πολυτιμότερον εἶχεν ὁ κάθε τόπος. Οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ ἐγυμνώθησαν διὰ νὰ χαρίσουν ὅ,τι πολυτίμιμον εἶχον εἰς τὸν νέον ναόν. Ἦτο τοῦτο χρέος τῶν νεκρῶν θεῶν πρὸς τὸν Ἀθάνατον.

Δέκα χιλιάδες έργαται εἰργάσθησαν ἐπὶ ἕξ σχεδὸν ἔτη καὶ τὴν 27ην Δεκεμβρίου 537 μ.Χ. ἐτελοῦντο τὰ ἐγκαίνια.

Πορφυρόστρωτον καὶ ἀνθοστόλιστον ἐξύπνησε τὸ Βυζάντιον τὴν ἡμέραν ἐκείνην διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ τελετὴν. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα ἔφθασαν μὲ τὸ βασιλικὸν ἄρμα των καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν κομψὴν λεκάνην τῆς αὐλῆς. Ὑπεράνω τῆς μαρμαρίνης κρήνης ἀνεγνώσαν τὴν «καρκινικὴν» (1) ἐπιγραφὴν :

«ΝΙΨΘΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΘΨΙΝ»

Ἔβρεξαν τὰ δάκτυλά των εἰς τὸ ὕδωρ τῆς λεκάνης, σημεῖον ὅτι νίπτονται διὰ νὰ εἰσέλθουν καθαροί, καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν «Βασίλειον Πύλην». Εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀντίκρυσαν ἐξάισιον θέαμα. Ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ὑπερηφάνειάν του καὶ ἐψιθύρισε : «Νενίκηκά σε, Σολομῶν».

Πράγματι δὲ ὁ ναὸς ἦτο ἀθάνατον ἀριστούργημα τῆς ἑλληνικῆς χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Συμμετρία, ἐλαφρότης καὶ φῶς ἦσαν τὰ μεγαλύτερα πλεονεκτήματά του. Μέσα ἐκεῖ εἶχεν ἄπλετον φῶς, ἀνέπνεε κανεὶς ἀέρα, ὅπως εἰς τὸ ὕπαιθρον, καὶ ἠσθάνετο ὅτι ἠτένιζε τὸν οὐρανόν. Δάση ὀλόκληρα πολυχρῶμων κίωνων καὶ συνδυασμοὶ χρωματιστῶν μαρμάρων καὶ πολυτίμων λίθων εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κίονας, ἐγέμιζον μὲ θάμβος τὴν ψυχὴν.

Ἡ ζωγραφικὴ εἰκονογράφησις καὶ τὰ ψηφιδωτὰ συνεπλήρωνον τὴν ὄλην ἐπιβλητικότητά τοῦ ναοῦ. Ὁ τροῦλλος τοῦ «ἦτο κρεμασμένος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν μὲ ἄλυσίδα χρυσοῦν» καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Παντοκράτορος ἀπὸ ἐκεῖ ὑψηλὰ ὑπέβαλλεν εἰς τὸν προσκυνητὴν τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφερε κατάνυξιν εἰς τὴν ψυχὴν του. Ἦτο ὁ ναὸς «ὁ οὐρανὸς ὁ ἐπίγειος, ὁ θρόνος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τὸ Χερουβικὸν ὄχημα, τὸ ὠραῖον καὶ ὠραίου ὠραιότερον». Ὅπως γράφει ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐκτοτε ἡ Ἁγία Σοφία ἐνέπνεε τὸ ἑλληνικὸν Βυζάντιον ἐπὶ χίλια σχεδὸν ἔτη διὰ νὰ μεγαλοουργήσῃ. Ἐκεῖ ἐτελοῦντο αἱ μεγάλαι θρησκευτικαὶ καὶ ἔθνικαί ἑορταί, ἐκεῖ ἐχρίοντο οἱ αὐτοκράτορες καὶ ἐψάλλοντο τὰ νικητήρια κατὰ τῶν πολεμίων. Ἐκεῖ ὁ λαὸς συνηθοίετο διὰ νὰ

(1) Καρκινικαὶ ἐπιγραφαὶ λέγονται ἐκεῖναι πού ἀναγινώσκονται ὁμοίως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πρὸς τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ τέλος πρὸς τὴν ἀρχήν.

δοξολογήσει, νά ἱκετεύσει, νά θρηνηήσει. Ἐκεῖ ἀπέθεσε τὸ Βυζάντιον τὴν καρδίαν του καὶ ἀντήχουν πότε χαρούμενοι καὶ πότε τρομαγμένοι οἱ παλμοὶ τῆς. Ἐκεῖ καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, πίσω ἀπὸ μίαν ἀόρατον καὶ κλειστὴν θύραν τοῦ Ἱεροῦ, ἔκρυψε τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρά του, μὲ τὴν ἀνίκητον ἐλπίδα ὅτι:

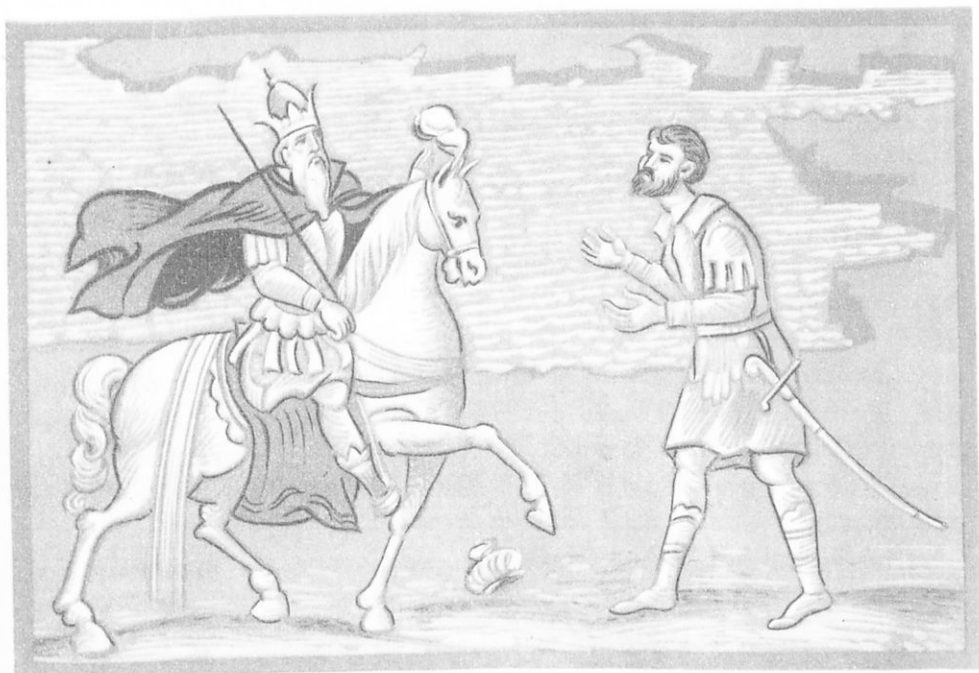
«Πάλι μὲ χρόνια, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ μας θάναί...»

ΣΗΜ. Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, μετὰ τὴν Ἐλωσίον, μετεβλήθη εἰς τουρκικὸν τζαμίον. Ἀπὸ τοῦ 1923 μετετράπη εἰς Μουσεῖον.

7. Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ ΚΑΙ Η ΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

α) Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ὁ Ἰουστινιανὸς, μὲ τὰ μεγάλα ἔργα καὶ τοὺς μακροὺς πολέμους, εἶχεν ἐξαντλήσει τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους καὶ οἱ διάδοχοί του δὲν ἐστάθησαν ἱκανοὶ νὰ τὰ ἐπανορθώσουν. Ἡ ἔλλειψις ἱκανοῦ στρατοῦ καὶ

ναυτικοῦ ἐνεθάρρυνε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον του ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα. Οἱ Πέρσαι κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπυρπόλησαν τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ἔλαβον ὡς λάφυρον τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ Ἄραβοι ἐβάδισαν ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς τὴν Θεοφρούρητον πόλιν. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν περίστασιν εὐρέθη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος. Εὗρε τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους κενά, ἀλλ' εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἐκάθητο μία ὑπέροχος μορφή τοῦ Βυζαντινοῦ κλήρου, ὁ Πατριάρχης Σέργιος. Οὗτος παρέχώρησεν εἰς τὸ κράτος ὅλα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεῦη, τὰ ἀφιερώματα καὶ τὰ παντὸς εἶδους πλοῦτη τῶν ναῶν καὶ τῶν μοναστηρίων.

Μὲ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ὁ Ἡράκλειος κατῴρθωσε νὰ σχηματίσῃ ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ στόλον. Κατόπιν ἔκλεισεν εἰρήνην μὲ τοὺς Ἄραβους, ἐλειτουργήθη ταπεινά, παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα μὲ τὸ σύνθημα — Ἐμπρός, διὰ τὴν πίστιν καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου!

Ἀπεβίβασεν εἰς τὴν Ἴσσον, ἐκέρδισε τὴν πρώτην μάχην καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Ἀρμενίαν καὶ Μηδίαν.

Οἱ Ἄραβοι ὅμως ἐπίστευαν τότε ὅτι ἦτο εὐκαιρία ν' ἀρπάσουν τὰ ἀμύθητα πλοῦτη τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ παρεσπόνδησαν. Μὲ ἀμέτρητον στρατὸν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Χαγᾶνον, ὡπλισμένοι μὲ τάξαι καὶ ἀκόντια, μὲ μεγάλας σπάθαις καὶ πολιορκητικὰς μηχανὰς, ἐφθασαν ἕως τὰ τείχη τῆς Πόλεως.

Τότε ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος καὶ ὁ Πατριάρχης Σέργιος ἐστρατολόγησαν ὅλους τοὺς μαχίμους χριστιανούς. Ὁ Βῶνος μάχεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτῶν εἰς τὰ τείχη. Ὁ Πατριάρχης, ἐνδεδυμένος τὰ ἀρχιερατικά του ἄμφια, ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν λαμπροφορεμένον ἱερὸν κλῆρον, μὲ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν Τιμίαν Ἐσθῆτα της, μὲ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ Τίμια ξύλα, γυρίζει εἰς τὰ κάστρα, ἀπὸ τὴν μίαν ἑπαλξιν εἰς τὴν ἄλλην καὶ τονώνει τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν.

Πολεμισταὶ καὶ λαὸς περνοῦν τὰς νύκτας τῶν εἰς ἀγρυπνίας καὶ παρακλήσεις πρὸς τὴν Ὑπέρμαχον στρατηγόν:

«Χαῖρε, δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια.

«Χαῖρε, δι' ἧς ἐχθροὶ καταπίπτουσιν...»

Ὁ Χαγᾶνος ἐπιτίθεται συνεχῶς, ἀλλὰ θεία δύναμις εἰσέρχεται εἰς τὰς καρδίας τῶν προμάχων τῆς Πόλεως. Μὲ τὴν κραυγὴν: «Ὁ Σταυρὸς νικᾷ» στέλλουν βροχὴν ἀπὸ βέλη κατὰ τῶν βαρβάρων. Ἡ θεία μορφή τῆς Θεοτόκου τοὺς ἐνδυναμώνει, ἐνῶ τρομάζει τοὺς ἐχθρούς. Οὗτοι ἐντρομοὶ βλέπουν αὐτὴν νὰ βηματίζη ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη. Τὰ βάρβαρα στίφη καίουν τοὺς πολεμικοὺς τῶν πύργους καὶ ἐξαφανίζονται πανικόβλητα (626 μ.Χ.).

Ὅταν ἐκαθάρισεν ὁ τόπος ἀπὸ τὰ τέρατα τῶν στεππῶν, ὡς νὰ ὠδήγει ὅλους μίαν ἀκατανίκητος δύναμις, εἰσῆλθον ἀσκεπεῖς καὶ ἀνυπόδητοι εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, ἐγονυπέτησαν ἐμπρὸς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ τότε ἤκούσθη, πνιγμένη ἀπὸ συγκίνησιν, ἡ φωνὴ τοῦ Ἱεράρχου:

«Χαῖρε, τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀσάλευτος πύργος.

«Χαῖρε, τῆς βασιλείας τὸ ἀπόρθητον τεῖχος...»

Μὲ μίαν φωνὴν ὁ λαὸς ἐπανελάμβανε τοὺς θείους ὕμνους, ἀκάθιστος καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἐνῶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ θολωτὴ ἐκκλησία ἐδονεῖτο ἀπὸ τὴν μυριόστομον μελωδίαν:

«Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε· ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω Σοι Χαῖρε, νόμφη ἀνούμφευτε.»

Οἱ ἀπαράμιλλοι αὐτοὶ ὕμνοι, μὲ τὴν προσθήκην τροπαρίων, εὐχῶν, ψαλμῶν κλπ. ἀπετέλεσαν ἀργότερον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου ἢ Χαιρετισμῶν (1), ἡ ὁποία φάλλεται σήμερον εἰς τὰς ἐκκλησίας καθ' ἐκάστην Παρασκευὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς (2).

β) Ἡ Ὑψωσις τῶν Τιμίων Σταυρῶν

Ὁλίγον ἀργότερον ὁ Ἡράκλειος κατενίκησε τοὺς Πέρσας, ἤλευθέρωσε τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐπέστρεψε νικητής. Ἡ εἰδησις αὕτη συνήρπασε τὴν Βασιλεύουσαν καί, λαμπαδηφοροῦσα, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Πατριάρχην Σέργιον (ὁ γενναῖος Βῶνος εἶχεν ἀποθάνει) τὸν ἀνέμενε, μὲ κλώνους δάφνης καὶ ἐλαίας καὶ τὴν κραυγὴν:

—Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου!

(1) Ἀκάθιστος ὀνομάζεται, διότι δὲν ἔχει «καθίσματα» (τροπάρια ποὺ ὅταν φάλλονται ἐπιτρέπεται νὰ κάθηνται οἱ πιστοί). Χαιρετισμοὶ λέγονται ἀπὸ τὴν συνηθὴν ἐπανάληψιν τοῦ: «Χαῖρε».

(2) Τὰς 4 πρώτας Παρασκευὰς φάλλονται ἀνὰ ἕξ «οἴκοι», τὴν δὲ τελευταίαν ὀλόκληρος ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.

Ὁ πολεμιστὴς ἀποθέτει τὴν πανοπλίαν του καὶ ἀσπάζεται τὸν σεβάσμιον ποιμενάρχην. Κατόπιν ὄρθιος ἐπὶ ἄρματος, συρομένου ἀπὸ τέσσαρας ἐλέφαντας, εἰσέρχεται θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς Χρυσῆς Πύλης, ἐνῶ τῆς ὄλης πομπῆς προηγείται τὸ ἐνδοξότερον ὄλων τῶν τροπαίων, ὁ Τίμιος καὶ Ζωοποιὸς Σταυρός.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (629 μ.Χ.) ὁ Ἡράκλειος μετέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀποκατέστησεν εἰς τὸν θρόνον του τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν, ὅστις εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ ὑψωσε τὸν Τίμιον Σταυρὸν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ὅπου τὸν εἶχεν ὑψώσει καὶ ἡ Ἁγία Ἑλένη. Ὁ ἱερός κλῆρος καὶ ὁ λαὸς ἔφαλλον μὲ κατάνυξιν τό :

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς ὀρθοδόξοις κατὰ βαρβάρων δωροῦμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα».

Τὸ μέγα τοῦτο γεγονός, τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἥτοι τὴν 14ην Σεπτεμβρίου.

8. Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ, ΟΙ ΑΣΚΗΤΑΙ, Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

α) ΟΙ ΑΣΚΗΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΝΑΧΟΙ

Μετὰ τὸν αἰῶνα τῶν Ἀποστόλων ἡ καταπόνησις τοῦ σώματος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὡς τρανὸν δεῖγμα εὐσεβείας. Πολλοὶ ἐπέβαλλον εἰς τὸν ἑαυτὸν των μεγάλας στερήσεις καὶ νηστείας καὶ διήρχοντο τὸν βίον των μὲ μακρὰς προσευχὰς καὶ ἀγρυπνίας. Οὗτοι ὠνομάσθησαν ἀσκηταί.

Κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Δεκίου (249 – 251) πρῶτος ὁ Παῦλος ὁ Θηβαῖος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐπέρασεν ἐκεῖ ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του ὡς ἀσκητῆς. Κατόπιν ἄλλαι ψυχαί, διψῶσαι τὸν Χριστόν, ἠθέλησαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν χριστιανικὴν τελειότητα μακρὰν τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀμαρτωλῆς κοινωνίας τῶν εἰδωλολατρῶν. Κατέφευγον λοιπὸν εἰς ἐρήμους τόπους, ὅπου διῆγον βίον μοναχικόν. Οἱ ἀκηταὶ αὐτοὶ ὠνομάσθησαν μοναχοί. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἔμενον πολλοὶ μαζί, ἐλέγοντο κοινοβίται, ἐνῶ ὅσοι ἀπεσύροντο εἰς τελείαν μόνωσιν, εἰς τοὺς πλέον ἐρήμους τόπους καὶ σπήλαια, ἐλέγοντο ἀναχωρηταὶ ἢ ἐρημίται.

Οἱ μοναχοὶ εἶχον βαθεῖαν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν καὶ προσεπάθουν νὰ ζήσουν ὡς ἀσώματα ὄντα, ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς. Παρὰ ταῦτα ὁμως ἠγωνίσθησαν κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τῶν αἰρέσεων καὶ πολ-

λοι ἐξ αὐτῶν ἐμαρτύρησαν. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τῆς δουλείας τοῦ ἔθνους μας, αὐτοὶ διετήρησαν μαζί μὲ τὴν θρησκείαν καὶ τὸ φρόνημα τῆς φυλῆς μας καὶ αὐτοὶ ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὸν ἱερόν μας Ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους μας.

β) ὁ ἅγιος Ἀσιώσιος

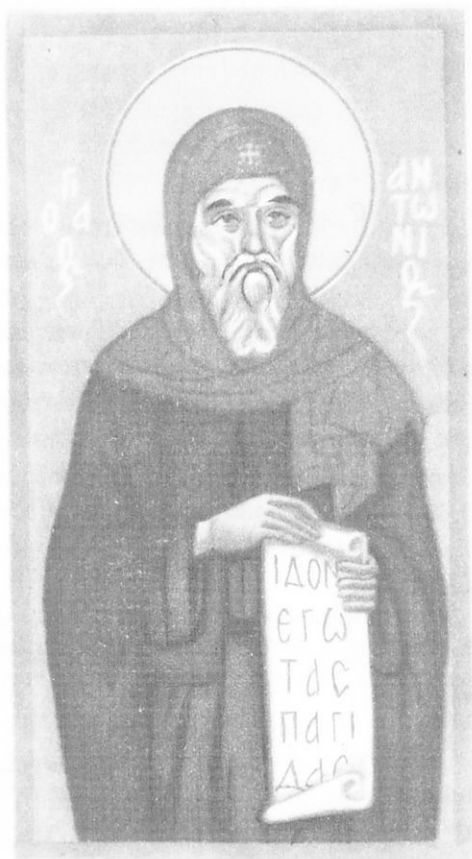
Πατὴρ τοῦ μοναχικοῦ καὶ ἀσκητικοῦ βίου θεωρεῖται ὁ ἅγιος Ἀσιώσιος, ὅστις ἐγεννήθη εἰς Κομὰ τῆς Αἰγύπτου (περὶ τὸ 250 μ.Χ.) καὶ κατήγετο ἀπὸ εὐποροῦ οἰκογένειαν.

Δὲν ἔμαθε γράμματα, ἀλλὰ μὲ τὴν συχνὴν φοίτησίν του εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου, ἀπέκτησε τὰς γνώσεις ποὺ τοῦ ἐχρειάζοντο νὰ στηρίξη τὴν θερμὴν του πίστιν.

Ἦτο νέος, ὅταν ἔχασε τοὺς γονεῖς του. Τότε ὑπήκουσεν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν πλούσιον νέον: «ὑπάγε, πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς» (Ματθ. ιθ', 21). Ἐμοίρασε λοιπὸν τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἔρημον διὰ «πνευματικὴν ἄσκησιν». Ἐξῆσε ἐπὶ πολλὰ ἔτη τρώγων ἄρτον κατάξηρον καὶ πίνων μόνον ὀλίγον ὕδωρ, ἐλυπεῖτο δὲ διότι τὸ «ἀθάνατον πνεῦμα ἔχει ἀνάγκην ὑλικῆς τροφῆς».

Ὅταν μετὰ εἴκοσι καὶ πλέον ἔτη ἀπέκτησεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἄσκησίν του, ἐπεκοινώνησε μὲ τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ διδάξῃ καὶ παρδειγματίσῃ αὐτούς.

Ἀλλ' ἤδη ὁ διωγμὸς τοῦ Μαξιμίνου (311) καθίστατο σφοδρότερος καὶ ἀπηνέστερος παρὰ τὸν Νεῖλον. Ἡ Ἀλεξάνδρεια εἶχεν ἀνάγκην ὁδηγῶν καὶ ἡρώων ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἀντώνιος ἔσπευσε ἀμέσως νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς ἀδελφούς του. Ἐβοήθει αὐτοὺς εἰς τὰ ἀναγκαστικά ἔργα τῶν μεταλλείων καὶ παρηκολούθει τοὺς καταδικαζομένους μέχρι τοῦ σκληροῦ τόπου τοῦ μαρτυρίου των. Ἀκόμη καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸν ἐσέβοντο καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν συλλάβουν. Ἄλλως τε ἐπεθύμει νὰ ὀδηγηθῆ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν ὑπὲρ πίστεως θάνατον. Ἡ θεία Πρόνοια ὅμως δὲν τὸν εἶχε προορίσει διὰ τὸ μαρτύριον τοῦ αἵματος.

Μετὰ τοὺς διωγμοὺς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, ὅπου ἐπέρασε τὰς εὐτυχεστέρας ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Κυρίου τὴν ἰδιαιτέραν χάριν τῆς θεραπείας τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν ἀσθενειῶν καὶ ἄπειρα πλήθη ἤρχοντο πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ τὸν θαυμάσουν, νὰ τὸν συμβουλευθοῦν, νὰ ἐξομολογηθοῦν ἢ νὰ θεραπευθοῦν. Ἀκόμη καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ ἔγραφον καὶ τοῦ ἐζήτουν τὰς συμβουλὰς του. Οἱ ἄλλοι μοναχοὶ ἐθαύμαζον δι' αὐτό, ἀλλ' ὁ Ἅγιος τοὺς ἔλεγε:

— Μὴ θαυμάζετε εἰ γράφει βασιλεὺς πρὸς ἡμᾶς· ἄνθρωπος γὰρ ἐστίν. Ἀλλὰ θαυμάζετε, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν νόμον ἀνθρώποις ἔγραψε καὶ διὰ τοῦ ἰδίου λελάληκεν ἡμῖν.

Ὅταν ἐξέσπασεν ἡ λαίλαψ τοῦ Ἀρειανισμοῦ, ὁ Ἀντώνιος κατήλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ μὲ τὸ κῦρος του τὸν ἀγῶνα τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ δρᾶσις του μεταξύ τῶν μοναχῶν ἀπετέλεσε διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ μαθηταὶ του κατόπιν διέδωσαν τὸν μοναχικὸν βίον εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν.

Ὁ Ἀντώνιος διετήρησε μέχρι τέλους τοῦ βίου του ὅλας τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς του δυνάμεις καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 105 ἐτῶν, διὰ νὰ προστεθῆ εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 17ην Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Τὸν ζηλωτὴν Ἠλίαν τοῖς τρόποις μιμούμενος, τῷ Βαπτιστῇ εὐθείαις ταῖς ἐρίβοις ἐπόμενος, Πάτερ Ἀντώνιε, τῆς ἐρήμου γέγονας οἰκιστῆς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐστήριξας εὐχαῖς σου. Δι' ὃ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.»

Υ) Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ Παχώμιος, ἀντάξιος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, διωργάνωσε τὸν κοινοβιακὸν βίον, μὲ τὸν ὁποῖον ἤκμασε καὶ ἐλαμπρύνθη τὸ μοναχικὸν σύστημα τῆς Αἰγύπτου. Ἦδη αἱ ἐρημοὶ εἶχον γίνει «πόλεις μοναχῶν» καὶ ὁ Παχώμιος ἔκτισεν εἰς ἓνα νησάκι τοῦ Νεί-

λου, τὴν Τάβενναν, τὸ πρῶτον μοναστήριον τῶν ἀνδρῶν καὶ κατοπιν καὶ γυναικειῶν τοιοῦτον. Εἰς αὐτὰ συνεκεντρώθησαν πολλοὶ ἄσκηται καὶ μοναχοὶ καὶ ἐδημιουργήθη ὁ μοναχικὸς βίος.

Βραδύτερον ὁ Μ. Βασίλειος ἔγραψε τοὺς «μοναχικοὺς κανόνας», οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζονται ἔκτοτε εἰς τὰ μοναστήρια τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν. Κατ' αὐτοὺς ὁ μοναχὸς ὑπόσχεται «ἀρετὴν, ὑπακοὴν καὶ πτωχεῖαν». Τὸ ἔργον τοῦ Παχωμίου συνέχισεν ὁ μαθητὴς του Θεόδωρος καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ὁ μοναχικὸς βίος διεδόθη εἰς ὀλόκληρον τὸ Βυζάντιον. Παρατηρήθη δὲ τόσος ὑπὲρ αὐτοῦ ζήλος, ὥστε καὶ βασιλεῖς ἀκόμη ἔκτιζον μοναστήρια ἢ ἐζῶν ὡς μοναχοί.

Τὰ μοναστήρια ἢ μοναί ἔχουν εἰς τὸ κέντρον ἓνα ναὸν καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸν κελλία διὰ τοὺς μοναχοὺς. Διακρίνονται δὲ εἰς κοινόβια, ὅπου οἱ μοναχοὶ ζοῦν κοινὴν ζωὴν καὶ ἔχουν ἅπαντα κοινά, καὶ εἰς ιδιόρρυθμα, ὅπου ἕκαστος μοναχὸς φροντίζει μόνος διὰ τὴν συντήρησίν του.

Ὁ μοναχικὸς βίος ἀπέβη ἐκπολιτιστικὸς παράγων, διότι :

α) Οἱ μοναχοὶ διεφύλαξαν τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ ὑπῆρξαν ἀφωσιωμένοι ἱεραπόστολοι καὶ ζηλωταὶ φύλακες τῶν πατρῶων.

β) Οί μοναχοί ἐκαλλιέργησαν ἀγόνους ἐκτάσεις, ἐφύτευσαν ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ἀνέπτυξαν τὰς πλουτοπαραγωγικὰς δυνάμεις.

γ) Οί μοναχοί συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἦνοιξαν σχολεῖα, ἤλευθέρωσαν τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἐξημέρωσαν λαοὺς (εἰς τὴν Δύσιν). Διέσωσαν πολλὰ συγγράμματα ἀρχαίων συγγραφέων εἰς τὰς μοναστηριακὰς βιβλιοθήκας. Ἐπέδειξαν δεξιότητιαν, ἣτις καταφαίνεται εἰς τὰ ἐπιμελῶς εἰκονογραφημένα καὶ διακοσμημένα χειρόγραφα τῶν.

δ) Τὰ μοναστήρια ἀπέβησαν φυτώρια ἀρετῆς, ἐπροστάτευσαν καὶ διέθρεψαν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀποκλήρους τῆς τύχης, ἴδρυσαν διάφορα ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα καὶ ἀπέβησαν σχολεῖα μορφώσεως τῶν κληρικῶν (μονὴ Στουδιτῶν, Πάτμου, Ἄθωνος κλπ.).

Παρὰ τὴν συστηματοποίησιν τοῦ μοναχικοῦ βίου πολλοὶ ἀσκηταὶ ἐξηκολούθουν νὰ ζοῦν ἀπομονωμένοι καὶ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ὑπερβολικὰς στερήσεις. Ὀνομαστοὶ ἦσαν οἱ στυλῖται, οἱ ὅποιοι ἔμενον εἰς μικρὸν ἄμβωνα, στερεωμένον ἐπὶ στύλου, ὅπου ἔζων καὶ ἐδίδασκον. Ἐξ αὐτῶν ὁ Συμεὼν ἔζησεν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἐπὶ τοῦ στύλου καὶ κατέστη ζωντανὸν παράδειγμα ἀρετῆς καὶ σοφίας.

9. ΟΙ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ – ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ἀπὸ τοῦ δ' μ.Χ. αἰῶνος οἱ ναοὶ ἤρχισαν νὰ ἐξωραϊζῶνται μὲ εἰκόνας. Αὗται ἦσαν μωσαϊκὰ, τοιχογραφίαι ἢ ἔργα χαρακτηριστικῆς ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ, χαλκοῦ ἢ ξύλου. Ἐφ' ὅσον μὲ τὰς εἰκόνας ἐδυνάμωνεν ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν καὶ διετηρεῖτο εἰς αὐτοὺς ζωηρὰ ἡ μνήμη τῶν εἰκονιζομένων ἱερῶν προσώπων, οὐδεὶς ἐσκέφθη νὰ ἀντιταχθῆ κατ' αὐτῶν. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ὁ ἀμόρφωτος ὄχλος ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ λατρεύῃ αὐτὴν ταύτην τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἦσαν κατεσκευασμένοι. Ἡ λατρεία τῶν δὲ ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ λείψανα καὶ ὀστᾶ τῶν ἁγίων.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνάπτυξις τοῦ μοναχισμοῦ ἀνησύχει τοὺς κυβερνητάς, διότι ἔβλεπον νὰ χάνωνται πολλὰ δυνάμεις, ἀπαραίτητοι εἰς τὸν στρατὸν, τὴν γεωργίαν κλπ.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς οἱ «εἰκονομάχοι» ἀπετέλουν ἤδη μίαν δύναμιν εἰς τὸ κράτος, ἡ ὁποία ἔφερεν ἀναταραχὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰκονομαχίας. Αὕτη διήρκεσεν 120 περίπου ἔτη καὶ διακρίνεται εἰς δύο περιόδους:

α) Πρώτη περίοδος εικονομαχίας (726 — 787 μ.Χ.). Πρώτος ο αυτοκράτωρ ο Λέων Γ' ο Ίσαυρος ήθέλησε νά επαναφέρη τούς πιστούς εις τήν ὀρθήν πίστιν. Ἀντί ὅμως νά χρησιμοποιήσῃ χριστιανικά μέσα (κήρυγμα, μὀρφωσιν, διαφώτισιν τοῦ λαοῦ κλπ.), μετεχειρίσθη βίαια τοιαῦτα. Τὸ ἔτος 726 μ.Χ. ἐξέδωκε διάταγμα, διὸ τοῦ ὀποῖου ἀπηγόρευε τήν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ λειψάνων. Ἦθελε τήν κατάργησιν αὐτῶν ἀπὸ παντὸς ὀρθοδόξου ναοῦ καὶ ἀπὸ πόσης εὐσεβοῦς οἰκίας. Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ματαίως προσεπάθησε νά ἀποσβήσῃ τήν ἐκδοσιν τοιοῦτου διατάγματος καὶ ἐζήτησε τήν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ γ' ἀποφασίσῃ σχετικῶς. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο νά παυθῇ. Οἱ μοναχοὶ ἦσαν εἰς τήν πρώτην γραμμὴν τῆς ἀντιδράσεως, ἀλλὰ καὶ τήν πρώτην γραμμὴν τῶν διωγμῶν. Τὸ διάταγμα αὐτὸ διήρесе τὸν λαὸν εἰς εἰκονομάχους καὶ εἰκονολάτραις καὶ ἔφερον ἐξεγέρσεις καὶ στασιαστικά κινήματα.

Μὲ ἄλλο διάταγμα (730 μ.Χ.) διέτασσε τήν καταστροφὴν τῶν εἰκόνων καὶ ἐπίχρισιν τῶν εἰκονογραφιῶν δι' ἄσβεστου. Καὶ ἡ ὀνομαστὴ εἰκὼν τῆς Χαλκῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων Χριστὸς ὁ Ἀντιφωνητῆς, κατερρίφθη τότε διὰ πελέκεως καὶ κατεστράφη.

Αἱ ἐνέργειαι αὐται ἀπετέλεσαν τὸ προοίμιον τῆς εἰκονομαχίας.

Ἀργότερον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' (740 — 775) ἤρχισε συστηματικώτερος διωγμὸς τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναστηρίων. Ὁ αὐτοκράτωρ συνεκάλεσε Σύνοδον (754), ἡ ὀποία κατεδίκασε τήν λατρείαν τῶν εἰκόνων καὶ ἀνεθεμάτιζε τὸ ἔθιμον, ποῦ θὰ ἔδοκίμαζε νά παρουσιάσῃ μὲ ὑλικά χρώματα τήν μορφήν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἁγίων.

Ἦκολούθησεν ἄθροα καταστροφὴ τῶν εἰκόνων, αἱ ὀποῖαι ἐθρυμματίζοντο, ἐκαίοντο καὶ ἐξετίθεντο εἰς διαφόρους προσβολάς. Οἱ εἰκονολάτραι ἐδιώχθησαν τότε, ἐβασανίσθησαν, ἐφυλακίσθησαν ἢ ἐξωρίσθησαν. Πολλὰ δὲ ἀξιόλογα ἔργα τέχνης, μνημεῖα καὶ εἰκονογραφημένα χειρόγραφα, κατεστράφησαν. Οἱ πλουσίως διακοσμημένοι τοῖχοι τῶν ναῶν ἐκαλύφθησαν ἢ διεκοσμήθησαν μὲ νέα σχέδια. Ἡ Ἐκκλησία διήνυσσε τήν ὁδὸν τοῦ μαρτυρίου. Οἱ μοναχοὶ ἐδιώκοντο συστηματικῶς.

Σπουδαῖοι γλύπται καὶ ζωγράφοι μετηνάστευσαν εἰς τήν Δύσιν καὶ ἔφερον τήν ἀνθησιν τῆς Βυζαντινῆς χριστιανικῆς καλλιτεχνίας εἰς ξένους τόπους.

Κατόπιν ὁ Λέων ὁ Δ' (785 — 780), ἐπηρεασμένος ἀπὸ τήν αὐτοκράτειραν Εἰρήνην τήν Ἀθηναίαν, ἠκολούθησε τακτικὴν μεταβάσεως

εις τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ἡ Εἰρήνη, ποὺ διεδέχθη αὐτὸν, μετὸν Πατριάρχην Ταράσιον, συνεκάλεσαν τὴν Ζ' Οἶκ. Σύνοδον εἰς Νίκαιαν (787), εἰς τὴν ὁποῖαν παρέστησαν 350 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος ἐξέδωκε δογματικὸν Ὅρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς :

«Ὅριζομεν ν' ἀπονέμομεν εἰς τὰς εἰκόνας τιμητικὸν ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν, ὄχι λατρείαν, ἢ ὁποία ἀρμόζει μόνον εἰς τὸν Θεόν. Ἐπομένως καὶ κηρία καὶ κανδήλας δυνάμεθα νὰ ἀνάπτωμεν ἔμπροσθέν των, καὶ θυμίαμα νὰ καίωμεν. Διότι «τῆς εἰκόνης ἢ τιμῆ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει» καὶ ὁ τιμῶν τὴν εἰκόνα τιμῆ δι' αὐτῆς τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον».

β) Δευτέρα περίοδος εἰκονομαχίας (813 — 843 μ.Χ.). Ἐπέρρασαν ἔκτοτε ἐν τέταρτον αἰῶνος, ἀλλ' ἢ κινήσις τῆς εἰκονομαχίας ὑφίστατο εἰσέτι ζωηρά, ἰδίως εἰς τὸν στρατόν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων Ε' ὁ Ἀρμένιος (813 — 820 μ.Χ.) συνεκάλεσε νέαν Σύνοδον (815), ἢ ὁποία κατεδίκασε τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων καὶ ὥρισε τὴν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» τοιαύτην.

Οἱ εἰκονομάχοι ὅμως αὐτοκράτορες τῆς περιόδου αὐτῆς συνήντησαν μεγαλυτέραν ἀντίδρασιν μετ' ὀργανωμένους πλέον τοὺς εἰκονολάτρας. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶχον τὸν Θεόδωρον τῆς μονῆς Στουδίου.

Ὁ Μιχαὴλ Β' (820 — 829) ἠκολούθησεν ἠπιωτέραν τακτικὴν. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Θεόφιλος (829 — 842) παρεδέχετο τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων, ἔγραψε πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, ἀλλ' ἐτιμῶρει τοὺς μοναχοὺς, ποὺ ἐζωγράφιζον εἰκόνας. Λέγεται ὅμως ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς ἠσπάσθη τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ψάλλων : «Ἄλαλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν, τῶν μὴ προσκυνούντων τὴν εἰκόνα Σου τὴν Σεπτὴν...»

Ἡ σύζυγός του Θεοδώρα συνεκάλεσε Ἐνδημοῦσαν Σύνοδον τὸ 843 μ.Χ., ἢ ὁποία ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸν Ὅρον τῆς Ζ' Οἴκουμ. Συνόδου καὶ ἐπέρρασε τὰς ἐργασίας τῆς μετ' ἐπίσημον λειτουργίαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Αὕτη συνέτεσε μετ' τὴν Α' Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ἢ ὁποία ἐορτάζεται ἔκτοτε ὡς Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνούμεν, Ἁγαθὲ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεός. Βουλῆσει γὰρ ἠδύοκῆσας σαρκὶ ἀνελεθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ, ἵνα ρύσῃ οὖς ἐπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι : Χαρὰς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον».

Ἡ περίοδος τῆς εἰκονομαχίας ἀφῆκε βαθέα ἴχνη ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ζωῆς. Ἐξηφανίσθησαν αἱ γλυπταὶ ἀναπαραστάσεις ἀγίων προσώπων ἢ ἱερῶν σκηνῶν. Ἐμεινεν ὁμως ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τὴν τελειότεραν ἔκφρασιν τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, τῆς ὁποίας τὰ ἀνυπέβλητα δημιουργήματα θαυμάζονται εἰσέτι

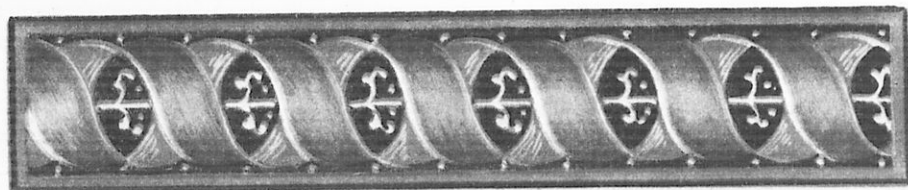
Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

— Ἐχετε μοναστήρια εἰς τὴν ποριοχὴν σας ; Ἐπισκεφθῆτε αὐτὰ καὶ παρατηρήσατε τὸν ναόν, τὰ κελλίαι, τὰς εἰκόνας. Εἶδατε εἰκόνας εἰς τοίχογραφίας ἢ μὲ ψηφιδωτά ; Εἶδατε ἅγια λείψανα ;

— Κατὰ τί διέφερον οἱ εἰκονομάχοι ἀπὸ τοὺς εἰκονολάτρας ; Πότε ἡ εἰκονολατρία ὁμοιάζει μὲ εἰδωλολατρίαν ; Διατί τὰ ἔτη ἐκεῖνα τῆς εἰκονομαχίας ἦσαν πλήρη ἐπαναστάσεων, διωγμῶν κλπ. ; Εἰς τί διαφέρει ἡ τιμητικὴ προσκύνησις ἀπὸ τὴν λατρείαν ;

— Ἐκθεσις : «Κάτω ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ μου».

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ (867 μ.Χ.—1453 μ.Χ.)

ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ

ΜΕΧΡΙ

ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Ι. ΑΙ ΑΖΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ — Ο ΦΩΤΙΟΣ — ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

α) ΑΙ ΑΖΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Μ. Θεοδοσίου τὸ κράτος διηρέθη ὀριστικῶς εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν. Τὸ πρῶτον ἐξῆσε περὶ τὰ χίλια ἔτη, ἐνῶ τὸ ἄλλο διελύθη (474) εἰς μικρὰ κρατίδια, πού ἀπετέλεσαν τοὺς πυρῆνας τῶν σημερινῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν

Ἡ Ἐκκλησία ὁμως ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἠνωμένη δογματικῶς καὶ μόνον διοικητικῶς ἐχωρίζετο εἰς πέντε Πατριαρχεῖα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ρώμης ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ β' αἰῶνος **Πάπας**, ἡ δὲ Β' Οἰκ. Σύνοδος ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτὸν «πρωτεῖον τιμῆς». Μετὰ ἀπὸ αὐτὸν εἶχε «πρεσβεία τιμῆς» ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἀπὸ τοῦ σ' αἰῶνος ὠνομάσθη **«Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης»**.

Ὁ Πάπας ἠθέλησε νὰ μεταβάλῃ τὸ «πρωτεῖον τιμῆς» εἰς «πρωτεῖον ἐξουσίας» κατ' οὕτω νὰ διοικῆ ὀλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν. Σύνθημα τῶν παπικῶν ἦτο τό: «ὅπως ὑπάρχει εἰς Θεὸς, τοιοῦτοτρόπως ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μόνον ἓναν ἄρχοντα, τὸν Πάπαν». Ὡς ἐπιχείρημα ἔφερον τὸ ὅτι ὁ Πάπας ἦτο διάδοχος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ρώμης τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, «ἄρχοντος τῶν ἀποστόλων» καὶ «θεμελίου λίθου τῆς Ἐκκλησίας». Οὔτε ὁμως ὁ Πέτρος ἴδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, οὔτε ἦτο ἐπίσκοπος μιᾶς ὠρισμένης Ἐκκλησίας.

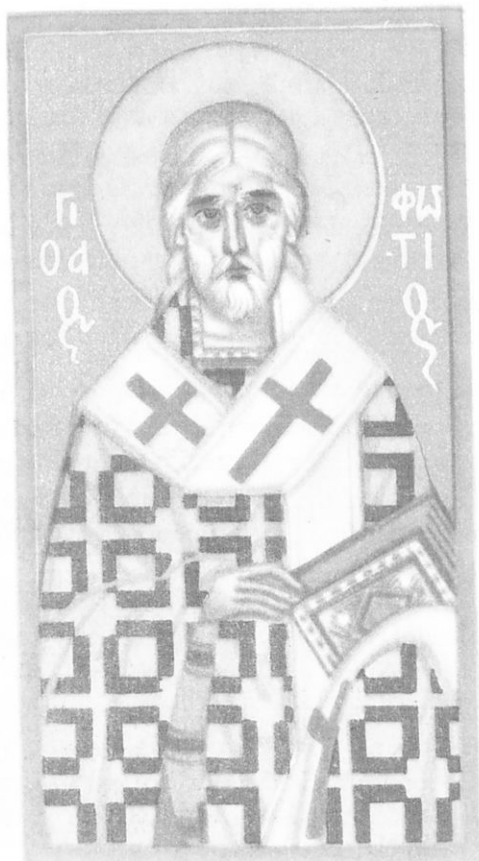
Διὰ τοῦτο αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἀντετίθεντο εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Παπῶν.

Ὁ Πάπας ἐν τούτοις ἐπέτυχε νὰ ἐπεκτείνει τὴν δεσποτεῖαν του εἰς ὀλόκληρον τὴν Δύσιν καὶ ν' ἀπαγκιστρωθῆ ἀπὸ τὸ Βυζάντιον. Ἐνῶ δὲ εἰς τὸν Παλατῖνον λόφον τῆς Ρώμης δὲν ὑπῆρχε πλέον αὐτοκράτωρ, εἰς τὸν Βατικανὸν τοιοῦτον εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς ἡγεμῶν ἄλλου εἶδους, τοῦ ὁποῖου ἡ κυριαρχία δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ ἔδαφῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Οὗτος ἦτο ὁ Πάπας, ὅστις εἶχεν ἀντιπροσώπους εἰς κάθε πόλιν καὶ χωρίον. Ἀργότερον ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων Πιπῖνος ἐνίκησε τοὺς Λογγοβάρδους καὶ κατέθεσε τὰς κλεῖδας τῶν κυριευθειῶν πόλεων ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, μαζί μὲ δωρητήριον ἔγγραφον πρὸς τὸν Πάπαν. Κατόπιν ὁ Πάπας ἔστεψε Ρωμαῖον αὐτοκράτορα τὸν Κάρολον τὸν Μέγαν, ὅστις τοῦ ἀνεγνώρισε καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν καὶ οὕτως οἱ Πάπαι ἵδρυσαν τὸ κοσμικὸν κράτος (754 μ.Χ.), τὸ ὁποῖον διατηρεῖται μέχρι σήμερον, ἀλλὰ μόνον ἐντὸς τῆς Ρώμης πλέον.

β) Ο ΙΕΡΟΣ ΦΩΤΙΟΣ

Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Γ' εἶχε συνάροντα τὸν θεῖον του Βάρδα, τὸν ὁποῖον ἠρνήθη νὰ μεταλάβῃ ὁ Πατριάρχης Ἰγνάτιος, ἐπεὶ διῆγε ἀκόλαστον καὶ ἁμαρτωλὴν ζωὴν. Ὁ Βάρδας τότε ἐξεθρόνισε τὸν Ἰγνάτιον (857) καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνύψωσε τὸν Φώτιον, ὅστις ἦτο λαϊκὸς καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατέλαβεν ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης.

Ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου ὑπῆρξε βεβαίως ἐπιτυχής. Ὁ Φώτιος μὲ τὴν σοφίαν του, τὰ συγγράμμα-

τά του και την δρᾶσιν του ἐλάμπρυνε τὸν θρόνον. Ὁ λαὸς ὅμως διηρέθη εἰς δύο παρατάξεις. Ἄλλοι ὑπεστήριζον τὸν Φώτιον καὶ ἄλλοι τὸν Ἰγνάτιον.

Ὁ εὐσεβὴς καὶ εἰρηνικὸς Φώτιος ἠθέλησε νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν του μὲ Σύνοδον (851), εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα. Κατ' αὐτὴν ὑπεστηρίχθη, ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐγένετο παρομοία ἐκλογή Πατριάρχου (Ταρασίου, Ἀμβροσίου κλπ.). Ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου ἐπεκυρώθη ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Πάπα. Ὁ Πάπας ὅμως συνεκάλεσεν ἄλλην Σύνοδον εἰς Ρώμην (863), ἡ ὁποία ἀφώρισε τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοὺς καὶ καθήρесе τὸν Φώτιον. Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τότε ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ Πάπα καὶ ὁ Φώτιος τὸν καθησύχασε μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ καταστήθῃ δυνατὸν νὰ διευθετηθῇ τὸ ζήτημα.

Ἐπηκολούθησεν ὅμως νέα αὐθαιρεσία τοῦ Πάπα. Κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Φωτίου ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Βόγορις καὶ ὄλοι οἱ Βούλγαροι ἔγιναν χριστιανοὶ (864). Σύμφωνα δὲ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, οὗτοι ἔπρεπε νὰ ἔχουν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἐκείνην ποὺ ἐπέτυχεν τὸν προσηλυτισμὸν των. Ὁ Πάπας ὅμως ἔστειλεν εἰς Βουλγαρίαν Λατίνους κληρικούς, οἱ ὁποῖοι ἐξεδίωξαν τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ ἐδίδασκον νοθευμένας τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας.

Υ) ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

Ὁ Φώτιος συνεκάλεσε νέαν Σύνοδον εἰς Κωνσταντινούπολιν (867), κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς. Αὕτη ἀνεθεμάτισε τὸν Πάπαν καὶ ἀπέκρουσε πᾶσαν ἐπέμβασιν τῶν Παπῶν εἰς ὑποθέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Οὕτω διεκόπη πᾶσα ἐπαφή τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἐπῆλθε δηλ. ὁ χωρισμὸς τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τὸ **Σχίσμα**.

Μετὰ τὸ Σχίσμα ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία προσοικειώθη τὸν τίτλον «Καθολικὴ», ποὺ συμβολίζει τὰς κοσμοκρατορικὰς βλέψεις της, ἐνῶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐνέμεινε εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν της: «Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ», ποὺ ἀπηχεῖ τὴν προσήλωσίν της εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τοὺς ἀγῶνας της κατὰ τῆς πλάνης. Κορυφὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ κέντρον αὐτῆς ἀπετέλεσε τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον, ὠνομάσθη καὶ «Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ».

α) Σλαῦοι. Οἱ Σλαῦοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια σύνορα τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ Ἡράκλειος ἐφρόντισε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς Σέρβους καὶ Κροάτας. Ὁ Φώτιος ἐπροχώρησεν εἰς τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν Πολωνῶν, Βοημῶν καὶ Μοραβῶν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὰς χώρας αὐτὰς τοὺς ἐκ Θεσσαλονίκης μοναχοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον. Οὗτοι ἐξέμαθον τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, κατήρτισαν σλαβικὸν ἀλφάβητον, τὸ «Κυρίλλειον», καὶ μετέφρασαν εἰς αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰ ἀπαραίτητα λειτουργικὰ βιβλία.

β) Οἱ Βούλγαροι. Οἱ Βούλγαροι ἦσαν φυλὴ ἐχθρική πρὸς τοὺς Σλαῦους, ἀλλ' ὡς περισσότερον βάρβαροι αὐτῶν ἐξεσλαβίσθησαν ταχέως. Κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα ἔκαμνον συχνὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐπέτυχον ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Πρωγωνᾶτον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν σημερινὴν των χώραν.

Ἕλληνες μοναχοὶ καὶ ἄλλοι αἰχμάλωτοι τῶν Βουλγάρων παρεσκεύασαν τὸ ἔδαφος διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κατόπιν εἰδομεν ὅτι ἐβαπτίσθη ὁ βασιλεὺς των Βόγορις (864) καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸ κράτος του, βοηθούμενος ἀπὸ μαθητὰς τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἐκτοτε οἱ Βούλγαροι θεωροῦν ὡς ἅγιον τὸν Βόγοριν καὶ ὡς ἀποστόλους αὐτῶν τὸν Κύριλλον καὶ Μεθόδιον.

γ) Ρῶσοι. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, τὰς πρώτας βάσεις τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Σκυθῶν ἔθεσεν ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας. Αἱ βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαὶ ὅμως καὶ ὁ εἰδωλολατρικὸς φανατισμὸς δὲν ἠνύνησαν τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὁ Φώτιος ἐφρόντισε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ν. Ρωσίαν.

Οἱ χριστιανοὶ καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι παρέμενον ἐκεῖ, ἔπεισαν τὴν βασίλισσαν Ὀλγαν νὰ βαπτισθῇ χριστιανῆ (955). Ὁ ἐγγονὸς τῆς Βλαδίμηρος λέγεται, ὅτι ἔστειλε δέκα ἐπισήμους Ρώσους νὰ ἐπισκεφθοῦν διαφόρους χώρας, νὰ ἐξετάσουν τὰς θρησκείας αὐτῶν καὶ νὰ ἐκλέξουν τὴν καλυτέραν. Μόλις ἦλθον οὗτοι εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἤκουσαν τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, τόσον ἐγοητεύθησαν

ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὥστε διέκοψαν τὸ ταξίδιον τῶν καὶ συνέστησαν εἰς τὸν βασιλέα τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ βασιλεὺς ἐβαπτίσθη (988), ἔλαβε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Βουλγαροκτόνου Ἄνναν καὶ ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμόν ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους. Ἐγκατεστάθη τότε εἰς τὸ Κίεβον καὶ τὸ κατέστησε ἱερὰν πόλιν τῶν Ρώσων. Κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐβαπτίσθη ὅλος ὁ λαὸς καὶ ὁ ποταμὸς Βορυσθένης ἐκλήθη διὰ τὸ ὁμαδικὸν βάπτισμα «Ἰορδάνης τῶν Ρώσων». Διὰ τοῦτο ὁ Βλαδίμηρος θεωρεῖται ὡς ἅγιος καὶ ἰσαπόστολος τῶν Ρώσων.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

— Ποῖοι εἶναι οἱ πρῶτοι ἅγιοι καὶ ἀπόστολοι τῶν Βουλγάρων καὶ Ρώσων; Τι ὀφείλουσιν οὗτοι, ὅπως καὶ οἱ Σλαῦοι, εἰς τοὺς Ἕλληνας;

Ἐκθεσις: «Τὸ βάπτισμα τοῦ Βορυσθένης».

3. ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΟΝ

Κατὰ τὸ ἔτος 1054 μ.Χ. οἱ Νορμανδοὶ ἀπέσπασαν ὅλας τὰς κτήσεις τοῦ Βυζαντίου εἰς Κάτω Ἰταλίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Θ' ὁ Μονομάχος ἠθέλησε νὰ προσεταιρισθῇ τὸν Πάπαν κατὰ τῶν ἐπιδρομέων καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς συνδιαλλαγὴν καὶ ἄρσιν τοῦ Σχίσματος.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα ἐκόμισαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, εἰς τὴν ὁποίαν κατηγορεῖτο ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ Κηρουλάριος, ὅτι ἤθελε δῆθεν νὰ ὑποτάξῃ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Πατριάρχης τότε διέκοψε πᾶσαν ἐπαφὴν μαζί των καὶ οὗτοι, εἰσελθόντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θείας Λειτουργίας, κατέθεσαν ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἀφορισμὸν τοῦ Πάπα κατὰ τοῦ Πατριάρχου. Ἡ ἀπρεπὴς αὕτη συμπεριφορὰ τῶν εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ συγκληθῇ νέα Σύνοδος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ἡ ὁποία ἀφώρισε τὸν Πάπαν καὶ ἀνεθεμάτισε τὸ ἔγγραφον, τοὺς συντάξαντας αὐτὸ καὶ ὅσους τὸ παρεδέχοντο. Τὰς ἀποφάσεις αὐτὰς ἐνέκριναν καὶ τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ τότε (1054 μ.Χ.) ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνεκλήθη ὡς ὀριστικῶς ἀποκεκομμένη καὶ σχισματικὴ.

Κατόπιν ἔγιναν πολλοὶ ἀπόπειραι διὰ τὴν Ἐνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἡ κυριωτέρα ἐξ αὐτῶν ἦτο ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Η' Παλαιολόγου (1438), ὅστις ἔστειλεν ἀντι-

προσώπων του εις τὴν πρὸς τοῦτο συγκληθεῖσαν Σύνοδον τῆς Φερράρας (1438). Οἱ ἀντιπρόσωποι δὲν ἐδέχοντο τὰς καινοτομίας τοῦ Πάπα καὶ οὗτος μετέφερε τὴν Σύνοδον εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου πολλοὶ ἀντιπρόσωποι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν ἔνωσιν, κατόπιν πιέσεως τοῦ αὐτοκράτορος, ἔστις ἤλπιζεν εἰς βοήθειαν τοῦ Πάπα κατὰ τῶν Τούρκων. Ἠρνήθησαν ὁμως νὰ ὑπογράψουν ὁ Ἐφέσου Μάρκος καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι. Ὅταν οἱ ἀντιπρόσωποι ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ λαὸς ἀπεδοκίμασε τοὺς «ἐνωτικούς». Ἐπηρεκλούθησε μεγάλος ἀναβρασμὸς καὶ ἔγιναν πολλαὶ Τοπικαὶ Σύνοδοι ἀποδοκίμασις τῆς Συνόδου τῆς Φλωρεντίας. Ἐπισήμως ἀπεκηρύχθη αὕτη τὸ 1450, ἐπὶ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, μὲ Σύνοδον. Οὕτως ἐσώθη τὸ γόητρον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

4. ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ – ΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ – ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ

Μετὰ τὸ Σχίσμα ὁ Πάπας ἀπέβη ὁ ἀνώτατος ρυθμιστὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς Δύσεως καὶ ὑποκατέστησε τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους. Ἔθεσεν ὡς ἀρχὴν τὸ: «ἡ παπασὶνη προεδρεύει τῶν ψυχῶν, ἡ βασιλεία τῶν σωμάτων» καὶ ἐκηρύχθη «ἀλάθητος». (1)

Ἡ μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔγινε μόνον εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγίνοντο καὶ τὰ κηρύγματα. Ἄλλ' αὕτη ἦτο ἀκατανόητος ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ οὗτος ἀπεξενώθη ἀπὸ τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐγένισεν ἀπὸ δεισιδαιμονίας καὶ ἐδέχετο ἀβασανίστως κάθε αἰρετικὴν διδασκαλίαν καὶ καινοτομίαν τοῦ Πάπα.

Οὕτω παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Δυτικοὶ τελοῦν τὸ βάπτισμα διὰ ραντισμοῦ ἢ δι' ἐπιχύσεως ὕδατος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βαπτιζομένου καὶ οὐχὶ διὰ καταδύσεως.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία τελεῖται μὲ ἄζυμον καὶ οὐχὶ μὲ ἐνζυμον ἄρτον. Εἰς τοὺς λαϊκοὺς δὲ μεταδίδεται μόνον ἄρτος.

(1) Τὸ ἀλάθητον παραδέχονται οἱ Ὁρθόδοξοι, ὅτι πηγάζει οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀλαθῆ-του τῶν μελῶν τῆς, ἀλλ' ὅλων τῶν ἱεραρχῶν, συνεχρομένων εἰς Οἶκ. Σύνοδον. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀλάθητος καὶ ὄχι τὰ μέλη αὐτῆς, διότι ἕκαστος χωριστὰ πιθανὸν νὰ σφάλῃ. Ὁ Πάπας ἐπέτυχε διὰ τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ (1870) νὰ τοῦ ἀναγνωρισθῇ τὸ «ἀλάθητον» καὶ νὰ θέσῃ ἑαυτὸν ὑπεράνω τῶν Συνόδων. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἀνεχθοῦν ὅλοι καὶ πολλοί, μὲ ἀρχηγὸν τὸν θεολόγον Ντὴλλιγκερ, ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ οὐνομάζονται ἐκτετε «Παλαιοκαθολικοί».

Ἄκόμη ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία εἰσήγαγε τὰς ἀξιομισθίας. Ἀξιομισθίαί εἶναι τὸ περίσσευμα τῶν καλῶν ἔργων τῆς Παναγίας, τῶν Ἁγίων καὶ ἀπὸ τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος. Αὗται ἀποτελοῦν *θησαυρὸν τῆς Ἐκκλησίας*, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλάμβανεν ὁ Πάπας χάριν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἐχορήγει τὰς ἀφέσεις (συγχωροχάρτια), ἤτοι γραπτὰς συγχωρήσεις ἔναντι πληρωμῆς.

Ἐπίσης ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔδωσε τοιαύτην μορφήν εἰς τὴν τέλεσιν τῆς λατρείας, ὥστε αὕτη νὰ ἐγγίξη τὴν εἰδωλολατρικὴν, μὲ τὰς πομπώδεις τελετάς, τὰς θεατρικὰς ἐπιδείξεις κλπ.

Τέλος ὁ Πάπας καθιέρωσε ἐξεζητημένας ἑορτάς, ὡς π.χ. τῆς «Λόγχις», τῶν «ἤλων», τοῦ «ἀκανθίνου στεφάνου» κλπ.

Ὁ Πάπας ἐπέτυχε πρὸς στιγμήν νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρόν του καὶ νὰ διακυβερνήσῃ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Μὲ ἀφορμὴν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἁγίων Τόπων ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὑπεκίνησε διαφόρους Σταυροφορίας καὶ εἰς μίαν ἀπὸ αὐτὰς οἱ Δυτικοὶ κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν (1204) καὶ κατέλυσαν τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Τότε ἡ ἀκμὴ τῶν Παπῶν ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον.

Οἱ ἡγεμόνες τῆς Δύσεως ὅμως ἀπέκτησαν στρατὸν καὶ μὲ αὐτὸν ἐξεμηδένισαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα. Τότε ἐπενόησε τὴν «Ἱερὰν Ἐξέτασιν», ἤτοι δικαστήριον ἐξ ἐμπίστων μοναχῶν, τὸ ὁποῖον ἐδίκαζε πάντα κατηγορούμενον ὡς αἰρετικὸν καὶ κατεδίκαζεν αὐτὸν εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον, ἵνα σωθῇ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Ἀμέτρητα ἦσαν τὰ θύματα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἀπὸ τοῦ 1β' μέχρι τοῦ 1η' αἰῶνος. Ἀλλ' οἱ Πάπαι ἠναγκάσθησαν τελικῶς νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰ θρησκευτικὰ τῶν μόνον καθήκοντα.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗ (1453 μέχρι σήμερα)

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

1. Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

α) Ο ΠΟΝΟΚΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΣΦΑΡΙΤΙΝΟΥΜΕΝΩΝ

Ἡ παπικὴ ἀπολυταρχία εἰς τὴν διοίκησιν, ἡ ἱεροκαπηλεία εἰς τὴν λατρείαν, αἱ νοθεῖαι τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ ὁ ἐκτροχιασμὸς τῶν παπικῶν, ἐξήγειρον κατὰ καιροὺς εὐσεβεῖς ψυχάς. Ὁ παπικὸς κολλοσσὸς ὅμως μὲ τὰ τρομοκρατικά του μέτρα ἐματαίωνε κάθε μεταρρυθμιστικὴν τάσιν.

Ἦδη οἱ διάφοροι πωληταὶ «ἀφέσεων» δὲν ἐδίσταζον νὰ διαφημίζουσι τὸ ἐμπόρεμά των μὲ τό: «Μόλις ἀκουσθῆ ὁ ἦχος τοῦ χρήματος, ἡ ψυχὴ ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὸ Καθατήριον πῦρ».

Τὸ 1517 ὁ μοναχὸς Γιόχαν Τέτζελ ἐφθασεν εἰς Σαξωνίαν μὲ ὀλόκληρα δέματα «ἀφέσεων» καὶ διελάλει τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν. Τότε ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βυττεμβέργης Λούθηρος ἐξεμάνη καὶ ἐτοιχοκόλλησεν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν κατηγορίαν κατὰ τοῦ Πάπα, γραμμένην εἰς 95 κεφάλαια («Θέσεις»).

Ὁ **Μαρτῖνος Λούθηρος** ἐγεννήθη τὸ 1483 εἰς τὴν Σαξωνίαν. Ἐμελέτησε τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ εὗρε μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἔργων τοῦ Πάπα. Δι' αὐτὸ προέβη εἰς τὴν πρᾶξιν του αὐτῆν. Ὁ Πάπας ἀνησύχησε καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ μεταβῆ εἰς Ρώμην διὰ νὰ ἀπολογηθῆ. Ὁ Λούθηρος βεβαίως δὲν ἐπῆγε καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔλαβεν ἀφορισμὸν τοῦ Πάπα, τὸν ὁποῖον ὅμως ἔκαυσεν ἐνώπιον μεγάλης συγκεντρώσεως λαοῦ.

Ἦδη ὀλόκληρος ἡ Εὐρώπη ἔμαθε τὰς «95 θέσεις» τοῦ Λουθήρου. Ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας, ἄλλοι ἐδέχοντο τὴν μεταρρυθμίσιν καὶ ἄλλοι ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν Πάπαν. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Κάρολος ὁ Ε' συνεκάλεσε συνέδριον τῶν ἡγεμόνων εἰς Βόρμς (1521), τὸ ὁποῖον

ἀπηγόρευσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου. Ἄλλ' ἡ μεταρρυθμισίς ἐκέρδιζεν ἕδαφος καὶ συνεκλήθη νέον συνέδριον εἰς Σπάιερ (1527). Εἰς αὐτὸ παρέστη καὶ ὁ Λούθηρος καὶ ἠρνήθη νὰ ἀνακαλέσῃ ἔστω καὶ μίαν λέξιν ἀπὸ ὅσα εἶχε γράψει καὶ διακηρῦξει. Τὸ συνέδριον ἐκήρυξε τὸν Λούθηρον ἐκτὸς νόμου καὶ ἀπηγόρευσεν εἰς ὅλους τοὺς Γερμανοὺς νὰ δώσουν στέγην ἢ τροφήν ἢ νὰ διαβάζουν τὰ βιβλία αὐτοῦ τοῦ αἰρετικοῦ. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου ἠγεμόνες διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς. Δι' αὐτὸ ὠνομάσθησαν διωμαρτυρόμενοι ἢ προτεστάνται.

Ὁ Λούθηρος παρέμεινεν ἀσφαλῆς εἰς ἓνα πύργον τῆς Σαξωνίας. Ἐκεῖ μετέφρασεν ὀλόκληρον τὴν Ἁγίαν Γραφήν εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ τὴν μελετοῦν ὅλοι καὶ νὰ μανθάνουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀπέθανε τὸ 1546 καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, ὅπου εἶχε διακηρῦξει τὴν ἀντίθεσίν του πρὸς τὸν Πάπαν. Τὸ ἔργον του ὁμως ἐπέζησεν

Ἡ διδασκαλία του περιστρέφεται περὶ τὰ ἑξῆς κύρια σημεῖα :

1. Μόνη πηγὴ καὶ κανὼν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ζωῆς εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ὄχι ἡ Ἱερὰ Παράδοσις.

2. «Πρωτεῖον τοῦ Πάπα», «Καθαρτήριο πῦρ», «ἀφέσεις» κλπ. εἶναι ἀντιχριστιανικά ἐπινοήματα τῶν Παπῶν. Ἡ ἱερωσύνη ἀπορρίπτεται, διότι ὅλοι εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ κανεὶς δὲν ἔχει ἀνωτέραν χάριν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὥστε νὰ κάμνῃ τὸν μεσάζοντα. Οἱ κληρικοὶ (πρεσβύτεροι μόνον καὶ διάκονοι) εἶναι ἄπλοὶ ὑπάλληλοι τῆς Ἐκκλησίας, καθήκοντα δὲ ἱεροκήρυκος δύναται νὰ ἀναλάβῃ οἰοσδήποτε πιστός.

3. Μυστήρια εἶναι μόνον τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία. Τὰ ἄλλα εἶναι ἄπλοϊ τελεταί. Ἑορταὶ εἶναι αἱ Κυριακαί, ὡς καὶ αἱ Δεσποτικαὶ τοιαῦται. Τιμὴ τῶν ἁγίων, τῶν ἱερῶν λειψάνων, τῶν ἱερῶν εἰκόνων κλπ. ἀποκρούεται.

4. Κάθε λαὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν λατρείαν του εἰς τὴν ἐθνικὴν του γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ εἶναι μεταφρασμένη ἡ Ἁγία Γραφή. Νηστεῖαι, ἀγρυπνίαι, ἱεραὶ ἀποδημίαι, μετάνοια, μνημόσυνα, προσφοραὶ κλπ. ἀπορρίπτονται. Θεία λατρεία εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸ κήρυγμα καὶ τὸ ἄσμα (ὕμνοι).

5. Ἐκαστος σώζεται μόνον διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Τὰ ἄλλα ἔργα δὲν εἶναι περιττά, ἀλλὰ δὲν σώζουσιν.

Ὁ Προτεσταντισμὸς ἀνεγνωρίσθη ἐπιστήμως εἰς Γερμανίαν (1555) καὶ διεδόθη εἰς Δανίαν καὶ Σκανδιναυικὰ κράτη.

β) ΖΩΙΓΓΛΙΟΣ - ΚΑΛΒΙΝΟΣ - ΟΡΘΟΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΠΟΘΕΣΜΟΙ

Συγχρόνως μὲ τὸν Λούθηρον ἤρχισεν ἀντιπατικὸν ἀγῶνα εἰς Ζυρρίχην (Ἑλβετίας) ὁ Ζβίγγλιος. Ἐναντίον του ὁμως ἐστράφησαν οἱ εὐγενεῖς καὶ ἐξερράγη ἐπανάστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν συνελήφθη καὶ ἐκάθη (1531).

Ἦδη εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Λαφέβρ ντ' Ἐτάπλ ἐξετύπωσε γαλλικὴν με-
τόφρασιν τῶν Εὐαγγελίων (1523). Ἡ Βίβλος εἰσέδυσσε παντοῦ πλέον
καὶ ἦτο ὡς νὰ παρείχεται εἰς τοὺς χριστιανούς αὐτὴ αὐτὴ ἡ φωνὴ τοῦ
Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἔθεσε τὰς ἑρμηνείας τῶν Παπῶν καὶ τῶν Συνόδων
τῶν εἰς κατωτέραν μοῖραν.

Οἱ βιοτέχνη, οἱ ἔργαται, οἱ ἑπαγγελματίαι καὶ ὅλοι οἱ ταπεινοὶ
ἐδέχοντο πρῶτοι τὰς λουθηρανικὰς ἀρχὰς καὶ ἤρχισαν νὰ θραύουν τὰ
ἀγάλματα τῆς Παναγίας καὶ τῶν ἁγίων. Διὰ τοῦτο ἐχαρακτηρίσθησαν
ὡς αἰρετικοὶ καὶ ἐδιώκοντο. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ **Καλβίνος**.

Διὰ ν' ἀποφύγη τὸν διωγμὸν ὁ Καλβίνος διέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν.
Οὗτος ἀπὸ σπουδαστῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐγκώρισε τὰς θεωρίας τοῦ
Λουθήρου καὶ προσεχώρησεν εἰς αὐτάς. Ἦδη ἐδημοσίευσεν τὸ δόγμα του,
τὸ ὁποῖον ἦτο παραπλήσιον μὲ ἐκεῖνο τοῦ Λουθήρου. Ἰδρυσεν ἐκκλη-
σιαστικὰς κοινότητας, εἰς τὰς ὁποίας τὰ μὲν θρησκευτικὰ καθήκοντα
ἔχουν οἱ κληρικοὶ (πάστορες), τὰ δὲ διοικητικὰ οἱ πρεσβύτεροι κατὰ
τὴν ἡλικίαν.

Ὁ Καλβίνος κατέστησε τὴν Γενεύην «Ρώμην τοῦ προτεσταντισμοῦ».
Ἰδρυσεν Ἀκαδημίαν, ἡ ὁποία κατέστη τὸ μέγα σεμινάριον, ὅποθεν ἐξε-
κίνησαν ἱεραπόστολοι, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τοῦ θερμότερου ζήλου, καὶ μετέ-
φερον τὴν καλβινιστικὴν λατρείαν εἰς Γαλλίαν, Ὀλλανδίαν καὶ Σκωτίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ διωγμοὶ ηὔξανον εἰς Γαλλίαν καὶ ἀπέληξον εἰς
μίαν φρικιαστικὴν τραγωδίαν, τὴν σφαγὴν τῶν Βαλδίκων, τῶν ὁποίων
ἡ πίστις προσήγγιζε πρὸς τὰς νέας θεωρίας.

Αἱ διώξεις ὁμως ἐστερέωσαν τοὺς διωκομένους εἰς τὰς πεποιθήσεις
τῶν καὶ προσεκάλεσαν νέους προσηλυτισμοὺς πρὸς τὴν πίστιν τῶν. Μὲ
τὴν προσχώρησιν δὲ καὶ τῶν εὐγενῶν ὁ καλβινισμὸς κατέστη πολι-
τικὸν καὶ στρατιωτικὸν κόμμα, ἀποφασισμένον νὰ προασπίσῃ τὴν πί-
στιν του διὰ τῶν ὀπλῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἤρχισαν οἱ θρησκευτικοὶ πό-
λεμοι, οἱ ὁποῖοι προσέλαβον φρικώδη χαρακτῆρα. Καθολικοὶ καὶ Καλ-
βινισταί, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀντιποίνων, ἐστραγγάλιζον, ἀπηγχόλιζον
καὶ ἔκαιον τοὺς ἀντιπάλους τῶν χωρὶς οἴκτου. Ἀποκορύφωμα αὐτῶν
ὑπῆρξεν ἡ πραγματοποιηθεῖσα κατὰ τὴν αὐγὴν τῆς 24ης Αὐγούστου
1572, ἑορτῆν τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, σφαγὴ χιλιάδων καλβινιστῶν
εἰς Παρισίους.

Τέλος τὸ Διάταγμα τῆς Νάντης (1498) ἐνεκαίνιασε τὴν ἀνεξιθρη-
σκείαν καὶ ἀπετέλεσε σταθμὸν διὰ τὴν ἱστορίαν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Η' (16^{ος} αἰών) ἐκήρυξεν ἀνεξάρτητον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διέλυσε τὰ μοναστήρια, ποὺ ἦσαν κέντρα παπικῆς ἐπιρροῆς. Ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ (1538) ἠκολούθησε μέσῃ ὁδῶν καὶ διεμόρφωσε τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία διετήρησε τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπισκόπου καὶ λέγεται καὶ ἐπισκοπιανή. Δέχεται ἐπίσης τὴν νηστείαν, τὰς ἑορτὰς τῶν ἁγίων κλπ. Ἀγγλικανικαὶ Ἐκκλησίαι ιδρύθησαν εἰς Αὐστραλίαν καὶ Ἀμερικὴν, μὲ ἀπείρους προτεσταντικὰς παραφυάδας, ὥστε ν' ἀποτελοῦν θρησκευτικὰς Ἐταιρείας ἢ Συλλόγους μᾶλλον καὶ οὐχὶ Ἐκκλησίας.

2. Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

α) Η ΑΛΦΑΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐπὶ αἰῶνας ἐπάλαισεν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἐνίκησε καὶ ἐρριζώθη εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντέσχε τὴν καταγιγὰ ἀλλεπαλλήλων κυμάτων εἰδωλολατρῶν βαρβάρων.

Ἦλθον οἱ Σταυροφόροι, ὡς σιδηρόφρακτοι καὶ αἰμοσταγεῖς ἐπιδρομεῖς, καὶ κατέλυσαν τὸ κοσμικὸν κατασκευάσμα, τὸ κράτος. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἀνεκτήθη καὶ πάλιν (1261), ἀλλ' ἡ παρακμὴ τοῦ Βυζαντίου ἐπροχώρει πλεον μὲ ταχύτατον ρυθμὸν. Καὶ ὕστερα ἀπὸ χιλιόχρονον ἀγῶνα, κάμπτεται καὶ λυγίζει. Τὴν Τρίτην, 29 Μαΐου 1453, πίπτει εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ ἡ Θεοφρούρητος Πόλις.

Χιλιάδες λαοῦ κατέφυγον εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἐνῶ οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου ἀνέπεμπον τὰς δεήσεις τῆς τελευταίας λειτουργίας. Μία ὀρδὴ αἵματοβαμμένων Τούρκων ἔθραυσε τὰς θύρας καὶ ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ ἀλλόφρονος πλήθους. Αἱ κραυγαί, οἱ δαρμοί, αἱ φωναὶ τῆς ἀγωνίας ἀνέβησαν ἕως τὸν οὐρανόν. Τότε «ἐδάκρυσαν αἱ εἰκόνες» καὶ τὰ πάντα ἐκάλυπεν ὁ θρῦλος. Οἱ τελευταῖοι ἐκεῖνοι ὕμνοι ἰκεσίας καὶ πίστεως, ἐν τούτοις, θὰ ἀντηχοῦν εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν ψυχὴν μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων.

β) Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ - Ο ΘΙΟΝΟΜΕΑ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ἐνῶ τὸ Βυζάντιον καὶ ὁ πολιτισμὸς του ἀπέθνησκον καὶ ἤρχιζε περίοδος μᾶκρᾶς καὶ ἐφιαλτικῆς δουλείας διὰ τὸ ὑπόδουλον Ἔθνος, ἡ

Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κατώρθωσε νὰ ἐπιζήση μέσα εἰς τὰ ἐρεῖπια, διὰ νὰ θερμαινῆ, διὰ τῆς πίστεως τὰς πληγωμένους ψυχὰς τῶν πιστῶν καὶ υποθάλπτη τὴν ἐλπίδα μιᾶς νέας χαραυγῆς.

Ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ ἠδύνατο ν' ἀποφασίσῃ τὸν ἐξισλαμισμὸν τῶν χωρῶν ἵπου κατέκτησε. Τότε τὸ λαμπρὸν ἔργον τῶν Ἀπίστων καὶ ὄλων τῶν Ἀγίων θὰ κατεστρέφετο. Ἀλλ' ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ἐπέτρεψε τὸ τοιοῦτον. Ὁ Μωάμεθ ἐσκέφθη ὅτι οἱ χριστιανοὶ, ἵπου ἐπάλασαν με φανατισμὸν καὶ αὐτοθυσίαν διὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς θρησκείας, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν ἀπαρνηθοῦν με ἀπειλὰς ἢ βασανιστήρια. Ἀντιθέτως, θὰ τοῦ ἐδημιούργουν μυρίας δυσκολίας εἰς τὴν διοίκησιν. Ἐξ ἄλλου ὑπῆρχεν ὁ φόβος νὰ δεχθοῦν οἱ Ὁρθόδοξοι τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας, ἵπου μόλις εἶχον ἀποκηρύξει, καὶ τότε θὰ εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ ἴσως νέας Σταυροφορίας.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρους τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν τῶν καθηκόντων καὶ νὰ τοὺς κρατήσῃ μακρὰν τῆς ἐνώσεως με τὴν Δύσιν. Ἐδωσε τότε ἐντολὴν νὰ ἐκλεγῆ Πατριάρχης. Οἱ κληρικοὶ, ἵπου ἀπέμειναν ἀπὸ τὴν σφαγὴν, συνῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ ἐξέλεξαν ὡς τοιοῦτον τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ὅστις μετὰ τὴν χειροτονίαν ὠνομάσθη Γεννάδιος.

Ὁ Σουλτᾶνος ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν. Ἐκάλεσε τὸν Γεννάδιον εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τοῦ ἐδώρησεν ὀλόλευκον ἄλογον καὶ χρυσοῦν ποιμαντορικὴν ράβδον. Κατόπιν τοῦ ἐδωσε τὰ «προνόμια», γραμμένα εἰς σουλτανικὸν διάταγμα. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Οἱ χριστιανοὶ δύνανται ἐλευθέρως νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸν τῶν, χωρὶς κωδωνοκρουσίας. Οἱ ναοί, τὰ μοναστήρια καὶ αἱ περιουσίαι αὐτῶν ἀνήκουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μένου ἀφορολόγητα. Ἀπαγορεύεται ὅμως νὰ κτιζονται νέοι ναοί.

2. Ὁ Πατριάρχης εἶναι ὁ ἀνότατος ἀρχηγὸς τοῦ κλήρου, ὁ ἀντιπρόσωπος (ἐθνάρχης) ὄλων τῶν ὀρθοδόξων ἐνώπιον τῆς Ὑψηλῆς Πόλης (Τουρκικῆς κυβερνήσεως) καὶ ὁ δικαστὴς κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Διευθύνει τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια καὶ εἰσπράττει φόρους ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς καὶ τὸν λαὸν χάριν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Πορθητὴς ἀνεγνώρισε τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ κανεὶς ἄλλος Σουλτᾶνος δὲν ἐξέδωκεν ἐπισήμως διάταγμα διωγμοῦ αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὁ Μουράτ (1623) κατεδίωξε τόσοσ ὄλους τοὺς χριστιανούς, ὥστε ἀπεκαλέσθη «Νέρων τῆς Ἐκκλησίας».

Ἐξ ἄλλου ἡ βαρβαρότης καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς τοῦ τουρκοῦ ὄχλου συχνότατα ὠδήγει εἰς τὴν κατακρήμνισιν τῶν ἱερῶν ναῶν

ἢ τὴν μετατροπὴν αὐτῶν εἰς τζαμία. Πολλάκις δὲ ὠδήγησεν εἰς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια κληρικούς καὶ λαϊκοὺς μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς ξευβρίσεως τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας. Οἱ κατηγορούμενοι τότε ὤφειλον νὰ ἐξιολασθοῦν ἢ νὰ θανατωθοῦν. Κατὰ κανόνα δὲ ἐβέχοντο τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Θεὸς ἠὲδόκησε ν' ἀναδείξῃ νέφη ὀλόκληρα νεομαρτύρων τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, πρὸς παρηγορίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνίσχυσιν τῶν πιστῶν. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἡ Ἁγία Φιλοθέη (Ἀθηνῶν), ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς (Β. Ἡπείρου), κλπ.

Οἱ Ἕλληνες ὁμως προσεκολλήθησαν περισσότερον εἰς τὴν θρησκείαν, διετήρησαν τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά των καὶ διεφύλαξαν εἰς τὴν ψυχὴν των τὴν ἐθνικὴν ιδέαν καὶ τὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ δὲ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας, στενάζουσα μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ τουρκικοῦ κήτους, ἀνέπτυξε πᾶσαν δυνατὴν δρᾶσιν. Ἄλλοτε μὲ τὴν παθητικὴν στάσιν καὶ ἄλλοτε διαμαρτυρομένη κατὰ τῶν τουρκικῶν ἀυθαιρεσιῶν, πάντοτε δὲ φρουρὸς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἠξιώθη νὰ διατηρήσῃ ἀλώβητον τὴν πίστιν μας.

Υ) ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΦΥΛΑΚΕΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Κατὰ τὴν δουλείαν τὰ μοναστήρια κατήντησαν πτωχὰ καὶ ἀσήμαντα. Καὶ ὁμως τὰ ἀφανῆ αὐτὰ ἄσυλα, μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς βιβλιοθήκας των, διετήρησαν ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν. Ἐκεῖ εὗρισκον παρηγορίαν οἱ πτωχοί, καταφύγιον οἱ διωκόμενοι, προστασίαν τὰ γράμματα.

Μέχρι τοῦ ἰζ' αἰῶνος ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἔχουν σχολεῖα καὶ ἡ μόρφωσις τοῦ λαοῦ ἔαταμάτησεν. Ἐκινδύνευε νὰ λησμονηθῇ ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἱστορία τῶν πατέρων μας. Τότε ἡ μεταστροφή εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν θὰ ἦτο εὐχερής. Ἀλλὰ τώρα ἐθαυματούργησαν τὰ μοναστήρια. Μετεβλήθησαν ταῦτα εἰς «Κρυφὰ Σχολεῖα» καὶ ἐδέχθησαν μὲ ἀγάπην καὶ στοργὴν τὰ Ἑλληνόπουλα, τὰ ὁποῖα ἐπήγαιναν ἐκεῖ κατὰ τὰς ψυχρὰς νύκτας ἐνῶ τὰ ἐθέρμαιεν ἡ πίστις. Ἀπὸ τὰ «Κρυφὰ Σχολεῖα» ἀνεβείχθησαν οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὅπως ὁ Ἡλίας Μηνιάτης, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις κ.ἄ. Οὗτοι ἴδρυσαν κατόπιν σχολεῖα καὶ θεολογικὰς σχολὰς.

Τὰ μοναστήρια λοιπὸν ἐφώτισαν τὸ Ἔθνος καὶ προετοίμασαν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Κατέστησαν τὴν Ἑλλάδα τὸν καλλιμάρμα-

ρον ναὸν τῆς Ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸν φλογόκοκκινον δαυλὸν τοῦ Σαμουήλ, ἐθεμελιώθη εἰς τὸ σχοινὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ἐστῆθη εἰς τὴν Ἁγίαν Λαύραν ἀπὸ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανόν, ἐσμилεύθη ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διάκου καὶ τοῦ Παπαφλέσσα καὶ ἐτράφη ἀπὸ τὸ αἷμα των.

δ) Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Μετὰ τὴν γιγαντομαχίαν τοῦ 1821 καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὁ βασιλεὺς Ὁθων συνεκάλεσεν εἰς τὴν τότε πρωτεύουσάν του, τὸ Ναύπλιον, τοὺς ἐπισκόπους τοῦ ἐλευθέρου κράτους (1833). Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκηρύχθη τότε Αὐτοκέφαλος, ἦτοι δογματικῶς μὲν ἠνωμένη μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὰς ἄλλας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, διοικητικῶς δὲ ἀνεξάρτητος.

Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως μὲ «Συνοδικὸν Τόμον» ἀνεγνώρισε (1850) τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ Κυβέρνησις (1852) ἐψήφισε τὸν Καταστατικὸν Χάρτην αὐτῆς, ὅστις ἐτροποποιήθη ἀργότερον. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952 ὀρίζει τὰ ἐξῆς:

«Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει ἀναποσπάστως ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαρασλεύτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς τε ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις. Εἶναι δὲ Αὐτοκέφαλος, ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας τὰ κυριάρχικα αὐτῆς δικαιώματα καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων».

Ἀνωτάτη ἐποπτεύουσα ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ «Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποτελουμένη ἐξ ὄλων τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἑλλάδος (πλὴν τῶν τῆς Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου). Πρόεδρος αὐτῆς εἶναι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Αὕτη συνέρχεται τακτικῶς μὲν κατὰ τριετίαν, ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις παρίσταται ἀνάγκη.

Ταύτην ἐκπροσωπεῖ, ὡς ἀνωτάτη διοικητικὴ ἀρχή, ἡ (Διαρκῆς) «Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποτελουμένη ἐκ 12 Μητροπολιτῶν (οἱ ὁποῖοι ἐναλλάσσονται κατ' ἔτος), ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

Ἡ δρᾶσις τῆς Ἐκκλησίας μας συνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, σύμφωνα πρὸς τὸ ἐθνικὸν τῆς πνεύμα καὶ τὴν κληρονομίαν τῶν αἰώνων. Κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ἐνί-

σχυσε τούς προμάχους τῆς ἐλευθερίας καὶ κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἐστάθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ σφαγιαζομένου ποιμνίου τῆς (Χρυσόστομος Σμύρνης 1922). Κατὰ τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος (1940 – 1941) παρέμεινε πλησίον τῶν μαχομένων εἰς τὰ χιονοσκεπῆ βουνά. Κατὰ δὲ τὴν ἐπάρατον Γερμανοϊταλικὴν κατοχὴν (1941 – 1944) ὠρθωσε τὸ ἀνάστημα τῆς καὶ ἐκαυτηρίασε τὰς θηριωδίας καὶ τὰ ἐγκλήματα. Μὲ τὰς ἱεροτελεστίας τῆς ἐτόνωσε τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἔθνικὸν φρόνημα τοῦ ὑπερηφάνου λαοῦ μας καὶ μὲ τὰ συσσίτια κατεπράυνε τὴν πείναν. Κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον (1946 – 1949) ὁ ἱερός κληρὸς μας προσέφερε τὴν μεγαλυτέραν θυσίαν αἵματος καὶ ἀκολούθως διέθεσε τὰ πολυτιμα ἀφιερῶματα τῶν ναῶν διὰ τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῶν συμμοριοπλήκτων πληθυσμῶν. Τέλος ἐνίσχυσε παντοιοτρόπως τοὺς σεισημοπλήκτους πληθυσμοὺς καὶ περισυνέλεξε δι' αὐτοὺς τὰ «δέματα τῆς ἀγάπης».

Παραλλήλως ἡ Ἐκκλησία μας ἀναπτύσσει ἀξιόλογον θεολογικὴν δρᾶσιν καὶ κινεῖται πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς τομεῖς, (κήρυγμα, Κατηχητικὰ σχολεῖα κλπ.). Διαθέτει δὲ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν πρὸς διάδοσιν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν.

Ε) ΤΑ ΑΛΛΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

1. **Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως.** Μετὰ τὴν Ἄλωσιν ἔπαυσε νὰ διοικῆ τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἐλευθέρων χωρῶν, ἀργότερον δὲ καὶ τῶν ἐλευθερωθεισῶν χωρῶν τοιαύτας. Οὕτως ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ αὐτό:

α) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Μόσχας (1589), τὸ ὁποῖον διοικεῖ ἔκτοτε τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας.

β) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας (1922).

γ) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρουμανίας (1925).

δ) Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (1852).

ε) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου. Αὕτη ἰδρύθη ἐκ τῶν πρώτων ὑπὸ τοῦ Παύλου. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Ζήνωνος (474 - 491) εὑρέθησαν τὰ λείψανα τοῦ ἀγίου Βαρνάβα καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς ἔλαβεν ἐξαιρετικὰ προνόμια (νὰ φέρῃ πορφυροῦν μανδύαν, νὰ ὑπογράφη μὲ ἐρυθρὰν μελάνην κλπ.). Ἔγινεν Αὐτοκέφαλος ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

στ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας. Οἱ Βούλγαροι ἐπέτυχον νὰ διορίσουν ἐπισκόπους εἰς τὰ ὑπόδουλα μέρη καὶ Ἐξάρχον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ Συνόδου (1872) κατεδίκασεν αὐτὴν ὡς σχισματικὴν. Τὸ σχίσμα ἤρθη τὸ 1945 καὶ ἐπῆλθε συμφιλίωσις.

ζ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἰβηρίας (Γεωργίας), Ἀυτόκεφαλος ἀπὸ τὸ 1917 μὲ ἔδραν τὴν Τυφλίδα.

η) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας (1925).

θ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας (1937).

ι) Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ὁρους Σινᾶ, ἣτις περιλαμβάνει μοναχοὺς καὶ διοικεῖται ἀπὸ Ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις ἔχει ἔδραν τὸ Κάϊρον.

Εἰς τὸ Οἶκουμ. Πατριάρχειον Κωνσταντινουπόλεως ὑπάγονται ἤδη: α) Ἡ ἡμιαυτόνομος Ἐκκλησία τῆς Κρήτης καὶ αἱ Μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου. Πνευματικῶς συνδέεται μὲ τὸ Ἅγιον Ὅρος, αἱ δὲ Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν μας μνημονεύουν τὸν Οἶκουμ. Πατριάρχην, καίτοι ὑπάγονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. β) Αἱ Μητροπόλεις τῆς Εὐρώπης, Αὐστραλίας καὶ Ν. Ζηλανδίας, ὡς καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Ἀμερικῆς.

2. **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.** Ἰδρύθη περὶ τὸ 50 μ.Χ. καὶ ἐκινδύνευσε νὰ ἐξαφανισθῇ μὲ τὴν ἴδρυσιν ἐκεῖ Πατριαρχείου τῶν Οὐνιτῶν ὑπὸ τῶν Παπῶν. Σήμερον περιλαμβάνει περὶ τὰς 200 χιλιάδας ἀραβοφῶνων χριστιανῶν καὶ ἔχει ἔδραν τὴν Δαμασκόν.

3. **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.** Ἰδρύθη περὶ τὸ 62 μ.Χ. καὶ ἀπέκτησε μεγάλην ἰσχὺν ὑπὸ τὴν πρόστασιν τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας καὶ Ρωσίας. Σήμερον περιλαμβάνει περὶ τὰς 60 χιλ. χριστιανῶν καὶ συντηρεῖται ἀπὸ τὰς ἀνθούσας εἰσέτι ἑλληνικὰς Κοινότητας τῆς Αἰγύπτου.

4. **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.** Ἡ «Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν», οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἐκπέμπῃ τὰς ἀκτῖνας τοῦ χριστιανικοῦ τοῦ φωτός. Ὑπέφερε πολλὰ ἐκ τῶν ποικιλωνύμων ἐχθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ διετηρήθη πάντοτε ἀκμαῖον. Σήμερον περιλαμβάνει ὀλίγους χριστιανούς.

Ἐξ ὅλων τῶν Πατριαρχείων, τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατηρεῖ εἰσέτι σπουδαιοτάτην θέσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ τὰ ἄλλα ὅμως ἔχασαν μὲν τὴν πρώτην αἴγλην, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸν προορισμὸν των.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΝΘΥΜΗΣΘΕ :

- 33 μ. Χ : Πέντηκοστή – Γενέθλιος ημέρα τῆς Ἐκκλησίας.
37 » : Ὁ Παῦλος γίνεται κήρυξ τῆς νέας θρησκείας.
44 » : Μαρτυρικός θάνατος τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου.
44 – 49 » : Πρώτη περιοδεία τοῦ Παύλου.
49 – 54 » : Δευτέρα περιοδεία τοῦ Παύλου.
54 – 65 » : Τρίτη περιοδεία τοῦ Παύλου.
67 » : Θάνατος τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.
64 – 68 » : Διωγμοὶ τοῦ Νέρωνος.
82 – 96 » : » τοῦ Δομιτιανοῦ.
98 – 117 » : » τοῦ Τραϊανοῦ.
110 » : Μαρτύριον Ἰγνατίου.
138 – 161 » : Διωγμοὶ Ἀντωνίνου Πίου.
155 » : Μαρτύριον Πολυκάρπου.
161 – 180 » : Διωγμοὶ Μάρκου Αὔρηλιου.
249 – 251 » : Διωγμοὶ Δεκίου.
284 – 305 » : Διωγμοὶ Διοκλητιανοῦ.
303 » : Μαρτυρικός θάνατος Ἀγίου Γεωργίου.
306 » : » » Δημητρίου.
313 » : Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος προστάτης τῶν Χριστιανῶν – Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων.
325 » : Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος – Αἵρεσις Ἀρείου.
327 » : Εὗρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ὑπὸ Ἀγ. Ἐλένης.
330 » : Ἐγκαίνια τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
298 – 373 » : Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.
330 – 379 » : Ὁ Μέγας Βασίλειος.
328 – 390 » : Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.
347 – 407 » : Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.
381 » : Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.
537 » : Ἐγκαίνια τῆς Ἁγίας Σοφίας.
626 » : Ἀκάθιστος Ὕμνος.
629 » : Ὑψωσις Τιμίου Σταυροῦ ὑπὸ Ἡρακλείου.
726 » : Διάταγμα κατὰ τῆς εἰκονολατρίας.

754	» :	"Ίδρυσis κοσμικοῦ κράτους τῶν Παπῶν.
787	» :	Ζ' Οἰκ. Σύνοδος – Ἀπόφασιs ἀναστηλώσεωs εἰκόνων.
843	» :	Κυριακή τῆs Ὁρθοδοξίασ.
867	» :	Τὸ σχίσμα τῆs Ἐκκλησίασ.
1054	» :	Τὸ σχίσμα καθίσταται ὀριστικόν.
1204	» :	"Ἄλωσιs Κωνσταντινουπόλεωs ὑπὸ τῶν Φραγκῶν.
1453	» :	"Ἄλωσιs Κωνσταντινουπόλεωs ὑπὸ τῶν Τούρκων.
1517	» :	Τὸ κήρυγμα τοῦ Λουθήρου.
1833	» :	"Ίδρυσis τῆs Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆs Ἐκκλησίασ.
1870	» :	"Ὁ Πάπασ κηρύσσεται «ἀλάθητοs».
1872	» :	"Ἡ Βουλγαρική Ἐκκλησία κηρύσσεται σχισματική.
1922	» :	Μαρτύριον Χρυσσοστόμου Σμύρνης.
1945	» :	"Ἄρισ τοῦ Βουλγαρικοῦ σχίσματος.

ΠΟΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ :

1. Καινή Διαθήκη.
2. Συλλόγου πρὸs Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων:
 - α) Ἡ Ἐκκλησία μας.
 - β) Ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
 - γ) Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι.
 - δ) Ἡ ἱστορία τῆs Ἐκκλησίασ μας.
 - ε) Τὸ Ἅγιον Ὄρος.
 - στ) Ἡ Ἁγία Σοφία.
 - ζ) Ὁ Ἰουστινιανός.
 - η) Ὁ Ἡράκλειος.
3. Βιβλικαὶ ἱστορίαι καὶ τραγῳδία (Κ. Παπαπαναγιώτου).
4. Οἱ ἥρωεs τῆs πίστεωs («Ζωῆs»).
5. Περιοδικά: «Ζωὴ τῶν παιδιῶν», «Χαρὺ τοῦ παιδιοῦ».
6. Χριστιανικὴ Ἀνθολογία (Α, Κεραμίδα).

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σελ. 3

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' (33 μ.Χ. — 313 μ.Χ.)

Α' ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ· ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ
2. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ, Η ΕΠΙΦΟΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ 9
3. ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ 12
4. Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ 15
5. Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΩΝ — Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ 17
6. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΜΑΡΕΙΑΝ — ΦΙΛΙΠΠΟΣ 20
7. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ 22

8	Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΞ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ	27
9	Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	31
10	Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	36
11	Η ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	42
12	Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	47
13	Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	50
14	Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	51
15	ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΙ	
	α) Οί ἄλλοι Ἀπόστολοι	52
	β) Οί ἀδελφόμενοι καί οί ἐβδομήκοντα μαθηταί	54
	γ) Οί ἀποστολικοί μαθηταί	54
	δ) Τò ἔργον τῶν Ἀποστόλων	56
16	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤ. ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ	57

Β' Η ΔΙΩΚΩΜΕΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1.	Η ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ	59
2.	ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ	60

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ (313 μ.Χ. — 867 μ.Χ.) ΑΠΟ ΤΟΥ Μ. ΗΩΠΗΣΙΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ

1.	Ο ΚΩΝ/ΤΙΝΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ	70
2.	ΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ	76
3.	ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	80
	α) Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος	81
	β) Οί Τρεῖς Ἱεράρχαι	82
	— Ὁ Μέγας Βασίλειος	82
	— Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός	84
	— Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος	86

- 4. Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
- 5. Ο ΜΥΣΟΣ ΕΥΧΟΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΣ ΕΒΔΟΜΑΔΗΣ
- 6. Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΚΤΙΣΤΗ ΤΗΣ ΠΥΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑ
- 7. Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, Ο ΑΚΑΘΑΡΤΟΣ ΥΜΝΟΣ, Η ΨΥΧΗΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ
- 8. Ο ΜΟΝΑΧΟΣ ΒΙΟΣ ΩΣ ΑΛΦΗΤΑ, Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
- 9. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ - Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΕΠΡΟΔΟΣΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΧΟΣ 17 (97 x 3 - 143 x 3)

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΜΕΜΠΡΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

- 1. ΑΙ ΑΓΙΟΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΩΝ - Ο ΘΕΟΣ - ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ
- 2. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΚΥΡΙΑΚΩΝ, ΠΙΣΤΗ
- 3. ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΚΑΘΙΣΤΑΙΝ ΟΥΣΙΩΝ
- 4. ΑΓΙΟΙ ΤΩΝ ΠΑΙΩΝ - ΑΓΙΟΙΣ ΣΥΝΑΓΩΓΗ

ΠΕΡΙΟΧΟΣ 18 (97 x 3 - 143 x 3)

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΜΕΜΠΡΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΡΑΣΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- 1. Η ΑΓΙΟΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ
- 2. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΚΗ
- 3. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΚΗ
- 4. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΚΗ
- 5. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΚΗ

0020560979
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

57

Ειμᾶται Δομῶσαι Βαχ 15
Προβλεπόμενα από τον Ιστορικό Το Εκπαιδευτικής Πολιτικής